

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE BÖLGELERE GÖRE
EĞİTİM GÖSTERGELERİ VE SOSYOEKONOMİK
KALKINMA İLİŞKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Gizem Ezgi KAYA

İSTANBUL, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE BÖLGELERE GÖRE
EĞİTİM GÖSTERGELERİ VE SOSYOEKONOMİK
KALKINMA İLİŞKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
Gizem Ezgi KAYA
050712194

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Kenan GÖÇER

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum yüksek lisans tezimi, akademik etik ilkelerine bağlı kalarak hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim.

09.04.2009

Aday: Gizem Ezgi KAYA

T.C.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

Enstitümüz ..... Anabilim Dalı ..... bilim
dalı yüksek lisans öğrencilerinden ..... numaralı ..... “*Beykent*
Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddesine göre
hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “.....”
.....” başlıklı Tezini/Projesini, Yönetim
Kurulumuzun ..... Tarih ve ..... sayılı toplantısında seçilen ve Fakülte
binasında toplanan biz jüri/izleme komitesi üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi
gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından takdim edilmiş ve sonuçta adayın tezi
hakkında **Oybirliği/Oy Çokluğu** ile **Kabul/Red** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere
tarafımızdan düzenlenmiştir...../...../....(Tarih)

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman

Üye

.....

.....

Üye

.....

ÖN SÖZ

Bu çalışmada eğitim ve sosyoekonomik kalkınma ilişkisi incelenmiş olup eğitim, sosyoekonomik kalkınma, ekonomik büyüme kavramları geniş olarak açıklanmıştır. Türkiye’de bölgelerdeki eğitim durumları ve sosyoekonomik kalkınma durumlarını gösteren veriler incelenmiştir. Eğitimin sosyoekonomik kalkınmaya olan etkisi üzerinde durulmuş, ekonominin gelişmişliğinin de eğitime katkısının olup olmadığı incelenmiştir.

Gizem Ezgi KAYA

TÜRKİYE' DE BÖLGELERE GÖRE EĞİTİM GÖSTERGELERİ VE SOSYOEKONOMİK KALKINMA İLİŞKİSİ

Gizem Ezgi KAYA

Özet

Bu çalışmada eğitim ve sosyoekonomik kalkınma ilişkisi, eğitimin sosyoekonomik kalkınmaya etkileri ve sosyoekonomik kalkınmanın eğitime olan etkilerine yer verilmiştir. Çalışmada Türkiye'de bölgelere ve illere göre Devlet Planlama Teşkilatı'ndan ve Türkiye İstatistik Kurumundan alınan eğitim verileri ve sosyoekonomik veriler incelenerek, bölgelerin ve illerin eğitim ve sosyoekonomik kalkınma ilişkisi açısından durumları değerlendirilmiştir.

İller genelinde; okuryazar nüfus, kadın okuryazar nüfus, üniversite bitiren nüfus, okullaşma oranları ile mezun öğrenci oranlarının, illerdeki sosyoekonomik gelişmişlikle ne derecede ilişkili olduğu incelenmiştir.

Tarım iş kolunda çalışan nüfusun eğitim seviyesinin düşük olduğu saptanmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça tarım iş kolunda çalışan nüfusta azalma olduğu görülmektedir.

İllere göre okuryazar nüfus oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında yapılan korelasyonda pozitif korelasyon saptanmıştır. Bu sonuçlara göre sanayi iş kolunda istihdam eden nüfus içinde okuryazar nüfus oranı artış göstermektedir.

Meslek liselerinden mezun öğrenci oranları ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında düşük de olsa pozitif korelasyon beklenirken negatif bir korelasyon bulunmuştur. Bu sonuç, eğitim sisteminde zayıf olan öğrencilerin iş sahibi olmaları amacıyla meslek liselerine yönlendirilmesi ve bu kişilerin büyük bir kısmının bu sektörde istihdam edilmemelerinin sonucu olabilir. Meslek liselerine değer kazandırılmalı ve öğrencilerin tercih etmeleri sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Kalkınma, Sosyoekonomik Kalkınma

EDUCATION INDICATORS REGARDING THE REGIONS OF TURKEY AND SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT RELATION

Gizem Ezgi KAYA

Abstract

In this paper, the relation of education and socioeconomic development, the effects of education to socioeconomic development and the effects of socioeconomic development to education take place. In the study, the conditions of the regions and the provinces are evaluated in aspect of the relation of education and socioeconomic development, by examining the educational and socioeconomic data attained from State Planning Organization and Turkish Statistical Institute, regarding the regions and the provinces.

The extent of the relation of socioeconomic development in the provinces with the rates of literate population, female literate population, population that graduates from the university, school foundation across the provinces is examined.

It is determined that the education level is low in the population that works in agricultural work branches. It is seen that as the education level increases, there is a decrease in the population that works in agricultural work branches.

Regarding the provinces, positive correlation is detected in the correlation made between literate population rate and the rate of population that works in industrial work branches. According to these results, the rate of literate population in population that is employed in industrial work branches shows an increase.

A negative correlation is found between the rates of students that graduate from vocational high schools and the rate of the population that works in industrial work branches, though a low positive correlation was expected. This result may arise from the fact that the students that are not successful in the education system are directed to vocational high schools for gaining a profession, and that yet the most of these people are not employed in this sector. Vocational high schools should be added value and the students should be encouraged to prefer them.

Keywords: Education, Development, Socioeconomic Development

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Ön Söz	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Grafikler Listesi	I V
Tablolar Listesi	I X
Kısaltmalar Listesi	X
Giriş	

I.BÖLÜM

TÜRKİYE'DE EĞİTİM SİSTEMİ VE BASAMAKLARI

1. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

1.1. Eğitim Kavramı	5
1.2. Eğitimin Tanımı	6
1.3. Eğitimin Niceliğini Belirleyen Kavramlar	8
1.4. Eğitimin Önemi ve İşlevi	9
1.5. Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı	11
1.6. Türk Milli Eğitiminin Genel ve Özel Amaçları ile İlkeleri	11
1.7. Türk Eğitim Sisteminin Sorunları	13
1.8. Türk Eğitim Sisteminde Okuryazarlık	14

2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE EĞİTİM BASAMAKLARI

2.1. Okul Öncesi Eğitim	17
2.2. İlköğretim	19
2.3. Ortaöğretim	20
2.4. Yükseköğretim	21
2.5. Yaygın Eğitim	21

I I.BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SOSYOEKONOMİK KALKINMA VE EĞİTİM

1. KALKINMA KAVRAMI

1.1. Kalkınma	22
1.2. Sosyoekonomik Kalkınma ve Ekonomik Büyüme	23
1.3. İnsani Kalkınma Kavramı	25
1.4. Türkiye’de Sosyoekonomik Kalkınma ve Eğitim	30

2. TÜRKİYE’ DE BÖLGELERE VE İLLERE GÖRE EĞİTİM DURUMLARI

2.1. Marmara Bölgesi	35
2.2. Akdeniz Bölgesi	42
2.3. Doğu Anadolu Bölgesi	49
2.4. Ege Bölgesi	57
2.5. Karadeniz Bölgesi	63
2.6. İç Anadolu Bölgesi	72
2.7. Günedoğu Anadolu Bölgesi	78

3. TÜRKİYE’ DE BÖLGELERE VE İLLERE GÖRE EKONOMİK DURUM

3.1. Marmara Bölgesi	85
3.2. Akdeniz Bölgesi	89
3.3. Doğu Anadolu Bölgesi	94
3.4. Ege Bölgesi	98
3.5. Karadeniz Bölgesi	102
3.6. İç Anadolu Bölgesi	107
3.7. Günedoğu Anadolu Bölgesi	112

III.BÖLÜM
TÜRKİYE’DE İLLERE GÖRE EĞİTİM DEĞİŞKENLERİ İLE SOSYOEKONOMİK
DEĞİŞKENLERİN İLİŞKİSİ

1.YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Amacı	116
1.2. Araştırmanın Yöntemi	116
1.3. Problem Durumu	116
1.4. Problem Cümlesi	116
1.5. Alt Problemler	117
1.6. Araştırmanın Önemi	117
1.7. Araştırmanın Kabulleri	117
1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	117
1.9. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	118

2. BULGULAR VE YORUMLAR

2.1. Eğitim ve Tarım İstihdamı İlişkisi	118
2.2. Eğitim ve Sanayi İstihdamı İlişkisi	122
2.3. Eğitim ve Ticaret İstihdamı İlişkisi	125
2.4. Eğitim ve Mali Kurumlar İstihdamı İlişkisi	128
2.5. Eğitim ve Ücretli Çalışan Nüfus İlişkisi	130
2.6. Eğitim ve Ücretli Çalışan Kadın Nüfus İlişkisi	131
2.7. Eğitim ve İşveren Nüfus İlişkisi	132
2.8. Eğitim ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Pay İlişkisi	133
2.9. Eğitim ve Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay İlişkisi	134
2.10.Eğitim ve Yeşil Karta Sahip Nüfus İlişkisi	134

SONUÇ 137

KAYNAKÇA 141

EKLER

EK-1 81 İlin Eğitim Değişkenleri 147

Ek-2 81 İlin Ekonomik Değişkenleri 148

ÖZGEÇMİŞ 149

Grafik Listesi

Grafik 1: Marmara Bölgesi İlköğretim Okuryazar Nüfus Oranı	35
Grafik 2: Marmara Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfus Oranı	36
Grafik 3: Marmara Bölgesi 2000–2001 Okul Öncesi Eğitim Okullaşma Oranları	37
Grafik 4: Marmara Bölgesi 2003–2004 Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları	38
Grafik 5: Marmara Bölgesi İlköğretim Kız Okullaşma Oranları	38
Grafik 6: Marmara Bölgesi Ortaöğretim Okullaşma Oranları	39
Grafik 7: Marmara Bölgesi 2000–2001 İlköğretimden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	39
Grafik 8: Marmara Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Öğrenci Oranı	40
Grafik 9: Marmara Bölgesi 2000–2001 Üniversite Bitirenlerin Oranları	41
Grafik 10: Bölgelerin Gelişmişlik Endeksi	42
Grafik 11: Akdeniz Bölgesi Okur Yazar Kadın Nüfusun Toplam Kadın Nüfusa Oranı	43
Grafik 12: Akdeniz Bölgesi 2000–2001 Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	43
Grafik 13: Akdeniz Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Öğrenci Okullaşma Oranları	44
Grafik 14: Akdeniz Bölgesi Ortaöğretim Erkek ve Kız Okullaşma Oranları	44
Grafik 15: Akdeniz Bölgesi İlköğretimden Mezun Kız Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı	45
Grafik 16: Akdeniz Bölgesi İlköğretimden Mezun Erkek Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı	46
Grafik 17: Akdeniz Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Erkek ve Kız Öğrenci Oranları	46
Grafik 18: Akdeniz Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	47
Grafik 19: Akdeniz Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı	48
Grafik 20: Doğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranları	49
Grafik 21: Doğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Nüfusun Toplam Kadın Nüfusa Oranı	49
Grafik 22: Doğu Anadolu Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	50

Grafik 23: Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları	50
Grafik 24: Doğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları	51
Grafik 25: Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretimden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı	53
Grafik 26: Doğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı	54
Grafik 27: Doğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	56
Grafik 28: Doğu Anadolu Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranları	56
Grafik 29: Ege Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranı	57
Grafik 30: Ege Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfusun Toplam Kadın Nüfusa Oranı	57
Grafik 31: Ege Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları	58
Grafik 32: Ege Bölgesi İlköğretim Erkek ve Kız Okullaşma Oranları	58
Grafik 33: Ege Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Öğrenci Okullaşma Oranları	59
Grafik 34: Ege Bölgesi İlköğretimden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	60
Grafik 35: Ege Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Erkek ve Kız Öğrenci Oranları	61
Grafik 36: Ege Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Erkek ve Kız Öğrenci Oranları	62
Grafik 37: Ege Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı	62
Grafik 38: Karadeniz Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranı	63
Grafik 39: Karadeniz Bölgesi Kadın Okuryazar Nüfus Oranı	63
Grafik 40: Karadeniz Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Erkek ve Kız Öğrenci Oranları	63
Grafik 41: Karadeniz Bölgesi 2007/2008 İlköğretim Erkek ve Kız Öğrenci Okullaşma Oranı	65
Grafik 42: Karadeniz Bölgesi Ortaöğretim Erkek ve Kız Okullaşma Oranları	67
Grafik 43: Karadeniz Bölgesi İlköğretim Erkek ve Kız Mezun Oranları	68
Grafik 44: Karadeniz Bölgesi Ortaöğretim Genel Lise Erkek ve Kız Öğrenci Mezun Oranları	69
Grafik 45: Karadeniz Bölgesi Ortaöğretim Mesleki Teknik Liseden Mezun Erkek ve Kız Öğrenci Oranları	71
Grafik 46: Karadeniz Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı	71
Grafik 47: İç Anadolu Bölgesi Okuryazar Oranı	72

Grafik 48: İç Anadolu Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfusun Toplam Kadın Nüfusa Oranı	73
Grafik 49: İç Anadolu Bölgesinde Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	73
Grafik 50: İç Anadolu Bölgesi 2007-2008 İlköğretim Kız Öğrenci Okullaşma Oranı	74
Grafik 51: İç Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Öğrenci Okullaşma Oranları	75
Grafik 52: İç Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	76
Grafik 53: İç Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	77
Grafik 54: İç Anadolu Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı	77
Grafik 55: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranı	78
Grafik 56: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfus Oranı	78
Grafik 57: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	79
Grafik 58: Güneydoğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları	79
Grafik 59: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları	80
Grafik 60: Güneydoğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Öğrenci Mezun Oranları	81
Grafik 61: Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2000-2001 Ortaöğretim Genel Lise Mezun Öğrenci Oranları	82
Grafik 62: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları	83
Grafik 63: Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2000-2001 Üniversite Bitirenlerin Oranı	83
Grafik 64: Marmara Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı	85
Grafik 65: Marmara Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı	85
Grafik 66: Marmara Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı	86
Grafik 67: Marmara Bölgesi Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı	86
Grafik 68: Marmara Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı	87
Grafik 69: Marmara Bölgesi Ücretli Kadın Çalışanların Oranı	87
Grafik 70: Marmara Bölgesi İşverenlerin Oranı	88
Grafik 71: Marmara Bölgesi Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	88

Grafik 72: Marmara Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay	89
Grafik 73: Akdeniz Bölgesi Tarım İş Kolunda Oranı	89
Grafik 74: Akdeniz Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı	90
Grafik 75: Akdeniz Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı	90
Grafik 76: Akdeniz Bölgesi Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı	91
Grafik 77: Akdeniz Bölgesi Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	91
Grafik 78: Akdeniz Bölgesi Ücretli Çalışan Kadınların Oranı	92
Grafik 79: Akdeniz Bölgesi İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı	92
Grafik 80: Akdeniz Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay Oranı	93
Grafik 81: Akdeniz Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları	93
Grafik 82: Doğu Anadolu Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı	94
Grafik 83: Doğu Anadolu Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı	94
Grafik 84: Doğu Anadolu Bölgesi Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı	95
Grafik 85: Doğu Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı	95
Grafik 86: Doğu Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışan Kadın Nüfusun Oranı	96
Grafik 87: Doğu Anadolu Bölgesi İşverenlerin Oranı	96
Grafik 88: Doğu Anadolu Bölgesi Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Pay	97
Grafik 89: Doğu Anadolu Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay	97
Grafik 90: Ege Bölgesi Tarım İş Alanında Çalışanların Oranı	98
Grafik 91: Ege Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı	98
Grafik 92: Ege Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı	99
Grafik 93: Ege Bölgesi Mali İş Kolunda Çalışanların Oranı	99
Grafik 94: Ege Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı	100
Grafik 95: Ege Bölgesi Ücretli Çalışan Kadınların Oranı	100
Grafik 96: Ege Bölgesi İşverenlerin Oranı	101
Grafik 97: Ege Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay Oranı	101
Grafik 98: Ege Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları	102
Grafik 99: Karadeniz Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı	102
Grafik 100: Karadeniz Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı	103
Grafik 101: Karadeniz Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı	103
Grafik 102: Karadeniz Bölgesinde Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı	104
Grafik 103: Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	105
Grafik 104: Ücretli Çalışan Kadınların Oranı	105
Grafik 105: Karadeniz Bölgesi İşverenlerin Oranı	106

Grafik 106: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay Oranı	106
Grafik 107: Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları	107
Grafik 108: İç Anadolu Bölgesi Tarım İş Kolunda alışanların Oranı	107
Grafik 109: İç Anadolu Bölgesi Sanayi İş Kolunda alışanların Oranı	108
Grafik 110: İç Anadolu Bölgesi Ticaret İş Kolunda alışanların Oranı	108
Grafik 111: İç Anadolu Bölgesi Mali kurumlar İş Kolunda alışanların Oranı	109
Grafik 112: İç Anadolu Bölgesi Ücretli alışanların Oranı	109
Grafik 113: İç Anadolu Bölgesi Ücretli alışan Kadınların Toplam İstihdama Oranı	110
Grafik 114: İç Anadolu Bölgesi İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı	110
Grafik 115: İç Anadolu Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Pay Oranları	111
Grafik 116: İç Anadolu Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları	111
Grafik 117: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tarım İş Kolunda alışanların Oranı	112
Grafik 118: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Sanayi İş Kolunda alışanların Oranı	112
Grafik 119: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ticaret İş Kolunda alışanların Oranı	113
Grafik 120: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Mali İş Kolunda alışanların Oranı	113
Grafik 121: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ücretli alışanların Oranı	113
Grafik 122: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ücretli Kadın alışanların Oranı	114
Grafik 123: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ücretli alışanların Oranı	114
Grafik 124: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Paylar	115
Grafik 125: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay	115
Grafik126: İlköğretim Erkek Öğrenci Okullaşma Oranı ile Tarım İş Kolu İstihdam Oranı İlişkisi	119
Grafik127: İlköğretim Kız Öğrenci Okullaşma Oranı ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi	120
Grafik 128: Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Olmuş Kız Öğrenci Oranları İle Sosyoekonomik Değişkenlerin ilişkisi	124
Grafik 129: Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Olmuş Erkek Öğrenci Oranları İle Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi	124
Grafik130: Ortaöğretim Kız okullaşma Oranları ile Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki İlişki	126
Grafik131: Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Olmuş Kız Öğrenci Oranı ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi	127
Grafik 132: Ortaöğretim Erkek Okullaşma Oranı İle Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi	129

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo Nu.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: 1935–2000Yılları Arasında Okuryazar Olan ve Okuryazar Olmayanların Oranı Tablosu	16
Tablo 2: Türkiye ve AB Ülkelerinde Seçilmiş Eğitim Göstergeleri Tablosu	27
Tablo 3: İnsani Gelişme İndeksi Tablosu	27
Tablo 4: Kişi Başına Düşen Milli Gelir ve Ülke Sıralaması Tablosu	27
Tablo 5: İnsani Gelişmişlik Sıralaması Tablosu	28
Tablo 6: Okul Öncesi Eğitim Öğrenci Sayıları Tablosu	65
Tablo 7: Korelasyon Analizi Tablosu	135
Tablo 8: Korelasyon Analizi Tablosu	136

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.k.	Adı Geçen Kitap
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.t.	Adı Geçen Tez
BM	Birleşmiş Milletler
C	Cilt
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH	Gayri safi milli hasıla
GSYH	Gayri safi yurt içi hasıla
İKE	İnsani Kalkınma Endeksi
MTE	Mesleki ve Teknik Eğitim
S	Sayı
s.	Sayfa
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Raporu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
vb.	Ve Benzeri

GİRİŞ

Eğitim toplumun değer yargıları ile bilgi ve beceri birikiminin yeni kuşaklara aktarılması; bu amaçla okullarda ve benzer kurumlarda sürdürölen öğretim ve yetiştirme etkinlikleridir. Geniş anlamda eğitim, kişinin belli bir yaşam tarzını öğrendiği toplumsallaşma ve kültürleşme süreciyle özdeş tutulabilir. Bütün toplumlarda eğitimin amacı, yeni kuşaklara bir kültür birikimini aktarmak, gençlerin davranışını yetişkinlerin hayat tarzı yönünde biçimlendirerek, onları gelecekteki toplumsal rollerine doğru yönelmektir.

Eğitimin başlıca işlevlerinden biri, işgücünün ekonomideki çeşitli istihdam alanları arasında dağılımını sağlamak, yönlendirmektir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra, eğitime harcanan kaynakların verimliliğini artırmak, toplam işgücü içindeki oranı sürekli yükselen genç nüfusu kazançlı iş olanaklarına hazırlamak ve sanayinin becerili işgücü talebindeki artışı karşılayabilmek gibi amaçlarla eğitimde mesleki hazırlığa gitgide daha büyük önem verilmeye başlamıştır.

Eğitim ve sosyoekonomik kalkınma arasında sıkı bir ilişki vardır. Bir toplumun eğitime yönelik harcamaları, tıpkı fiziksel sermayeye yapılan yatırımlar gibi, bugünkü tüketimden vazgeçerek gelecekteki getirileri artırmak amacıyla insana, toplumun bilgi ve beceri birikimine yapılan bir yatırım gibi görülebilir. Genel eğitim kalkınmanın başlangıcında alt yapı oluştururken mesleki eğitim sanayileşen toplumlarda işgücü kazandırmaktadır. Bu da ekonomik büyümeye, gelişmeye katkı sağlamaktadır.

Kalkınma kavramı sadece ekonomik büyüme değil, bunun yanında çeşitli alanlarda yapısal ve düşünsel değişimler, gelişimlerdir. Kalkınma planlarında yer alan insan gücü planlamasında benimsenen yaklaşımlar, eğitim ile ekonomi arasında kurulmak istenen ilişkileri ortaya koymaktadır. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Eğitimin ekonomik büyüme sürecine katkısını açık bir şekilde ifade etmektedir. Plan ile istikrar içinde büyümenin sağlanması, sanayileşmenin başarılması, piyasa ekonomisinin geliştirilmesi, sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi ve refah düzeyinin geliştirilmesini amaçlamaktadır¹.

---

¹Çanakçı,D.,Tutar,F., Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=629 (15.08.2008).

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin eğitim durumlarına bakıldığında sosyoekonomik kalkınma ile eğitim arasındaki ilişki açık bir şekilde görülmektedir. Eğitimli işgücü ve eğitime ayrılan payın artışı ile uzun vadede ekonomi de gelişmekte, ekonomi geliştikçe de eğitime ayrılan pay ve verilen önem artmaktadır. Eğitilmiş insan gücü, fiziki sermaye stokuna eş değer görülerek eğitim ekonomisinde beşeri sermayenin önemi sık sık vurgulanmaktadır.

Bir ülkede ekonomik kalkınmanın sağlanması ve devam ettirilebilmesi için ilk olarak sermaye stokunu arttırmak, kaynakların daha büyük bir kısmını sanayi kesimine aktarmak, ileri teknoloji transferinde bulunmak ve yüksek derecede eğitilmiş insan gücünü gerçekleştirmek gerekmektedir. Ekonomik kalkınma ile eğitim arasındaki ilişki göz önüne alındığında, sanayinin ihtiyacı olan iş gücü ile eğitim kurumlarından mezun olanların nicelik ve nitelikleri arasında uygun bir koordinasyonun gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Son yıllardaki hızlı nüfus artışı, yoğun bir iç göç ve yatırım imkânlarının yeterli ölçüde genişletilememesi nedeniyle ülkede önemli bir ekonomik sorun varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, üniversite mezunlarının işsizliği de önemli bir problem olarak ortada durmaktadır. Bu sorunlara bir çözüm yolu olarak ülkemizdeki mevcut eğitim sistemine yönelik bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Özellikle sanayinin ihtiyacı olan ara elemanı yetiştirecek mesleki ve teknik eğitime doğru bir yönlendirmenin yapılması son derece önemlidir.²

Tezin amacı Türkiye’de illerin sosyoekonomik ve eğitim açısından istatistiksel veriler ışığında ne derecede geliştiklerini ve sosyoekonomik kalkınma ile eğitim arasında nasıl bir ilişki olduğunu, sosyoekonomik kalkınma ve eğitimin birbirini ne derecede etkilediklerinin araştırılmasıdır. Eğitimin ülke ekonomisine ve gelişmişliğine etkisinin vurgulanması ve bu amaçla eğitime verilen önemin artırılması, ekonominin gelişmişliğinin eğitime olan etkisinin vurgulanmasıdır.

Bu çerçevede tezin birinci bölümünde Türk eğitim sisteminin yapısına genel olarak değinilmiş, eğitim, eğitimin niteliğini belirleyen kavramlar ve eğitimin önemi açıklanarak, eğitimin amaçları, eğitimin basamakları, Türkiye’de okuryazarlık ve Türk eğitim sisteminin sorunları konularına yer verilmiştir.

---

² Emin, M., Eğitim ile Kalkınmanın İlişkisi ve Türkiye Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi, İstanbul, 1994, s.2,3.

Tezin ikinci bölümünde ise kalkınma kavramı, sosyoekonomik kalkınma ve ekonomik büyüme kavramları, insani kalkınma kavramı açıklanarak, sosyoekonomik kalkınma ve eğitimin ilişkisi açıklanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı ve Türkiye İstatistik Enstitüsü'nden alınan verilerle illerin eğitim durumları; okuryazar nüfus oranları, kadın okuryazar oranları, okul öncesi eğitim öğrenci oranları, ilköğretim okullaşma oranları, ortaöğretim okullaşma oranları, ilköğretimden mezun öğrenci oranları, ortaöğretimden mezun öğrenci oranları, üniversite bitiren öğrenci oranları incelenerek illerin ve genel olarak bölgelerin eğitim durumu ile ilgili yorumlar yapılmıştır. Yine Devlet Planlama Teşkilatından alınan veriler ile tarım iş kolunda çalışanların toplam nüfusa oranı, sanayi iş kolunda çalışanların toplam nüfusa oranı, ticaret iş kolunda çalışanların toplam nüfusa oranı, mali iş kolunda çalışanların toplam nüfusa oranı, ücretli çalışanların toplam nüfusa oranı, ücretli çalışan kadınların toplam nüfusa oranı, işverenlerin toplam nüfusa oranı, gayri safi yurt içi hasıla içindeki paylar, banka mevduatı içindeki pay oranları ve yeşil karta sahip nüfus oranları incelenerek illerin ve genel olarak bölgelerin ekonomik durumları yorumlanmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde; Devlet Planlama Teşkilatı ve Türkiye İstatistik Enstitüsünden alınan veriler, SPSS programı kullanılarak korelasyon analizi yapılmıştır. Türkiye'de iller genelinde ekonomik ve eğitim durumları ile ilgili değişkenler analiz edilerek, ekonomi ve eğitim ile ilgili değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi incelenmiş ve yorumlanmıştır.

I. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE EĞİTİM BASAMAKLARI

1. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim sistemi; hukuk, ahlak, aile, ekonomi, din gibi sosyal sistemler arasında yer alır. Eğitim bu sistemlerden etkilendiği gibi, bunları da etkiler. Bir sistemde meydana gelen olumlu ya da olumsuz değişiklikler diğer sistemlerde de kendisini gösterir. Örneğin ekonomisi çöken bir ülkenin eğitimi de buna paralel gerileyecektir. Ahlak ve hukuk sistemi sağlıklı çalışmayan bir toplumda ekonomide eğitim de bundan etkilenecektir.³

Her ülke, insanlarını en iyi şekilde yetiştirmek için eğitim sistemini kurmak ve geliştirmek zorundadır. Günümüzde yetişmiş kaliteli insana daha çok ihtiyaç vardır. Kaliteli bir eğitim pahalı bir eğitimidir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerin eğitimleri de gelişmiştir. Bunun gibi geri bir ülkenin eğitimi de geri kalacaktır, çünkü pahalı bir eğitimin yükünü bu tip bir ülkenin ekonomisi çekemeyecektir.⁴

Türkiye'de eğitim; adalet, güvenlik ve sağlık gibi devletin temel işlevlerinden birisi olup devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtı, taşra ve yurtdışı teşkilâtları eğitim hizmetlerinin sunumunda önemli görevler üstlenmektedirler. Eğitim hakkı, T.C Anayasası ile güvence altına alınmış; eğitimin tür ve kademelerini ve işleyişe dönük esasları düzenleyen mevzuatla Türk Eğitim Sistemi bugünkü yapısını kurmuştur. Türk Millî Eğitim Sisteminin genel çerçevesi, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir.

Türkiye' de eğitim sisteminin temel amacı; Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, ulusal kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji

---

³ Arslanoğlu, İ., Türk Eğitim Sistemi, Ankara,1997, s. 5.

⁴ Arslanoğlu, İ., a.g.k, s. 5.

üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanının yetiştirilmesidir.⁵

1.1. Eğitim Kavramı

Eğitim insan davranışlarını istenen yönde değiştirmek için düzenlenip işe koşulan bir sistemdir. Durkheim'e göre eğitim, fizik ve toplumsal çevrenin insan üzerinde meydana getirdiği etkidir. Kant'a göre, insanın mükemmelleştirilmesidir. J.S.Mill'e göre, bireyin kendisi ve başkaları için mutluluk aracıdır. H.Spencer ve Herbart'a göre de daha iyi yaşam olanakları sağlayan etkinliklerin tümüdür.⁶

Türkçede ise, eğitim kavramı 1940'lardan beri, maarif, tedrisat, talim ve terbiye gibi sözcüklere karşılık gelecek şekilde kullanılmaktadır.⁷Başka bir ifadeyle eğitim kavramı, söz konusu bu dört sözcüğü içermektedir. Yani terbiye ile anlatılmak istenilen bakma, besleme, büyütme, ilim, edep öğretme, talim, alıştırma, yetiştirme, edep öğrenmesine vesile olacak tarzda hafif cezalar verme gibi anlamlar, maarif ve tedrisattan kastedilen öğretim ve bilgilendirme, talimden kastedilen de öğrenilenlerin hayata geçirilmesi⁸ gibi anlamlar dilimizde eğitim kavramını ifade etmektedir.

Eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında değişme olması beklenmektedir. Eğitim yoluyla kişinin amaçlarının, bilgilerinin, tavırlarının, davranışlarının ve ahlak ölçülerinin değiştiği de ifade edilmektedir. Eğitim sürecine giren kişide bu değişmelerin istedik yönde olması beklenir.

Önceden saptanmış esaslara göre eğitim belli gelişmeler sağlayan planlı etkiler dizisidir. Eğitim, seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin etkisi altında sosyal yeterlilik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir. Eğitim, kişinin yaşadığı toplum içinde değerli olan, yetenek tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin

---

⁵ Sarıçay, N., "Türkiye'deEğitim Sektörünün Sorunları, Eğitimin Ekonomik Boyutu Ve Çözümleri", İzmir Ticaret Odası, AR&GE Bülten Kasım, s.27.
www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/5399/nesrin_egitim.pdf (15.06.2008).

⁶ Bulurman, B., "Enformasyon Toplumu Ve Eğitim", İş, güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2002, Cilt 4, sayı 1.
www.isgucdergi.org/?p=arc_view&ex=124&inc=arc&cilt=4&sayi=1&year=2002 (10.11.2007)

⁷ Başaran, İ.E., Eğitime Giriş, Ankara, 1984, s.14.

⁸ Doğan, M., Büyük Türkçe Sözlük, 1996, s.1041-1055-1066.

tümüdür. Geniş anlamda ise, bireylerin toplum standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Son yıllarda popüler olan başka bir tanıma göre ise eğitim, bireyin doğuştan getirdiği gizil güçlerini ortaya çıkarma ve bunları yeteneğe dönüştürme sürecidir.⁹

1.2. Eğitimin Tanımı

"Eğitim" sözcüğü 1940'lardan beri dilimize yerleşen bir terimdir. Bu tarihlerden önce "eğitim" yerine Arapça "terbiye" sözcüğü kullanılırdı. Günümüzde eğitim terimi, yazı dilinde ve konuşmalarda genellikle şu anlamlarda kullanılmaktadır. Eğitim bir bilim dalıdır. Eğitim alanını inceleyen bilime eğitimbilim denir. Eğitim bir anlamda kişinin kazandıklarını anlatır, bazen de öğrenim karşılığında kullanılmaktadır. Eğitilecek kitleyi içerecek biçimde kullanılabilirdiği gibi (halk eğitimi, yetişkinler eğitim vb.) eğitimin aracını gösterecek biçimde de (televizyonla, oyunla, radyoyla gibi) kullanılabilir.¹⁰

Bir tanıma göre, "eğitim bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir."¹¹ Eğitim bunların bir zaman dilimi içinde yer aldığı süreçte oluşur. Buna göre davranış, yaşantı, amaç ve süreç terimleri, eğitimin niteliğini belirleyen kavramlardır. Bu süreçten geçen insanın kişiliği değişir. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Tam da bu noktada eğitimin aynı zamanda bir kültürlenme aygıtı olduğu akla gelmektedir.

Kişinin zihni, bedeni, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesi, ya da bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür.

---

⁹ Özsoy, C., Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2007, s.43.

¹⁰ Başaran, İ.E., Eğitime Giriş , Ankara, 1987, s.14-15.

¹¹ Ertürk, S., Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, 1972, s.12.

Her toplum kendi kültürünün özelliklerini yeni kuşaklara aktarmaktadır. Toplumun, bireyleri kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilemesi ve değiştirmesine kültürlenme denir.

Toplumsallaşma süreci, doğuştan başlayarak tüm yaşam boyu süren uzun bir dönemi kapsamaktadır. Bu süreç zarfında birey bir kişilik kazanır. Başka bir deyişle, toplumsallaşma, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir birey durumuna gelişi olayıdır. Durkheim' in eğitim'i "daha yaşlı kuşakların henüz toplumsal yaşama hazır duruma gelmemiş kuşaklar üzerindeki eylemi" olarak tanımlayışı da bir anlamda toplumsallaşmayı ifade etmektedir.

Kültürleme ailede, sokakta, işyerinde her türlü merasimde bilinçli ya da bilinçdışı kendiliğinden oluşan ve bireysel olan öğrenmeleri de kapsar. Eğitimciler kültürlemenin bu kısmını informal, amaçlı olarak yapılanı ise formal eğitim olarak adlandırırlar. Kültürlemenin amaçlı olarak yapılan kısmı eğitimidir. Bu nedenle, eğitim "kasıtlı kültürleme süreci" olarak da tanımlanmaktadır.¹²

Eğitim, bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamıdır.¹³ Eğitimin asıl amacı kültürel sürekliliktir.

En geniş anlamda eğitim; çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere kazandırılacak zihinsel ve bedensel yetenekleri kazandırmaktır. Bunun yanı sıra önceden saptanmış amaçlara göre, insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizgesidir.¹⁴

---

¹² Eğitim Kavramı Üzerine-1, http://tebesirtozu.blogcu.com/egitim-kavrami-uzerine-1_2007564.html (18.08.2008).

¹³ Varış, F., "Eğitim Biliminde Çağdaş Gelişmeler", Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.44, Eskişehir, 1991, s.4.

¹⁴ Oğuzhan, F., Eğitimin Terimleri Sözlüğü, Ankara,1974, s.6.

1.3. Eğitimin Niteliğini Belirleyen Kavramlar

Davranış: Eğitim eğitilenin davranışını değiştirilmesini amaçlar. Davranış, insanın gözlenebilen, ölçülebilen, bilindik etkinliklerini kapsar.

Yaşantı: İnsan davranışlarını yaşantısı yoluyla kazanır. Yani davranışların kazanılması istenmeyen eski davranışların, istenilen davranışlara çevrilmesi insanın yaşantısına dayanır. Eğitimin olabilmesi insanın yaşantısına bağlıdır.

Amaç: Eğitimin çağdaş görevi, eğitilenlerin sorunlarını çözebilmelerine yardım etmektir. İnsanlar, sorunlarına çözüm yolu bulmak, daha iyi koşullar içinde yaşamak, bir meslekte başarı göstermek ihtiyacı içindedirler. Bunun için eğitim gereklidir.¹⁵

Süreç: Değişim içinde olan bir nesnenin, olayın, düşüncenin belli bir düzen içinde bir amaca doğru gelişmesini anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Eğitmek eylemi sürekli değiştirmek eylemidir. Değişim ise bir süreç eylemidir.¹⁶

Eğitim bir bilim dalıdır. Eğitim alanını inceleyen bilime eğitimbilim denir. Eğitim bir anlamda kişinin kazandıklarını anlatır, bazen de öğrenim karşılığında kullanılmaktadır. Eğitilecek kitleyi içerecek biçimde kullanılabilirdiği gibi (halk eğitimi, vb.) eğitimin aracını gösterecek biçimde de (televizyonla, oyunla) kullanılabilir.¹⁷

Çağlar boyunca eğitim süreci, toplumsal yapı açısından şekillendirilerek, bireyin topluma kazandırılmasını hedef alan, genel anlamda onda meydana gelmesi istenen değişikliklerin hal, hareket ve tavırlarına da yansımaları isteyen bir yönelimle biçimlenmiştir. Eğitim çok yönlü işlevsel bir süreç olarak toplumun beklentilerini de karşılama sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu sorumluluk, eğitimin hem kendi iç dinamiklerini oluşturacak kadar örgütlenmiş bir sistem hem de hedeflere uygun bireyler yetiştirmeyi sağlayan bir disiplin olmasını gerektirmiştir.¹⁸

¹⁵ Duygulu, E., "Eğitimin Çalışma Yaşamındaki ve Kariyer Üzerindeki Rolü", İş, Güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2003, Cilt 6, sayı:1.

www.isgucdergi.org/?p=arc_view&ex=181&inc=arc&cilt=5&sayi=1&year=2003 (07.07.2008).

¹⁶ Başaran, İ.E., Eğitime Giriş, Ankara, 1987, s.14-15.

¹⁷ Başaran, a.g.k., s.14-15.

¹⁸ Eren,A., Eğitim Sürecinde Öğrenci ; Bilim ve Teknik, İstanbul, Ekim 2002, s. 83.

Eğitim, toplumun bir kurumudur. Eğitim kurumu, toplumda bireyler arasında oluşan eğitsel ilişkileri anlatır.¹⁹

Bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile o toplumun eğitim sistemi arasında yakın bir, ilişki olduğu görüşü olmamakla birlikte özellikle son çeyrek yüzyılda Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi uluslar arası kuruluşların yayınlarında ve bilimsel araştırmalarda sık sık vurgulanmaktadır.²⁰

Eğitimin en önemli işlevleri arasında bilginin aktarılması, bireyi mesleki yaşama hazırlama, toplumsal değer ve normları yeni nesillere aktarmak gelmektedir. Kültürün aktarılması, toplumsal, siyasal bütünleşmenin ve toplumsal kontrolün sağlanması ile toplumsal değişmenin sağlanması eğitimin gizli işlevleri arasındadır.

Toplum geliştikçe, üyelerinin öğreneceği bilgi, beceri ve tutumlarda gelişir, çoğalır ve karmaşıklaşır. Gelişmiş toplumlarda üyelerin toplumdan, toplumunda üyelerden beklentileri, istekleri, ilkel toplumlara bakarak daha çoktur. Bu toplum birey arasındaki karşılıklı beklenti ve isteklerin davranışa dnştrlp gerçekleştirilebilmesi için üyeler, amaçlarına uygun olarak eğitilmek isterler. İstekler arttığında toplumun ve üyelerinin ortak amaçlarını gerçekleştirecek planlı bir eğitim örgütlenmeye başlar. Böylece toplumda oluşan örgütlü eğitim başka bir deyişle üyelerin eğitsel ilişkilerini ve düzenleyen ve karşılayan toplumsal birimler, toplumun eğitim sistemini oluştururlar.²¹

1.4. Eğitimin nemi ve işlevi

Eğitimin iki önemli süreci içerdiği de bilinmektedir. Bunlardan birincisi insan davranışlarının yönlendirilmesi sürecidir. Bu süreç her türlü davranış ve tutumu kapsar. Yani eğitim kişiye kazandırılacak belli davranışları hedeflemektedir. Başka bir deyişle, birçok eğitimci yahut düşünür daha doğrusu davranışı okul mensupları eğitimi, bireyin tutum ve davranışlarında olumlu değişiklik meydana getiren bir etkinlik, olarak tanımlanmaktadır. Buna göre bireyin tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getiren her etkinlik eğitim olarak kabul edilmektedir. İkinici olarak, kişinin kendi varlık bilincinin

¹⁹ Başaran, İ.,E., Türkiye Eğitim Sistemi ,Ankara,1993, s.11.

²⁰ Memişoğlu, S., “Eğitim, Nüfus ve Kalkınma”, Cumhuriyet Döneminde Eğitim 2, Ankara ,1999, s.82.

²¹ Başaran, a.g.k., s. 11.

farkına varmasının hedeflendiği süreçtir. Burada eğitimle hedeflenen kişinin kendi var oluşuyla, kendi dışındakilerin var oluşları hakkındaki bilinçliliği kazanmış olmasıdır. Bunu açarsak, tüm bunları doğru algılama ve anlamlandırma, doğru kararlar alıp, doğru değerlendirmeler yapabilme, anlamlı bir yaşantının oluşumu gibi pek çok insani hususu ihtiva ettiği görülür.²²

Eğitim, yirmi birinci yüzyılda kalkınma çabalarında veya daha zengin ve müreffeh ülke olma hedefine varmak için sürdürülen uğraşlarda, çok önemli ve işlevsel bir araç haline gelmiştir. Eğitim, belki uzun vadede ürün vermektedir ama bir ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasını sağlayan insan gücünü hazırlayan araç olarak, gün geçtikçe ekonominin temel yatırımı haline gelmektedir. Öyleyse, ülkemizde eğitime, bilime ve teknoloji üretimine her zaman olduğundan daha çok önem vermek zorundayız. Eğitim bireyi geliştirdiği, diğer taraftan ülkenin bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını sağladığı için önemlidir ve değeri çok iyi algılanmalıdır²³

Eğitim toplumların sosyoekonomik gelişmelerinin bir gücüdür. Bu husus öylesine önemlidir ki, bu sektör bir yandan toplumun var olan kaynaklarının gereğince kullanılmasını sağlayacak üretici insan gücünü yetiştirirken öte yandan da yeni kaynaklar ve imkânlar ortaya çıkararak müteşebbis insan gücünü yetiştirme gibi iki fonksiyonu birden yürütmektedir.²⁴

---

²²Yayla, A., “Eğitim Kavramının Etik Açısından Analizi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_II/A_yayla.doc (27.08.2008)

²³ Gedikoğlu, T., Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi:Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, Cilt:1, Sayı:1,Haziran 2005, s.72.

²⁴ Eğitim, Formasyon ve Kültür Konularında Değerlendirme Raporu, M.E. B Yayınları, Ankara, 1990, s.9-10.

1.5. Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası uyarınca Türk Milli Eğitim Sistemi; Örgün Eğitim ve Yaygın Eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim, okul sistemini ifade etmekte ve okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimden oluşmaktadır. Yaygın eğitim ise okulların dışında veya yanında düzenlenen faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. 1998–1999 öğretim yılında 64.489 örgün ve yaygın eğitim kurumunda toplam 14.668.444 öğrenci eğitim-öğretim görmektedir, bu kurumlarda 512.522 öğretmen görev yapmaktadır.²⁵

1.6. Türk Milli Eğitiminin Genel ve Özel Amaçları ile Temel İlkeleri

Millî Eğitimin genel amacı bütün bireyleri;

Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Basın Yayın Ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, ²⁵ İşte Türkiye, Eğitim ve Bilim, www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/kitaplar/isteturkiye/turkce/egitim359.htm (17.06.2008)

Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmiştir. Eğitim sisteminin yönetsel üst yapısını Milli Eğitim Bakanlığı oluşturur. Bakanlığa bağlı taşra ve yurtdışı örgütleri ise icraya dönük hizmetleri görür.

Türk milli eğitimin özel amaçları ise; Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve temel ilkelere uygun olarak tespit edilir. Yukarıda sayılan eğitimin genel ve özel amaçları, her eğitim etkinliğinde uyulması gereken amaçlardır. Bu genel ve özel amaçlar bir bakıma eğitime bir çerçeve vermektedir. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri ise;

- GenellikveEşitlik
- FerdinveToplumunİhtiyaçları
- Yöneltme
- EğitimHakkı
- FırsatveİmkânEşitliği
- Süreklilik
- Atatürkİnkılâp,İlkeleriveAtatürkMilliyetçiliği
- DemokrasiEğitimi
- Lâiklik
- Bilimsellik
- Plânlılık
- KarmaEğitim
- OkulileAileninİşBirliği
- Her Yerde Eğitim²⁶ 'dir.

---

²⁶MEB, Türk Milli Eğitim Sistemi, Duyurular, 2006
www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html (05.05.2008)

1.7. Türk Eğitim Sisteminin Sorunları

Öğretmen, öğrenci, derslik sayılarında, ifade edilen sayılar ne kadar büyük olursa olsun eğitime duyulan ihtiyacı karşılamada yetersiz kaldığı bir gerçektir. Okul öncesi dönemde okul öncesi eğitimden yararlanan öğrencilerin oranı hala çok düşüktür. İlköğretim çağında bu oran yükselmekle birlikte; lise ve üniversite çağında yine düşmektedir.

Bölgelere göre de çocukların okula devam etme oranlarında farklılık vardır. Okullaşma oranı yeterli değildir. Kentlere göç sonucu kentlerde eğitim için duyulan ihtiyaç ve talep artmış, bu durum ise sınıf mevcutlarının artmasına ve eğitimin kalitesinin düşmesine yol açmıştır.

Türkiye’ de Devlet şu andaki eğitim sisteminin tek para kaynağı konumundadır ve 2005 yılı itibariyle bütçeden eğitime ayrılan pay sadece %3,4 civarındadır. Bu rakam; ABD’de%7, Almanya’da %5,2, Norveç’te %6 ve Arjantin’de 5,9 seviyelerindedir.

Bu tahsis yapılırken aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- Toplam eğitim bütçesinin örgün ve yaygın eğitim arasında tahsisi,
- Örgün eğitimde bütçe kaynaklarının eğitimin değişik tür ve kademelerindeki değişik eğitim kurumlarına göre ayarlanması,
- Toplam eğitim bütçesinin harcama kalemlerine göre tahsisi,
- Bütçeden denetim ve soruşturmanın işleyişi ve sürekliliği için kaynak ayrılması.

Ayrıca; bilginin üretimi ve dağıtımı için gerekli olan alt yapı okullarımızda yetersizdir. Okulların bilgisayar donanımları kurulup geliştirilmelidir. Öğrenciler teknoloji ile yakından ilgili olmalıdır. Okulların kütüphaneleri geliştirilmeli ve daha canlı hale getirilmelidir. Yeni yayınlar, dergiler istenmelidir. Öğrencilere bireysel öğrenme ve okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

Bilgilerin hızla değiştiği ve yenilerinin eklendiği bir çağda üniversite sıralarında kazanılan bilgilerin geçersiz kalabileceği ve unutulabileceği göz önüne alınarak öğretmenlerin sürekli olarak hizmet içi eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir.

Öğretmenlerin görevlerini verimli, etkili, yeterli biçimde yerine getirebilmeleri için özlük haklarının iyileştirilmesi de gerekmektedir.²⁷

Ülkemiz nüfusu sürekli olarak artmaktadır. Buna paralel olarak eğitim sorunları hızla büyümektedir. Bunun içinde nüfusun her yönüyle eğitim görmüş olması ve günümüz teknik ve bilimini kavrayabilecek insan gücünün yetişmesi şarttır. Bunun içinde eğitim ve kültürün oluşmasında, ülkemizin basın ve yayına verdiği önem derecesinde bu sektöre canlılık getirecektir. Canlılığın ve okumayı alışkanlık haline getirmiş insanların çokluğu önemlidir. Bu insanların olaylara bilimsel gözle bakmasını sağlar. Günümüzde diğer kalkınmış ülkeler bilgi çağına ulaştığı halde biz henüz insanımıza okuma yazma öğretmekle meşgulüz. Artan nüfusu belirli noktalara yönlendirmek için kampanyalar düzenlenmekte, bilgi ve eğitim verilmeye çalışılarak, meslek edindirme ve geliştirme kursları açılmaktadır. Bu şekilde belirli hedeflere ulaşılmaya çalışılmaktadır. Fakat henüz istenilen seviyeye ulaşılamamıştır.²⁸

1.8. Türkiye Eğitim Sisteminde Okuryazarlık

En genel anlaşıldığı tanımı ile okur-yazarlık alfabe ile yazılı metinleri okuyabilme ve yazabilme durumu olarak görülmektedir. Daha güncel bir tanım ile, okuryazarlık, toplumun anlamaştırdığı iletişimsel simgeleri etkili bir biçimde kullanabilme konusunda yeterlik kazanabilmektir.²⁹

Okuryazarlık, eğitim ve kültür nimetlerinden yararlanmanın en ucuz ve en yaygın araçlarından biridir. Özellikle az gelişmiş memleketlerde bu böyledir. İnsanların gerek kendi aralarında, gerekse devletin bütün kurumlarıyla ilişkilerinde, hatta vatandaşlık haklarının kullanılmasında ve görevlerin yerine getirilmesinde, okuryazarlık vazgeçilmez bir gerekliliktir. Okuryazar olması gereken nüfus genel nüfustan 0-5 yaşlarındaki nüfusun çıkarılması ile elde edilen nüfustur.

Harf devrimimizin yapıldığı yıldan önce 10,5 milyon nüfustan ancak bir milyon gibi küçük bir grup okuyup yazabilmekteydi. Bu durumda tarihi ihmallerinin etkisi olduğu

---

²⁷ Sarıçay, N., Türkiye’de Eğitim Sektörünün Sorunları, Eğitimin Ekonomik Boyutları ve Çözümleri, Ar&Ge Bülten, İzmir Ticaret Odası, Kasım, 2007, s.23-24.

²⁸ Emin, M., a.g.k., s.11.

²⁹ Altun, A.,” E-Okuryazarlık”, Milli Eğitim Dergisi, sayı:158, Bahar 2003.

kadar eski yazının dilimize uymamasıyla öğrenilmesindeki büyük güçlüğün de etkisi olmuştur.1935 'de 8 yıl gibi kısa bir sürede %150 artış ile okuryazarlar 2,5 milyon olmuştur. Aslında harf devrimi ile okuryazarlar okuma yazma bilmeyenler durumuna düştükleri için bu artış gerçekte 3,5 milyondur. Böylece nüfusun ¼ 'nün 8 yılda okuryazar olması sağlanmıştır. Eğer aynı hızda devam edilseydi 32 yıl sonra 1960 da nüfusumuzun yüzde yüzü okuryazar olacaktı.

Okuryazarlık savaşının iki önemli yönü vardır. Biri yeni nesilleri ilköğretime kavuşturarak onların okuma yazma bilmeyen kitleye katılmalarını önlemek, öteki ise; yetişkin eğitimi yoluyla eldeki kitleyi, okuma yazma öğreterek eritmeye çalışmak. 1940 ile 1945 arasında hem okuryazar sayısı artmış hem de okuyup yazmazların sayısı 200 000 kadar azalmıştır. 1945 ile 1950 arasında nüfus artışı ile beraber okuryazar sayıları da bir hayli artmıştır. 1955 ile 1960 arasındaki devrede okuryazarların sayısındaki artma devam etmişse de, ilköğretimde önemli bir öğrenci artışı olmasına rağmen tedbirlerin tek yönlü olması ve hızlı nüfus artışı sebebiyle okuyup yazmayanların sayısı daha hızla artarak 13 milyonu aşmıştır.³⁰

Cumhuriyetin önderleri, eğitim çalışmalarına başlamak için Cumhuriyetin ilânını beklemediler. Büyük Önder Atatürk Mart 1922'de Büyük Millet Meclisinde verdiği bir söylevde, "devletin eğitim politikasının köylülere okuma-yazma öğretmek, onlara tarih, coğrafya, din konularında temel bilgiler vermek olduğunu" vurgulamıştır. Aynı yıl yetişkinlere okuma-yazma öğretmek ve temel eğitim vermek üzere "Halk Mektepleri" ile "Gece dersleri" başlatılmış olup, 105 değişik yörede 7-8 bin kişinin okuma-yazma kursundan geçmesi sağlanmıştır. Millî Eğitim Bakanı İsmail SAFA, 25 Kasım 1923 tarih ve 7971/3655 sayılı genelge ile valilerden ve Millî eğitim görevlilerinden halk eğitimi çalışmalarının başlatılmasını istemiştir. Genelgede "halk ile okullar ve öğretmenler arasında yakın ilişkiler kurulması, eğitimin her yaştaki ve sınıftaki halkın ihtiyaçları durumuna getirilmesi dile getirilmiştir."³¹

Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan 1992 yılına kadar geçen süre içinde halkın okuma-yazma bilmezlikten kurtarılması için devamlı çaba gösterilmiş bu alanda büyük kampanyalar ve seferberlikler düzenlenmiştir.

³⁰ Kodamanoğlu, M, N., Türkiye'de Eğitim (1923-1960), Ankara, 1964, s.31-32.

³¹ MEB, Okuma Yazma Çalışmaları,Halk Eğitimi,
<http://cygm.meb.gov.tr/halkegitim/okumayazmakurslr.html> (15.07.2008)

Bütün bu gayret ve çalışmalara rağmen okumaz-yazmazlık sorunu kökten çözümlenememiştir. 1990 nüfus sayımı sonuçları; 6 ve yukarı yaştaki nüfusun kadınlarda %28, erkeklerde %12'sinin çalışabilir nüfusun ise (14–44 yaş) kadınlarda %18, erkeklerde %4'ünün okuma-yazma bilmediği gerçeğini ortaya koymuştur. Okur-yazarlık oranını %100'e çıkarma hedefi doğrultusunda yeni atılımlara ihtiyaç vardı. Okur-yazarlık oranı %90'ın altında olan 39 ilin İl Millî Eğitim Müdürleri ve Halk Eğitimi Başkanlarının katılımı ile 7–8 Eylül 1992'de düzenlenecek seferberliğin yönetimi ile ilgili bir toplantı yapılmış ve Dünya Okuma-Yazma Günü olan 8 Eylül 1992'de okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. Seferberliğe resmi kuruluşların yanında hükümet dışı kuruluşlar ile uluslar arası kuruluşlar da destek vermişlerdir.8 Eylül 1992 tarihinden itibaren UNICEF Türkiye Temsilciliği ile Yetişkin Eğitimi Okur-Yazarlık Projesi kapsamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde okumaz-yazmazlığın yüksek olduğu 13 ilde okur-yazarlığı yaygınlaştırma çalışmaları yapılmıştır. UNICEF, materyal üretimi ve çoğaltımı, araştırma-geliştirme konularında finansman desteği sağlamıştır.³²

Tablo 1: 1935–2000 yılları arasında okuryazar ve okuryazar olmayanların oranı

Sayım yılı	Okur-yazar olmayan oranı %			Okur-yazar oranı %			100 erkeğe düşen kadın sayısı		
	Toplam <i>Total</i>	Kadın <i>Female</i>	Erkek <i>Male</i>	Toplam <i>Total</i>	Kadın <i>Female</i>	Erkek <i>Male</i>	Toplam <i>Total</i>	Okur-yazar olmayan <i>Illiterate</i>	Okur-yazar <i>Literate</i>
1935	80,8	90,2	70,7	19,2	9,8	29,3	107	137	36
1940	75,5	87,1	63,8	24,5	12,9	36,2	100	137	36
1945	69,8	83,2	56,3	30,2	16,8	43,7	100	148	39
1950	67,5	80,6	54,5	32,5	19,4	45,5	100	147	43
1955	59,0	74,4	44,1	41,0	25,6	55,9	97	164	44
1960	60,5	75,2	46,4	39,5	24,8	53,6	96	156	45
1965	51,2	67,2	35,9	48,8	32,8	64,1	96	180	49
1970	43,8	58,2	29,7	56,2	41,8	70,3	98	192	58
1975	36,3	49,5	23,8	63,7	50,5	76,2	94	196	63
1980	32,5	45,3	20,0	67,5	54,7	80,0	98	221	67
1985	22,6	31,8	13,5	77,4	68,2	86,5	98	231	77
1990	19,5	28,0	11,2	80,5	72,0	88,8	98	245	79
2000	12,7	19,4	6,1	87,3	80,6	93,9	98	309	84

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü İstatistikleri

³² MEB, Okuma Yazma Çalışmaları, Halk Eğitimi, <http://cygm.meb.gov.tr/halkegitim/okumayazmakurslr.html> (15.07.2008)

Tablo 1'de görüldüğü üzere Cumhuriyet'in ilk yıllarından 2000 yılına kadar okuryazar oranı artış göstermiştir. En fazla artışın 1960 ile 1965 ve 1980 ile 1985 yılları arasında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

1990 ve 2000 yıllarında kadın okuryazar oranları erkek okuryazar oranlarına yetişmekte olduğu ve kadın okuryazarların erkek okuryazarlara göre daha hızla arttığı anlaşılmaktadır. Bunun son yıllarda kızların okullaşmasına verilen önemin artması ve kadınlara yönelik açılan okuma yazma kurslarının etkisi olmuştur.

2.TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE EĞİTİM BASAMAKLARI

2.1. Okul öncesi Eğitim

Türkiye'de okul öncesi eğitim isteğe bağlı olarak, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere değişik bakanlık ve kuruluşlar tarafından, eğitim ya da bakım amaçlı anaokulu, ana sınıfı, uygulama sınıfı, kreş, yuva, gündüz bakımevi ve çocuk bakım yurtlarında verilmektedir. Bu kurumlarda çocuklar tam ya da yarım gün kalabilmektedir. Aileler, çocuklarının okul öncesi eğitiminden yararlanabilmeleri için belli bir ücret ödemektedirler.

Okul öncesi eğitimin amacı, çocukların bedensel, zihinsel ve kişisel gelişmelerini sağlamak, dili kullanma yetilerini geliştirmek ve onları ilköğretime hazırlamaktır. Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan bir yönetmelikle düzenlenmektedir. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, kamuoyunun bilinçlendirilmesi, okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan mevcut eğitim materyalleri ve donatım malzemelerinin geliştirilmesi ve standardizasyonu amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği"nde yapılan bir değişiklikle ilkokulların bünyesinde en az bir ana sınıfı açılması zorunluluğu getirilmiştir.

Ülkede 0–6 yaş grubunda 8,5 milyon çocuk bulunmakta ve bu çocukların %30'unu 5–6 yaş grubu çocukları oluşturmaktadır. Okul öncesi eğitimde halen %10 olan okullaşma oranının 2000 yılı sonlarında %16'ya çıkarılması hedeflenmektedir.³³

Ülkemizde okul öncesi dönemde okullaşma oranı Tablo 2’de görüldüğü gibi Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür.2005 yılında Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının % 17 olduğu ifade edilmektedir. Ancak, bu değer 1998 yılı için Tablo 2’de verilen çoğu Avrupa Birliği ülkelerindeki oranların bile çok gerisinde kalmaktadır.

Tablo 2: Türkiye ve AB Ülkelerinde Seçilmiş Eğitim Göstergeleri

Ülkeler	Okullaşma Oranları (Brüt%) Okul öncesi	Okullaşma Oranları (Brüt%) İlköğretim	Okullaşma Oranları (Brüt%) Ortaöğretim	Zorunlu eğitim süresi(yıl)	Nüfus artış hızı(%)	Eğitim Harcamaları GSMH(%)
Belçika	100	99	88	12	-0,1	6,12
Danimarka	80	98	88	9	0,0	8,38
Almanya	81	99	88	12	-0,2	4,53
Yunanistan	56	97	87	9	-0,1	3,51
İspanya	99	105	–	10	-0,2	4,42
Fransa	100	99	95	10	0,2	5,77
İrlanda	54	99	86	9	0,6	4,36
İtalya	93	99	–	8	-0,3	4,98
Lüksemburg	–	98	–	9	–	3,84
Hollanda	99	105	91	12	0,2	4,99
Avusturya	72	99	–	9	-0,1	5,82
Portekiz	55	125	–	9	-0,1	5,89
Finlandiya	36	98	93	9	0,1	6,25
İsveç	63	105	–	9	-0,1	7,32
İngiltere	92 (2–4)yaş	115	92	11	0,0	4,54
Türkiye	9,3 (0–6) yaş	97	70	8	1,2	2,62

Kaynak: Gedikoğlu,T., Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2005, s.72.

³³ Basın Yayın Ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, İşte Türkiye, Eğitim ve Bilim www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/kitaplar/isteturkiye/turkce/egitim359.htm (21.06.2008)

2.2. İlköğretim

Birçok Avrupa ülkesinde yıllar önce başlanan ilköğretim kademesinde zorunlu temel eğitim uygulaması aslında 1970’li yıllardan beri Türkiye’nin de gündemindeydi. Bu düşünce çok geç kalınmış olarak ancak 1997 yılında ve toplam sekiz yıl olarak hayata geçirilmiştir. Aslında, temel eğitim için sekiz yıllık bir sürenin yetersiz olduğu açıktır. Tablo 2’de görüldüğü gibi Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerden Yunanistan, Fransa ve Danimarka’da zorunlu temel eğitim süresi dokuz yıl iken, diğer ülkelerde bu süre 12 yıla kadar çıkmaktadır. Ülkemizde ilköğretimdeki okullaşma oranı ise Tablo 2’de görüldüğü gibi % 97’lik (brüt) bir oranla Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki oranların çok da gerisinde değildir.

Türkiye’de ilköğretimde okullaşma oranı 2003 yılı için % 91.95’tir; fakat eğitimin bu kademesinde başka önemli sorunlar vardır: Öğretmen sayısında ve niteliğinde yetersizlikler vardır, derslik ve okul sayıları gerçek ihtiyaca cevap vermenin çok ötesindedir. Sorunlar, kendilerini en çok toplam nüfusun % 35 kadarını oluşturan kırsal kesimlerde hissettirmektedir. Yeterli sayıda öğretmen ve derslik bulunmayışı ilköğretimde kentlerde “ikili öğretim”, kırsal kesimde ise hiç de verimli olmayan, eğitimde niteliği düşüren ve artık eğitimde çağdışı diyebileceğimiz “birleştirmiş sınıflar” uygulamalarını getirmiştir. Ülkemizdeki hızlı nüfus artışının yanı sıra, başta büyük kentler olmak üzere, çeşitli nedenler yüzünden, kırsal kesimden kentlere doğru göç sonucunda hem ikili öğretim uygulaması başlatılmıştır hem de 50–60 öğrencinin bir arada öğrenim gördüğü çok kalabalık sınıflar oluşmuştur. Bu da eğitimde kaliteyi düşürmektedir.

2003 yılı için Türkiye’de nüfus artış hızı % 1.53 olarak belirlenmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi, nüfusları giderek azalan bazı Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında, Türkiye için bu nüfus artış hızı oldukça yüksektir ve eğitimin her kademesinde okullaşma oranlarının artmasına sebep olmaktadır. İlköğretimde, eğitimin her kademesinde olduğu gibi, finansman yetersizliklerinin yanı sıra, bina ve tesis eksiklikleri ve çok ciddi araç-gereç, laboratuvar donanımı, bilgisayar ve kütüphane yetersizlikleri vardır.³⁴

---

³⁴ Gedikoğlu, a.g.k. , s.7.

2.3. Ortaöğretim

Genel amacı öğrencilerin ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda mesleğe, iş hayatına ve yükseköğretime hazırlamak olan ortaöğretim kurumları, ülkemizde ilköğretime dayalı üç yıllık öğrenim veren genel liseler ile meslek ve teknik liselerini kapsamaktadır. Tablo 1’de görüldüğü gibi ülkemizde ortaöğretim kademesindeki okullaşma oranı ilköğretimle kıyaslandığında daha düşüktür.³⁵

Ortaöğretim, genel ve mesleki-teknik ortaöğretim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel ortaöğretim kapsamında, Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar ve Öğretmen Liseleri, Akşam Liseleri ve Özel Liseler olmak üzere 5 farklı okul türü bulunmaktadır. Mesleki-teknik ortaöğretim kurumları ise Kız ve Erkek Teknik Okulları, Ticaret ve Turizm Okulları ve Din Öğretimi Okulları olmak üzere dörde ayrılır. Bunların yanı sıra nüfusu az ve dağınık olan yerler ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülen yerlerde, ortaöğretimin genel ve mesleki-teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler açılabilir. Mesleki ve teknik ortaöğretim ile yükseköğretime hazırlamanın yanında, gereksinim duyulan nitelikli insan ihtiyacını karşılayabilmek, yükseköğretimdeki yığılmaları önlemek amacıyla iş ve meslek alanlarına eleman yetiştirilmektedir.

Avrupa ile bütünleşme sürecinde özellikle orta öğretim düzeyinde istihdama hazırlayıcı mesleki ve teknik eğitim programlarının uluslararası standartlara kavuşturulması gerekir. Ayrıca, öğretmen, atölye, laboratuvar, kütüphane ve benzeri altyapı eksiklikleri de giderilmelidir.³⁶

2004 yılında yapılan bir araştırmaya göre okul öncesi, ilköğretim, lise ve dengi okullarda en çok sorun olarak görülen konu eğitim araçlarının niteliği ve yetersizliğidir.³⁷

---

³⁵ Gedikoğlu, a.g.k. , s.72.

³⁶ Gedikoğlu, a.g.k. , s.73.

³⁷ Devlet İstatistik Enstitüsü , Yaşam memnuniyeti araştırması, 2004, Ankara, 2005., s.44.

2.4. Yüksek Öğretim

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amacı; ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırma yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim-teknik ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, hükümet tarafından istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri sözlü ve yazılıyla halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktır. Yükseköğretim kurumları; üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, meslek yüksek okulu ile uygulama ve araştırma merkezlerinden oluşmaktadır.³⁸

2.5. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitimin amacı, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş olan veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен çıkmış yurttaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında;

-Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanağını hazırlamak, bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere uyumlarını kolaylaştırıcı eğitim olanağı sağlamak,

-Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim yapmak, toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

-Ekonominin gelişimi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslek edinmelerini sağlayıcı olanaklar hazırlamak,

-Beslenme ve sağlıklı yaşam tarzını benimsetmek, çeşitli mesleklerde çalışanlara gelişmeleri için gerekli bilgi, becerileri kazandırmak ve boş zamanlarını yararlı bir biçimde değerlendirme alışkanlıklarını kazandırmaktır.³⁹

---

³⁸ Türkmen , F., Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması , DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara, 2003, s.13.

³⁹ Türkmen, F. , Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması, DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara, 2002, s.14.

II. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SOSYO EKONOMİK KALKINMA VE EĞİTİM

1. KALKINMA KAVRAMI

1.1. Kalkınma

Kalkınma kavramı gelişmeyle eş anlamlıdır. Nüfus başına düşen reel gelirdeki artış oranı kalkınma hızı olarak ifade edilse de ekonomik gelişme ve kalkınma kavramları uzun süre içinde milli gelirdeki artışla beraber ekonomik yapıda sanayi ve hizmetler sektörü lehine değişimleri, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişmeleri ifade eder.⁴⁰

“Kalkınma, salt üretimin ve kişi başına düşen milli gelirin artırılması demek olmayıp az gelişmiş bir toplumda iktisadi ve sosyokültürel yapının da değiştirilmesi, yenileştirilmesidir. Kişi başına düşen milli gelirin artması yanında, genel olarak üretim faktörlerinin etkinlik ve miktarlarını değişmesi, sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içindeki payının artması gibi yapısal değişiklikler, kalkınmanın temel öğeleridir”⁴¹

Kalkınma uzun süreli ve yapısal bir değişim sürecidir. Sosyoekonomik bir boyutu vardır. Beraberinde yığınla çözülmesi gereken sorunlar getirir. Kalkınma bir sermaye birikimi olamaz. Ekonomideki artış olarak da düşünülemez. Onun amacı insanın yaşam seviyesini yükseltmek ve onu daha iyiye götürmek, sürekliliğini arttırmaktır. O halde insanın yaşamı tek boyutlu olmamalıdır. Çok boyutlu olmalıdır. Bunlarda sosyoekonomik, kültürel, psikolojik, moral ve entelektüel boyutlarıdır.⁴²

Kalkınma kavramı, toplumların gelişim sürecine uygun olarak, farklı dönemlerde değişik içerikler kazanmıştır. Hatta aynı dönemde farklı içeriklerde kullanıldığı da görülmüştür. Kavram, bazen de kendine yakın anlamlar taşıyan sanayileşme, modernleşme, ilerleme, büyüme ve yapısal değişme gibi kavramlarla iç içe geçmiş, onların

---

⁴⁰ Şahin,H. , “Büyüme,Kalkınma,Gelişme Hakkında Bilgiler”,
http://www.ekodialog.com/Konular/buy_gel_kalk.html (21.06.2008).

⁴¹ Han, E., Kaya, A., Kalkınma Ekonomisi; Teori ve Politika , Eskişehir, 2002, .s.2.

⁴² Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı., Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Ankara, 1999, s.82.

yerine kullanılmış ve doğal olarak anlam kaymasına uğramıştır. Bugün de kavramın içeriği açık ve anlaşılır değildir. Teorilerde olduğu gibi günlük konuşmalarda da bazen sanayileşmenin, bazen büyümenin bazen de modernleşmenin yerine kullanılmaktadır. Bu nedenle ilk olarak kavramdan ne anlaşılması gerektiği, hangi toplumsal ve ekonomik olgu/olguları anlatmak için kullanılabileceği ve ardından diğer kavramlardan ne tür farklılıklarının veya onlarla ne tür ilişkilerinin olduğu ortaya konulmalıdır.⁴³

1.2. Sosyoekonomik Kalkınma ve Ekonomik Büyüme

Günümüzde ekonomik kalkınma, sanayileşme ile paralel gitmekte ve birbirini etkileyerek gelişmektedir. Bu gelişme, sadece ekonomik yapıyı ve üretim tekniklerini değil, aynı zamanda hayatın her yönünü etkileyerek değiştirmektedir. Toplumların yapısı, insanların düşünce ve davranış şekli, hayat standardı, şehirleşme düzeni ve nüfus hareketleri üzerinde sanayileşmenin etkili olduğu ve bir takım değişmelere yol açtığı bilinmektedir.⁴⁴

Sosyal kalkınma sadece ekonomik büyüme ve gelişmeyi değil sosyal süreçleri de kapsamaktadır.

İktisadi kalkınma çerçevesinde modernleşme, sanayileşme, büyüme ve yapısal değişmeye atfedilen anlamlar çoğu zaman birbirine karıştırılmaktadır. Özellikle ekonomik kalkınma ile ekonomik büyüme birbirlerinin yerine geçecek şekilde eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Yapısal değişme ise, ekonomik kalkınma ve büyümeyi tanımlamak veya aralarındaki farkı vurgulamak üzere ara bir kategori olarak ortaya çıkmaktadır. Yapısal değişme aynı zamanda ekonomik kalkınmaya atfen de kullanılmaktadır. Benzer bir durum modernleşme ve kalkınma arasında da söz konusu olmaktadır. Her iki kavram birbirinin yerine kullanılmakta, bazen modernleşme kavramı içerisinde kalkınma kavramı değerlendirilmekte ve bazen de kalkınma kavramı, modernleşme ve sanayileşme kavramının her ikisini içerecek şekilde kullanılmaktadır. Benzer bir biçimde, sanayileşme kavramı da kalkınma ile modernleşme arasında bir bağ kurulmak istendiğinde ara bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Kimi zaman sanayileşme, geri kalmış bir toplumdun

⁴³ Taş,U., Türkiye’de Kalkınma Planları Işığında Eğitimin Kalkınmadaki Rolü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2007, s.11.

⁴⁴ Ekonomik Kalkınmanın Temel Analizi, <http://www.msxlabs.org/forum/ekonomi/96324-ekonomik-kalkinmanin-genel-analizi-2.html> (13.07.2008).

gelişmiş bir topluma geçişte, kalkınmanın ve dolayısıyla modernleşmenin olmazsa olmazı olarak kabul edilmektedir.⁴⁵

Büyümenin çok yönlü bir süreç olduğu bilinen bir gerçektir. Genel büyümenin çeşitli boyutlarını tek bir rakamla yansıtmak mümkün olmamakla beraber reel milli hâsılanın en iyi göstergesidir denilebilir. Ekonomik Büyüme, ülke ekonomisinin temel değişkenlerinden kişi başına daha yüksek bir reel hâsıla sağlayacak şekilde gövde ve hacim genişlemeleri olarak tanımlayabiliriz Milletlerin ve toplumların bir kısmının neden zengin, bir kısmının neden fakir sorusu sorulduğundan itibaren ekonomik büyümeye ilişkin görüşler ortaya atılmaya başlanmıştır. İktisat biliminin kurucularından Adam Smith “Ulusların Zenginliği” isimli eserinde eğitim ile ekonominin temellerini atan ifadeler yer almaktadır. Smith’e göre, bireylerin aldıkları eğitim harcamayı gerektirir. Yapılan bu harcamalar ve neticesinde elde edilen birikimde sermaye birikimden başka bir şey değildir ve bu birikimden sadece o birey değil yaşadığı toplumda faydalanır.⁴⁶

Ekonomik büyüme, üretim faktörlerinin en yüksek verimi sağlayacak şekilde bir araya getirilmesini içeren bir denge sorunuyla ilgilenirken, ekonomik kalkınma ise iki aşamalı bir süreci ifade etmektedir. Birinci aşama, üretim faktörlerinin yaratılmasıdır. Bu aşamada, üretim faktörlerinin oluşturulabilmesi için ekonomiyi de içine alan kurumsal ve yapısal bir değişimin olması gerektiği vurgulanmaktadır. İkinci aşama ise üretim faktörlerinin en uygun bileşimini içerisine almaktadır. Dolayısıyla ekonomik kalkınma kavramı, iktisadi nitelikte olan yapılar yanında sosyal ve siyasal nitelikteki yapılarda da gelişme yönünde bir değişim, hatta yeni yapıların oluşturulmasını içeren süreçlere de işaret etmektedir. Bu anlamda, iktisadi kalkınma sadece ekonomik boyutlarla sınırlanmayan, toplumu sosyolojik, psikolojik ve politik tüm boyutlarıyla kuşatan karmaşık bir süreçtir. Kalkınma her ne kadar iktisadi büyümeyi içerse de var olanın niceliksel olarak büyümesi anlamına gelmemekte, olumlu anlamda yeni bir yapının kurulmasını da öngörmektedir.⁴⁷

Eğitimin ekonomik büyümeye olan katkısı ABD’de de ampirik olarak kanıtlanmıştır. Yapılan bir çalışmada 1929–1982 yılları arasında ABD’de kişi başına düşen

---

⁴⁵ İşgüden T.,ve diğerleri, Gelişme İktisadı: Kuram, Eleştiri, Yorum, İstanbul, 1995, s. 103.

⁴⁶ Çanakçı, D., Tutar,F., “Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı”,
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=629 (15.08.2008).

⁴⁷ Yavilioğlu, C., “Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri”, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt no: 3, Sayı no: 1, 2000, s. 66.

milli gelir artışının % 25'inin okuma yılı süresindeki artış nedeniyle olduğu açıklanmıştır. Sanayileşme, modernleşme, büyüme, kalkınma gibi insanların ulaşmayı amaç edindikleri hedefler, insan eliyle ve insan zekâsıyla gerçekleştirileceğine göre her türlü ilerlemenin temel unsuru “beşeri kaynak” adı verilen insan zekâ ve kabiliyeti olmaktadır.⁴⁸

1.3. İnsani Kalkınma Kavramı

1980'li yıllardan itibaren popülerlik kazanan insani kalkınma yaklaşımı aslında fikir olarak çok eskilere dayanmaktadır. Bu yaklaşımın teorik ve kavramsal temelleri ilk olarak temel ihtiyaçlar yaklaşımıyla atılmıştır. Hatırlanacağı gibi temel ihtiyaçlar yaklaşımı, kalkınmanın nihai hedefinin insanlar olduğunu öne sürmekte, büyümenin yanında yoksulluk ve gelir dağılımı konuları üzerinde durmaktadır. Bu nedenle temel ihtiyaçlar yaklaşımının, insani kalkınma yaklaşımının teorik zeminini oluşturduğu söylenebilir. İnsani kalkınma yaklaşımı, kalkınma olgusuna, geleneksel büyüme ve kalkınma teorilerinden daha farklı yaklaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kalkınmanın temel amacı; insanların daha uzun, daha sağlıklı ve daha yaratıcı yaşamlar sürebileceği bir ortam yaratmaktır. Söz konusu yaklaşımda insanlar, kalkınma düşüncesinin merkezine konulmakta, maddi servet ve zenginliği ifade eden büyüme olgusu da bu amaca ulaşmada bir araç olarak görülmektedir.⁴⁹

İktisadi kalkınma olgusu uzun yıllar iktisadi büyüme ile eşanlamlı kullanılmıştır. Bu dönemlerde gelişmenin insani boyutu büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Oysaki gelişmenin nihai odak noktası insani gelişmedir. İnsani gelişme; insanların yeteneklerini tam olarak kullanabilecekleri, ilgileri ve ihtiyaçlarıyla uyumlu, üretken ve yaratıcı yaşam sürebilecekleri bir ortamın oluşturulmasıyla ilgilidir. İnsani kalkınma yaklaşımında ulusların gerçek zenginliği insandır.⁵⁰

Son birkaç yıldır panel veri teknikleriyle yapılan uluslararası birçok çalışma, insani sermaye ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerin doğrusal olmadığını göstermiştir (Kalaitzidakis Mamuneas., Savvides ve diğerleri (2001). Islam (1995), Knight-Loayzan-

⁴⁸ Dış Ticaret Müsteşarlığı, “Eğitim, Haberleşme ve Ticari Serbestliğin Ekonomik Büyümeye Katkısı”, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/KonjokturIzlemeDb/egitim.doc> (29.08.2008).

⁴⁹ Özsoy, C. , a.g.k. , s.1.6.

⁵⁰ Mihçı, H. , Mihçı, S. , “Türkiye'nin Yakın Dönemdeki İnsani Gelişme Eğilimleri”, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt no: 21, Sayı::2, 2003, s. 27.

Villanueva (1993), 1960-85 dönemini ve 90'dan fazla ülkeyi kapsayan ampirik çalışmalarında, insani sermaye ve ekonomik büyüme arasında negatif ilişki bulmuşlardır. Ramirez-Ranis-Stewart (1997) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ekonomik büyüme ve insani kalkınma arasında karşılıklı ilişki bulunduğu, yani insani kalkınmanın ekonomik büyümeyi etkilediği gibi, ekonomik büyümenin de insani kalkınmayı etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.⁵¹

İnsani kalkınma endeksi (İKE) insani kalkınmanın bir yıl nasıl bir gelişme izlediğini gösterir. İKE, üç temel gösterge ışığında ülkelerdeki ortalama gelişmeleri inceleyen bir endekstir. Bu göstergeler;

- Tahmini yaşam süresi ile ölçülen uzun ve sağlıklı yaşam,
- Okuryazarlık oranı ve ilk, orta ve daha sonraki dönemlerdeki okuma yüzdeleri ile ölçülen bilgi düzeyi ve
- Satın alma gücü paritesine bağlı olarak ölçülen iyi bir yaşam standardı.

Elbette insani gelişmeyi bu üç kalem ile sınırlamak mümkün değildir. Ancak bu göstergeler, pek çok göstergenin içeriğini toplu olarak gösterebilecek kriterler olarak değerlendirilebilir.⁵²

---

⁵¹Yılmaz, M., Güloğlu, "B.,Ekonomik Büyüme Ve İnsani Kalkınma:Paralel Veriler Ekonometrisi Neler Getiriyor?" www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=177 (10.10.2008).

⁵²Karayığit, A. , "2005 Yılı İnsani Kalkınma Raporu Yayınlandı", İzmir Ticaret Odası , AR&GE Bülten, Eylül, 2006, s.6-7. http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/5202/ahmet_UndpinsaniKalk%C4%B1nma.pdf (10.11.2008).

Tablo 3: İnsani Gelişme İndeksi

Sıra	Ülke Adı	Sıra	Ülke Adı	Sıra	Ülke Adı
1	Norveç	23	İsrail	55	Bulgaristan
2	İzlanda	24	Yunanistan	64	Romanya
3	Avustralya	34	Arjantin	80	Kazakistan
4	Lüksemburg	44	Kuveyt	93	Sri Lanka
5	Kanada	53	Meksika	94	Türkiye

Kaynak: İnsani kalkınma raporu, 2005

Bu listede Belarus Cumhuriyeti, Bosna-Hersek, Suudi Arabistan, Ukrayna, Peru, Lübnan, Ermenistan, Tunus, Suriye gibi ülkeler de ülkemizden daha yüksek bir sırada bulunuyorlar. Tablo 4 incelendiğinde genel olarak, kişi başına yüksek gelire sahip olan ülkelerin insani gelişmişlik endeksinin en yüksek sıraları aldığını görüyoruz. Ancak bu durum her zaman için geçerli değil. Örneğin satın alma gücü paritesine göre hesaplanan kişi başına milli geliri bizden daha düşük olan pek çok ülke listede bizden daha yukarıda yer alıyor.⁵³ Ayrıca eğitime ayrılan payda ve eğitim gelişmişliğinde daha yüksek olan ülkeler de insani gelişme endeksinde üst sıralarda yer almaktadır.

Tablo 4: Kişi Başına Düşen Milli Gelir ve Ülke Sıralaması Karşılaştırması

Ülke Adı	Kişi Başına Milli Gelir	Ülke Sırası
Türkiye	6.772	94
Belarus	6.052	67
Kolombiya	6.702	69
Dominik	5.448	70
Venezüella	4.919	75
Peru	5.260	79
Çin	5.000	85

Kaynak: İnsani kalkınma raporu ,2005

Sonuç olarak görülüyor ki milli gelirimizin artması insani gelişmişliğe yansımıyor. Milli geliri bizden daha düşük ülkelerde refahı yakalamak için sadece milli geliri arttırmak yetmemektedir. Eğitime önem verilmeli, eğitime ayrılan pay artırılmalıdır. Gelir dağılımı daha adil olmalı ve fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

⁵³ Karayığit,A., “2005 Yılı İnsani Kalkınma Raporu Yayınlandı”, İzmir Ticaret Odası , AR&GE Bülten, Eylül, 2006, s.6-7. http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/5202/ahmet_UndpinsaniKalk%C4%B1nma.pdf (10.11.2008).

Tablo 5 : İnsani Gelişmişlik Sıralaması 2007-2008

İnsani Gelişmişlik Sırası	Yaşam Süresi (Yıl)	Okuryazar Oran (%)	Üniversiteye Kadar Eğitime Katılanlar	Kişi Başı Milli Gelir (\$-SGP)
1 İzlanda	81,5	99	95,4	36.510
2 Norveç	79,8	99	99,2	41.420
3 Avustralya	80,9	99	100	31.794
4 Kanada	80,3	99	99,2	33.375
5 İrlanda	78,4	99	99,9	35.505
6 İsveç	80,5	99	95,3	32.525
7 İsviçre	81,3	99	85,7	35.633
8 Japonya	82,3	99	85,9	31.267
9 Hollanda	79,2	99	98,4	32.684
10 Fransa	80,2	99	96,5	30.386
12 ABD	77,9	99	93,3	41.890
24 Yunanistan	78,9	96	99,0	23.381
25 Singapur	79,4	92,5	87,3	29.663
26 Kore	77,9	99	96,0	22.029
28 Kıbrıs Rum	79,0	96,8	77,6	22.699
37 Polonya	75,2	99	87,2	13.847
38 Arjantin	74,8	97,2	89,7	14.280
51 Küba	78,3	95,7	82,9	12.027
70 Brezilya	71,7	88,6	87,5	8.402
73 Kazakistan	65,9	99,5	93,8	7.857
83 Ermenistan	71,7	99,4	70,8	4.945
84 Türkiye	71,4	87,4	68,7	8.407
94 İran	70,2	82,4	72,8	7.968
98 Azerbaycan	67,1	98,8	67,1	5.016
106 Filistin	72,9	92,4	82,4	-
172 Mozambik	42,8	38,7	52,9	1.242
173 Mali	53,1	24,0	36,7	1.033
174 Nijer	55,8	28,7	22,7	781
175 Gine Bissau	45,8	-	36,7	827
176 Burkina Faso	51,4	23,6	29,3	1.213
177 Sierra Leone	41,8	34,8	44,6	806

Kaynak: 2007–2008 İnsani Gelişmişlik Raporu (UNDP)

Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Programı'nın (UNDP) 2007–2008 İnsani Gelişme Raporu, Brezilya ile eşzamanlı olarak Türkiye'de de açıklandı. 350 milyar dolarlık dış ticaret hacmine sahip, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla'ya (GSYH) göre dünyanın en büyük 17'nci ekonomisi olan Türkiye 'İnsani gelişmişlik endeksinde 177 ülke arasında 84'üncü sırada yer aldı. Ekonomik büyüklükte dünya 17'nciliğiyle çelişen 'insani gelişmişlikte 84'üncülük' Türkiye'nin daha yolun başlarında olduğunu çok açık ortaya koyuyor. Her ne kadar Türkiye'nin son beş-altı yılda gösterdiği ekonomik performansla endekste 92'ncilikten 84'üncülüğe çıkması göz ardı edilemez bir durum olsa da, Türkiye'nin, yoksulluğuyla bilinen Ermenistan'ın bile insani gelişmişlikte gerisinde kalması oldukça düşündürücü. Avrupa Birliği'nin yeni üyesi Polonya'nın 37'nci, komşumuz Yunanistan'ın 24'üncü, rakibimiz Arjantin'in 38'inci, Kazakistan'ın 73'üncü sıradan listeye yine Türkiye'nin önünde girmesi dikkatlerden kaçmıyor. Türkiye'nin bu ülkelerin geri kalmasında okuryazarlık ve eğitime katılım oranlarının nispi düşüklüğü de önemli rol oynuyor. İnsani Kalkınma Endeksi'nde Türkiye, 177 ülke içinde 84. sırada bulunuyor. İnsani Gelişme Endeksi'nde Türkiye, Saint Lucia, Kolombiya, Ukrayna, Samoa Adaları, Tayland, Dominik, Çin, Ermenistan, İsrail, Yunanistan, Slovenya, Kıbrıs, Arjantin, Şili, Slovakya, Litvanya, Estonya, Letonya, Tonga, Trinidad-Tobago, Romanya, Makedonya ve Brezilya'nın arkasında yer aldı.

Rapora göre, Türkiye'nin temel insani kalkınma göstergelerindeki ilerleme son 15 yılda tutarlı kaldı. Ülke 1990 ve 2005 arasında taban göstergelerin tümünde ilerleme gösterdi ve bu süre içinde ortalama ömür yaklaşık yedi yıl arttı. Kişi başına düşen yurtiçi hasıla ise üçte biri geçen oranda arttı. En kötü durumdaki Sierra Leone'de ise insanların yaşam beklentisi yalnızca 41,8 yıl. Bu ülkede okuryazarlık oranı ise yüzde 34,8'dir. İnsani Gelişmişlik Endeksi'nde eğitimin çok büyük ağırlığı var. Okuryazarlık ve üniversiteye kadar eğitime katılanların oranının yüksek olduğu ülkeler satın alma gücü paritesine göre milli gelirlerinin kendilerini layık gördüğü sıranın çok üzerinde yer alıyor. Örneğin ortalama yaşam beklentisinin 77,7 yıl, 15 yaş ve üzeri okuryazarlık oranının yüzde 99.8 ve üniversiteye kadar eğitime katılanların oranının yüzde 87.6 olduğu Küba, sıralama milli gelire göre yapılıysaydı 94'üncü olacaktı. Ancak eğitim ve sağlık alanındaki iyi durumu bu ülkeyi 51'inci sıraya getirdi. Yani 'Yüksek İnsani Gelişmişliğe' sahip bir ülke yaptı. Büyük ekonomik sıkıntılar yaşayan ve Türkiye ile sınır kapısı bulunmadığı için dünyadan izole olan Ermenistan için de aynı tez geçerlidir. Ermenistan milli gelire göre yapılacak sıralamada 103'üncü olacaktı. Ancak eğitim ve sağlık alanındaki iyi durumu bu ülkeyi

Türkiye'nin önünde 83'üncü yaptı. Petrol zengini İran da ise tersine bir gelişme görülüyor. Kişi başına milli gelire göre 71'inci sırada bulunan bu ülke yaşam süresinin kısalığı ve üniversiteye kadar eğitime katılanların oranının düşüklüğü yüzünden ancak 94'üncü sırada yer alıyor. Petrol ve doğalgaz zengini Cezayir İnsani Gelişmişlik Ligi'nde 104'üncü sırada yer alıyor. Ancak kişi başına milli gelirine göre 82'nci sırada olması gerekiyordu. Eğitim ve sağlık alanındaki zayıf performansı yüzünden 22 sıra geriye düştü. Bu konudaki bir diğer önemli örnek ise işgal altındaki Filistin'dir. İnsani Gelişmişlik Endeksi ile ilgili tablolarda bu ülkedeki kişi başına milli gelirle ilgili bir rakam yok. Ancak okuryazar oranının ve üniversiteye kadar olan eğitime katılanların oranının yüksekliği Filistin'i 106'ncı sıraya oturtmuş. Kadına yönelik ayrımcılığın doruğa çıktığı Suudi Arabistan milli gelire göre yapılacak bir sıralamada 42'nci oluyordu. Ancak kadınlarla ilgili alandaki zayıf performansı ve eğitimde de parlak olmayan durumlu bu ülkeyi insani gelişmişlikte 61'inciliğe indirdi.⁵⁴

Kişi başına düşen milli gelir az olsa bile okuryazar oranının ve eğitime ayrılan payın yüksek olması o ülkenin gelişmişliğinin ve kalkınmasının, milli gelirin daha yüksek olduğu ülkelerden daha fazla olduğunu göstermektedir. Bir ülkenin gelişmişliği eğitime, sağlığa, yani insana yapılan yatırımlarla anlaşılabilir.

1.4. Türkiye'de Sosyoekonomik Kalkınma ve Eğitim

Bir ülkenin sanayileşebilmesi ve kalkınabilmesi için o toplumun birtakım asgari koşullara sahip olması gerekir. Bu koşulları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Sürekli ve istikrarlı bir siyaset ortamı
- Yüksek ulaşım olanakları
- İyi bir iletişim ve finans ortamı
- Yeterli çapta eğitim seviyesi

Bugün dünyada gerçekleştirilen çeşitli derecelerdeki sanayileşme aşamaları sanayileşme sürecinin kendiliğinden olan, toplumların doğal evrimleri sonucu ortaya çıkan bir süreç olmadığını, özel çabalar gerektiğini göstermektedir. Bu çabaların başında da iyi bir eğitim sağlama ve verme çabası gelmektedir. Avrupa ülkelerine baktığımızda bu tip bir gelişmenin diğer ülkelere nazaran daha önce başlamış olması, ekonomik ve sosyal

---

⁵⁴ BM 2007 İnsani Gelişmişlik Raporu, Türkiye Kamu-sen Araştırma Geliştirme Merkezi
<http://www.kamusen.org.tr/imag/duyuru/duy77r2.doc>(12.12.2008)

alanlarda neden önde gittiklerini açıklayabilir. Nitekim esas olarak İngiltere’de başlayan sanayi devrimini çok kısa bir sürede diğer Avrupa ülkelerine, Amerika kıtasına ve Japonya’ya yayılmasını kolaylaştıran ve hızlandıran en önemli etken bu ülkelerdeki yüksek okuma yazma oranıdır. Duruma Türkiye açısından baktığımızda ise Anadolu topraklarındaki okuryazarlık oranı cumhuriyet öncesi dönemde ve cumhuriyetin ilk yıllarında çok düşük olduğu için ekonomik ve sosyal alanda birçok komşu ülkeye nazaran geride kalmıştır. Bu da bizlere göstermektedir ki; eğitimin öne çıkarıldığı, sağlam bir alt yapıya oturtulduğu ve sürekli olarak çağın gerektirdiği şekilde güncelleştirildiği ülkelerde, iktisadi kalkınmada tüm bunlara paralel olarak ivme kazanmıştır. Tabii ki kalkınmayı sağlamanın yolunun sadece eğitimden geçtiğini savunmak doğru bir yaklaşım değildir ama bu amaca ulaşmanın en temel ve gerekli ayağının da eğitim olduğu unutulmamalıdır.⁵⁵

“Uluslararası ekonomide güçlü ekonomi çeşitli analizlerle belirlenir. Çiftçiler ve meteoroloji uzmanlarının fırtınaları tahmin etmeye çalışmaları gibi ekonomistler de ülkeler arasındaki güç dağılımını anlamaya çalışırlar. Ekonomi uzmanlarının dikkati uzun yıllar boyunca endüstriyel toplumun temel kaynakları olan maddi unsurlar üzerinde yoğunlaşmıştı. Binalar, makineler, hammadde ve malzemeler ile parasal yatırımlar başlıca ilgi odağı oldu. Ancak, son dönemlerde maddi unsurlardaki gelişmelerle açıklanamayan bir büyüme ve değer artışı üzerinde daha çok durulmaya başlandı. Ülkelerin günümüzdeki bu yeni servetinin görünmeyen kaynağının “bilgi” olduğu artık kesinlikle kabul edilmektedir. Dolayısıyla eğitim burada çok önem kazanmaktadır. Yeni bilgilerin yaratılması ve bilginin aktarılması eğitim sayesinde olmaktadır. Tüm insanlık tarihi boyunca var olmuş bilim adamlarının sayısından daha fazla bilim adamı şu anda yaşamakta ve bilgi üretmektedir. Ülkeler rekabet üstünlüğü sağlamak için eğitime daha çok önem vermektedir. Bilgi, hızlı bir iletişimle tüm nüfusa yayıldıkça üretkenlik artmaktadır. Bilgi paylaşımı ve bilgi teknolojilerini kullanmayı cesaretlendiren bir kurumsal kültürün yaratılmasıyla rakiplere üstünlük sağlanmaktadır”⁵⁶

Eğitim ülkelerin ekonomik sosyal, kültürel ve politik alanda yaşanan hızlı gelişme ve değişimlerden azami faydayı sağlamak ve bunlarda meydana gelebilecek olumsuzlukları en aza indirebilmek için kullanabilecekleri en önemli araçlardan biridir.

---

⁵⁵ Taş, U., a.g.t , s.12-13.

⁵⁶ Durgun, Ö., Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2002, s.30.

Bunun farkında olan toplumlar, bazen aşırıya kaçarak her sorunun temelinde eğitim eksikliği veya yanlışlığı arar hale gelmişlerdir. Bu durum eğitime olan inancı giderek güçlendirirken eğitimden beklentileri de yükseltmektedir.⁵⁷

Birçok iktisatçı bir ulusun ekonomik ve sosyal kalkınmasının niteliğini ve hızını belirleyen nihai unsurun, o ulusun sahip olduğu fiziksel sermaye ve doğal kaynaklardan çok, insan kaynağı olduğunu savunmaktadır. Örneğin, Frederick Harbison'a göre, ulusların zenginliğini oluşturan nihai faktör, insan kaynağı yani beşeri sermaye stokudur. Sermaye ve doğal kaynaklar pasif üretim faktörleridir. İnsanoğlu; sermayeyi çoğaltan, doğal kaynakları işleten, sosyal, ekonomik ve politik kurumları oluşturan ve ulusal kalkınmayı geleceğe taşıyan aktif üretim faktörüdür. Alfred Marshall da ulusal bir yatırım olarak eğitimin önemini vurgulamış ve bütün sermaye çeşitleri içerisinde en önemli olanının insanoğluna yapılan yatırım olduğunu belirtmiştir.⁵⁸

Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması” başlıklı çalışmada, bu konu etraflı bir şekilde inceleniyor. 1980–99 dönemi verileri kullanılarak kurulan ekonometrik bir model ile de Türkiye’de eğitimin büyümeye ne kadar katkıda bulunduğu ortaya konuluyor. Ekonometrik model ile ulaşılan sonuçlara göre, Türkiye’de eğitimin büyümeye katkısı oldukça yüksektir. Türkmen’in araştırması, 1980–1999 dönemindeki yıllık ortalama yüzde 4’lük büyümenin yaklaşık üçte birlik bölümünün eğitimden kaynaklandığını gösteriyor. Söz konusu dönem için eğitimin büyümeye katkısı yüzde 31,3 olarak hesaplanıyor. Bu oran diğer ülkeler için yapılan benzer çalışmalarda hesaplanan oranlara göre oldukça yüksek. Örneğin Arjantin’de eğitimin büyümeye katkısı yüzde 16,5, Güney Kore’de ise yüzde 15,9 olarak hesaplanmış. Türkmen, Türkiye’de bu oranın daha yüksek çıkmasının nedeninin, eğitim değişkeni olarak kullanılan işgücünün ortalama eğitim süresinin çok düşük bir seviyeden başlaması olduğunu yazıyor.⁵⁹

Eğitim bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de kalkınmada ve gelişmede önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemizde eğitim düzeyi en üst seviyelere çıkarılmalı teknolojiye uyum sağlanmalı ve işgücü talebine cevap verebilecek şekilde eğitim yönlendirmeleri

⁵⁷ Türk Eğitim-Sen, 21’inci Yüzyılda Türk Milli Eğitimi, Ankara, 2001, s.1.

⁵⁸ Özsoy, a.g.t., s.69.

⁵⁹ Karaca,O., “Enflasyonda Son Fırsat”, Capital, 2003.

http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=783 (22.082008)

yapılmalıdır. Meslek liseleri bu anlamda ülkemizde kalifiye eleman ihtiyacını karşılamaktadır.

Kalkınma, insan gücü gereksinimi ve istihdam politikası bakımından eğitimi olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Ekonominin istihdam alanları için insan gücü ihtiyacına ekonomik talep denir. Uygulanan ekonomi politikalarının bu talebi yaratması gerekir. Eğitim arz kaynağıdır, görevi ekonomik talebi karşılamaktır. Bu bakımdan insan gücü eğitim ve istihdam arasında çok sıkı bir ilişki ve etkileşim vardır. Eğitim sisteminin ekonomik talebe cevap verebilmesi için dört nokta önem taşır. Birincisi eğitim sisteminin yönlendirici yapıda kurulmasıdır. Kalkınma için gerekli sayıda ve nitelikte insan gücü ihtiyaçlarına göre eğitimin her kademesinde mesleğe hazırlayan programların bulunması, istihdam koşullarının bu programları çekici kılması ve eğitim sisteminin her öğrenciyi ilgi ve yeteneği ölçüsünde bu programlardan birine yönlendirecek biçimde yapmasıdır. İkincisi, meslek eğitim ve belge bağlantısının kurulmasıdır. İnsan gücü ile eğitim arasındaki etkileşim programlarda görülür. Programların insan gücü niteliklerini belirleyen meslek standartlarına göre düzenlenmesinde ve teknolojideki yeniliklere göre sürekli olarak geliştirilmesidir. Ekonomik talebe cevap veren bir eğitim düzenlenmesi, meslek eğitim belge bağlantısının kurulması ile mümkündür. Bu bağlantı meslek eğitiminin ön koşuludur. Bu ön koşula dayanmayan program, ekonomiye kapalı, içine dönük ve genellikle etkinliği olmayan tek yanlı bir düzenlemenin ürünüdür. Üçüncüsü ise meslek-eğitim-belge bağlantısının kurulması, devlet ile özel sektör arasında işbirliğini gerektirir. Her meslek türü için o meslekteki işveren, işçi ve meslek kuruluşlarının temsilcilerinin bu işbirliğine etkili bir şekilde katılmaları zorunludur. Dördüncüsü ise arz talep dengesinin kurulmasıdır. Uygulamada önemli olan bir husus da belge koşulunun aranmasıdır. Bu koşul hem işveren ve işçi, hem de eğitim açısından kritik bir konudur. Başlangıçta belge aranması, işveren ve işçide tepki yaratabilir. Belgenin yaralı olduğunun anlaşılması için belli bir süre geçmesi gerekebilir. Bu nedenle belge, mesleğin özelliğine göre başlangıçta zorlayıcı değil, özendirici nitelikte olmalıdır. Belge zorunluluğunun eğitim planlaması için önemi, arz ve talep dengesinin korunmasıdır. Belgeli işsizler sorunu eğitim sisteminin ekonomik talebi dikkate almamasından ortaya çıkar. Belgeli işçi yokluğu ise istihdam piyasasının çekici olmadığını veya eğitim tarzının yetersiz olduğunu ortaya koyar. Bu nedenle arz talep planlaması eğitim planlamasının en büyük sorunudur. Kalkınma hedeflerine göre yönelik sanayi teşvikler, ekonominin

gelecekteki gereksinimlerini belirlemeye imkân verir. Eğitimde bu gereksinimlere göre planlanır.⁶⁰

Özetle, eğitim sisteminde yönlendirici yapının kurulmasını olumlu yönde etkileyen en önemli faktör, ekonominin çeşitli sayıda ve nitelikte insan gücü gereksinimi başka bir deyişle ekonomik taleptir. Bu talep, meslek eğitiminin gelişmesini ve sosyal talebin bu eğitime yönelmesini sağlar. Eğitim karşımıza bu durumda gelişmişlik düzeyini gösteren bir gösterge olarak çıkmaktadır. Gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin buldukları durumların eğitimle ilgili olduğu varsayılabilir.

Eğitim kalkınmanın temel unsurudur. Eğitim aynı zamanda demografik, ekonomik ve sosyal unsurlarla olan ilişkisi nedeniyle refahın artmasını sağlayan bir faktördür. Eğitim ayrıca günümüzün karmaşalı dünyası ile başa çıkmanın ön koşulu olan bilgiyi, kişiye ulaştıran bir araçtır. Doğurganlık, hastalık ve ölüm oranlarının azalması, kadınların güç kazanması, çalışan nüfusun niteliğinin iyileştirilmesi ve gerçek demokrasinin kurulması büyük ölçüde eğitimle olur. Eğitim sistemi ile üretim sistemi arasındaki yetersizlikler, işsizliğe, yeterli insanın çalıştırılmamasına, kırsal yörelere göçe neden olabilir. Bu bakımdan kalkınmanın temeli olan eğitim sistemiyle ekonomik ve sosyal sistemlerin uyumlu bir şekilde gelişmesini sağlamak çok önemli gözükmektedir. Kalkınmanın en önemli ön koşullarından biri cehaleti yok etmektir. Tüm ülkeler hem kız hem de erkeklerin ilköğretimden yararlanmalarını sağlamalıdır. İlköğretim hedefine ulaşmış ülkeler, eğitim hizmetinin kapsamını genişleterek orta ve daha ileri düzeyde eğitim fırsat ve olanakları sunmayı arttırarak devam ettirmelidirler. Eğitime yönelik yatırımlara kalkınma bütçelerinde öncelik verilmeli ve eğitime ayrılan kaynakların etkili ve akılcı bir biçimde kullanılmasına özen gösterilmelidir.⁶¹

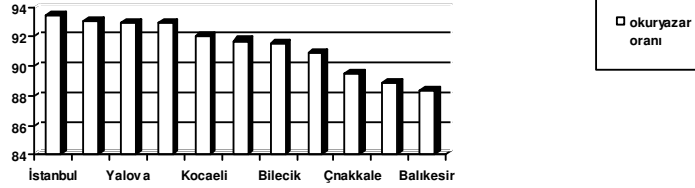
---

⁶⁰ Baloğlu Z., Türkiye’de Eğitim, Tüsiad, İstanbul, 1990, s.13-14.

⁶¹ Memişoğlu, a.g.k. , s.90-91.

2.TÜRKİYE'DE BÖLGELERE GÖRE EĞİTİM DURUMLARI

2.1. Marmara Bölgesi

Grafik 1: Marmara Bölgesi İlköğretim Okuryazar Nüfus Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Marmara bölgesinde okuryazar oranı en yüksek il % 93,01 ile İstanbul, en düşük il % 88,34 ile Balıkesir'dir. İstanbul ilinin 2000 yılına göre nüfusu 10 018 753 kişidir. Şehirde yaşayanların oranı% 0,91 köyde yaşayanların oranı ise% 0,9 dur.

İlin nüfusu göz alındığında Marmara Bölgesi İstanbul ilinde bu oranın Türkiye oranlarının üzerinde olması normaldir. Okuryazar oranı en fazla il İstanbul'u sonra sırasıyla Tekirdağ, Yalova, Kırklareli, Kocaeli, Bursa, Bilecik, Sakarya, Çanakkale, İstanbul ve Edirne takip etmektedir.

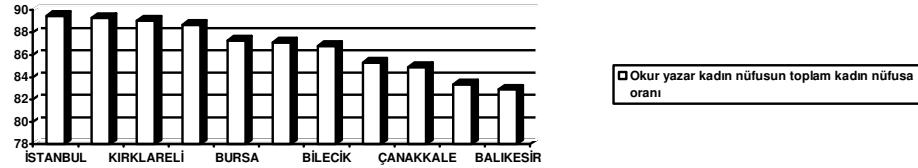
Kırklareli'nde okuma yazma oranı 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre yüzde 93'tür. 1970'de % 71, 1975'de % 75, 1980'de % 80, 1985'de % 86, 1990'da % 88 olan okuma yazma oranı 2000 yılında yüzde 93'e çıkmıştır.⁵⁹

Ülke genelinde en çok nüfusa sahip olan Marmara Bölgesi, aynı zamanda, en yüksek şehirleşme oranına (yüzde 79,07) ve en yüksek nüfus yoğunluğuna (241) sahiptir. Nüfusun mekânsal dağılımında gözlenen bölgesel yoğunlaşmanın en çok yaşandığı Marmara Bölgesi'nde bu eğilim, göç alan bölge özelliklerini sürdürmesi nedeniyle hızla

⁵⁹ Kırklareli'nde İdari Yapı,Eğitim Ve Kültür, 2008, http://nuriayn.blogcu.com/kirklareli-nde-idari-yapi-egitim-ve-kultur_10602741.html, (29/01/2008).

artmaktadır. Marmara Bölgesi, sahip olduğu şehirleşme oranı ile ülke ortalamasının (64,9) üzerindedir.

Sakarya'dan Tekirdağ'a kadar uzanan İstanbul metropolitan bölgesi, Marmara'nın şehirleşme oranını yükselttiği gibi, aynı zamanda ülke genelinde alan özelliği taşıyan tek bölgedir. Diğer demografik göstergelerden 1,91'lik doğurganlık oranı ve 3,85'lik ortalama hane halkı büyüklüğü ile Marmara, bölgeler arası sıralamada en iyi değerlere sahiptir. Bu değerler, Marmara Bölgesi'nde modernleşme öğelerinin büyük ölçüde sosyal yaşama egemen olduğunu ve modern toplumlara özgü çekirdek aile yapısına geçiş sürecinin tamamlanmak üzere olduğunu göstermektedir. Bölge, en düşük doğurganlık oranıyla beraber, en düşük bebek ölüm oranına da (binde 39) sahiptir.⁶⁰

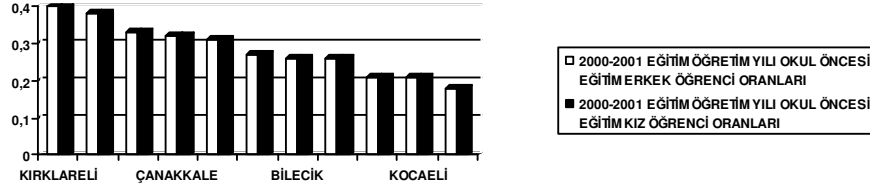

Grafik 2:Marmara Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfus Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede okuryazar kadın nüfusun kadın nüfusa oranları ise; % 89.49 ile en yüksek orana sahip İstanbul'dur. Sırasıyla bu oranı Tekirdağ, Kırklareli, Yalova, Bursa, Kocaeli, Bilecik, Sakarya, Çanakkale, Edirne takip etmektedir. En düşük orana sahip il ise % 82.90 ile Balıkesir'dir.

⁶⁰Diñer,B., ,Özaslan M, Kavasoglu, T, İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması ,S.78, DPT, 2003.

Grafik 3: 2000–2001 eğitim öğretim yılı okul öncesi eğitim kız ve erkek öğrenci oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Bölgede 2000–2001 öğretim yılı başı okul öncesi eğitimdeki kız ve erkek öğrenci oranlarına bakıldığında; Kırklareli % 0,40 ile ilde birinci sırada, Yalova % 0,38 ile ikinci, Edirne % 0,33, Çanakkale % 0,32 ile dördüncü sıradadır. Bölgede kız ve erkek oranları bütün illerde eşittir. Bu sırayı Tekirdağ % 0,3, Balıkesir % 0,27 Bilecik ve Bursa % 0,26 İstanbul ve Kocaeli % 0,21 ve en son olarak da Sakarya % 0,18 ile izlemektedir.

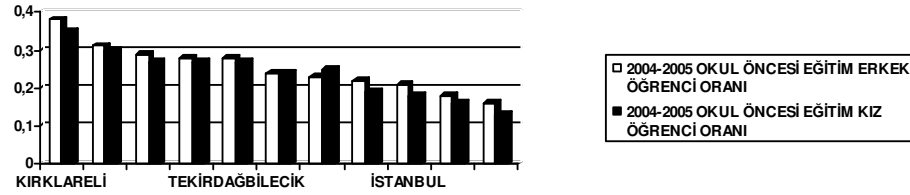
Marmara Bölgesinde 2004–2005 öğretim yılı başındaki okul öncesi eğitim kız ve erkek öğrenci sayılarının kentlerin nüfusuna göre belirlenen oranlarına baktığımızda; Kırklareli ili % 0,38 erkek öğrenci % 0,35 kız öğrenci ile bölgede ilk sıradadır. Kırklareli ili okul öncesi eğitimle ilgili olarak son yıllarda ilerleme kaydetmiştir.

Yalova ili % 0,31 erkek öğrenci, % 0,30 kız öğrenci oranı ile ikinci sıradadır. Çanakkale % 0,29 erkek öğrenci oranı ile bölgede üçüncü, Edirne ve Tekirdağ % 0,28 ile dördüncüdür. Bu illeri Bilecik, Balıkesir, Bursa izlemektedir. İstanbul % 0,21, Kocaeli % 0,18, Sakarya ise % 0,16 ile son sırada yer almaktadır. Kız öğrenci oranlarına bakıldığında ise Çanakkale, Edirne, Tekirdağ % 0,27 ile Yalova'yı takip eder.

Balıkesir % 0,25 ile kız öğrenci oranında erkek öğrenci oranından yüksek bir değer göstermiştir. Bölgede okul öncesi eğitim kız öğrenci oranı erkek öğrenci oranından yüksek tek ildir. , Bilecik % 0,24 oranına sahiptir. Bilecik'te kız ve erkek öğrenci oranları aynıdır. Bursa % 0,19, İstanbul % 0,18 Kocaeli % 0,16 en son sırada da % 0,13 ile Sakarya bulunmaktadır. (Grafik4).

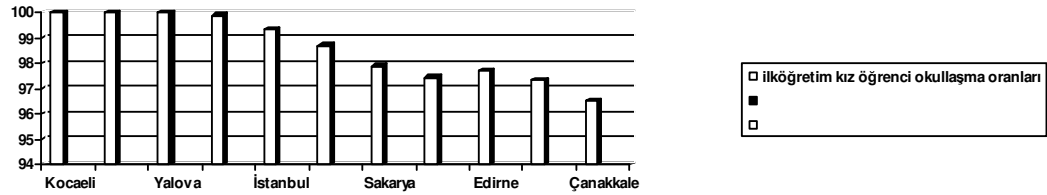
2000–2001 eğitim öğretim yılı ile 2004–2005 eğitim öğretim yılı arasında okul öncesi eğitime verilen önemin ve öğrenci sayısının arttığı gözlenmektedir. Kız öğrenci

sayıları, erkek öğrenci sayılarına yakın olmaya başlamıştır. Bölgede bütün illerde öğrenci sayı oranı artış göstermiştir. İki eğitim öğretim yılı göz önüne alındığında kız ve erkek öğrenci oranlarında en büyük artışın gözlemlendiği il Yalova ilidir.

Grafik 4: 2004–2005 Okulöncesi eğitim kız ve erkek öğrenci sayılarının nüfusa oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2004–2005 yılı verileri

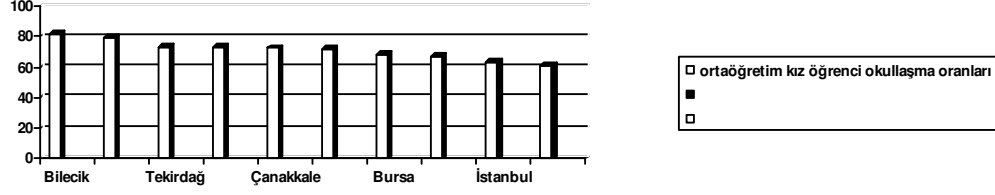
Grafik 5: Marmara Bölgesi İlköğretim Kız Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007-2008 yılı verileri

Marmara Bölgesinde 2007–2008 İlköğretim erkek okullaşma oranlarında ise; Bursa, İstanbul, Kocaeli, Tekirdağ, Yalova % 100,00 ile ilk sırada yer almaktadır. Balıkesir % 99,31 ile ikinci sıradadır. Bu sırayı Sakarya, Bilecik, Edirne, Kırklareli illeri takip etmektedir. Çanakkale % 97,45 ile en son sırada yer almaktadır.

Bölgede kız ilköğretim okullaşma oranları ise; Kocaeli, Tekirdağ, Yalova % 100,00 ile birinci sırada Bursa % 99,88 ile ikinci sırada, % 99,32 ile İstanbul üçüncü sıradadır. Balıkesir, Sakarya, Kırklareli, Edirne Bilecik bu sırayı izlemektedir. En sonda ise % 96,52 ile Çanakkale bulunmaktadır. Bölgedeki illerin sosyoekonomik gelişmişliği okullaşma oranlarını etkilemektedir.

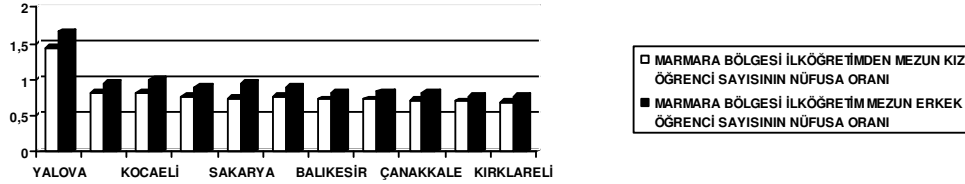

Grafik 6: Marmara Bölgesi Ortaöğretim Kız Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Bölgede 2007–2008 ortaöğretim erkek öğrenci okullaşma oranları ise; %82,12 ile Bilecik ilk sıradadır. Kırklareli %83,42 ile ikinci sırada, Çanakkale %78,53 ile üçüncü sıradadır. Bunları Tekirdağ, Yalova, Kocaeli, Balıkesir, Sakarya, Bursa, Edirne izlemektedir. İstanbul ise % 63,22 ile en alt sıradadır. Kırklareli ili eğitim sektörü gelişmişlik sıralamasında 7.'dir. Marmara bölgesinde 2007–2008 kız ortaöğretim okullaşma oranları;% 82,12 ile Bilecik birinci sıradadır. Kırklareli % 79,14 ile ikinci sıradadır.% 73,71 ile Tekirdağ üçüncü sırada yer alır. Bu illeri sırasıyla Yalova, Çanakkale, Edirne, Balıkesir, Bursa, Kocaeli, İstanbul izler. En alt sırada ise % 61,21 ile Sakarya bulunmaktadır. Okullaşma oranı Sakarya ilinde bölgedeki diğer ilere göre daha düşüktür.

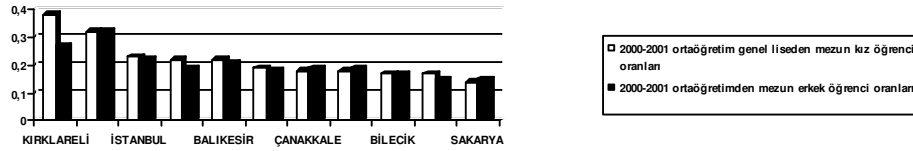

Grafik 7: Marmara Bölgesi 2000–2001 İlköğretimden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Bölgede 2000–2001 ilköğretimden mezun kız öğrenci sayısının ilin nüfusuna oranına baktığımızda % 1,44 ile Yalova birinci sıradadır. Bilecik ve Kocaeli % 0,82 ile ikinci sıraya yerleşmiştir. Bursa ve Tekirdağ % 0,76 ile üçüncü sıradadır. Sakarya % 0,74, Balıkesir ve İstanbul % 0,73 oranına sahiptir. % 0,72 Çanakkale altıncı sıradadır. Çanakkale'yi % 0,70 ile Edirne ve en son olarak ta % 0,69 ile Kırklareli izlemektedir

2000–2001 ilköğretimden mezun erkek öğrenci oranında Yalova % 1,66 ile birinci sırada, Kocaeli % 1,00 ile ikinci sıradadır. Bilecik % 0,9, Sakarya % 0,94, Bursa % 0,90 Tekirdağ % 0,89 İstanbul % 0,83 ile sırayı izlemektedir. Çanakkale % 0,82 Balıkesir % 0,81 Edirne ve Kırklareli % 0,77 oranlarına sahiptir. Kırklareli ve Edirne bu oranla bölgede ilköğretim erkek mezun öğrenci oranında son sıradadır.

Grafik 8: Marmara Bölgesi 2000–2001 Eğitim Yılı Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

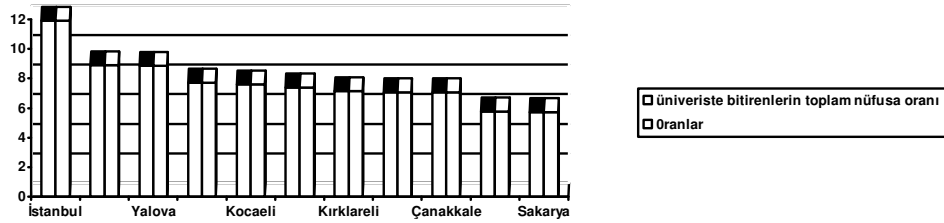
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Aynı öğretim yılı ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız öğrenci sayılarının nüfusa oranına bakıldığında; Kırklareli % 0,38 ile birinci sırada Yalova % 0,32 ile ikinci sıradadır. Kırklareli, kız mezun oranı erkek mezun oranına göre oldukça yüksektir. Bölge genelinde birçok ilde (Balıkesir, Bursa, Edirne, İstanbul) kız mezun oranı erkek mezun oranından yüksektir. Bölgede kızların genel lisede okuma ve mezun olma durumlarında daha istikrarlı oldukları gözlemlenmektedir.

Genel liseden mezun olmuş erkek mezun oranına bakıldığında ise Yalova % 0,32 ile ilk sırada görülür. Kız mezun oranında birinci sırada olan Kırklareli ise % 0,27 ile ikinci sıradadır. İstanbul % 0,22 ile erkek mezun oranında üçüncü sırada, Balıkesir % 0,21 ile dördüncü sıradadır.

Kız mezun oranında da üçüncü sırada % 0,23 ile İstanbul % 0,22 ile Balıkesir ve Edirne bulunmaktadır. Bu oranları Bursa % 0,19, Çanakkale % 0,18, Kocaeli % 0,18 ile izlemektedir. En son sırada ise % 0,17 ile Bilecik, Tekirdağ ve % 0,15 ile Sakarya ili vardır. Erkek mezun oranlarında ise Balıkesir'i % 0,19 ile Edirne, Çanakkale, Kocaeli izlemektedir. Bursa % 0,18 Bilecik ise % 0,17 oranına sahiptir. En son sırada ise % 0,15 ile Sakarya ve Tekirdağ illeri bulunmaktadır.

Yine aynı eğitim öğretim dönemimde mesleki ve teknik liselerden mezun olmuş kız ve erkek öğrenci oranları şu şekildedir: Marmara Bölgesi genel gelişmişlik sırasında da eğitim sırasında da 1. sırada bulunur. Bölge gelişmişlik indeksine göre de 1. sırada bulunmaktadır. Bunda ülkedeki ticari ve sanayi faaliyetlerinin İstanbul’da yoğunlaşması etken olmuştur.

Grafik 9: Marmara Bölgesinde Üniversite Bitirenlerin Oranları

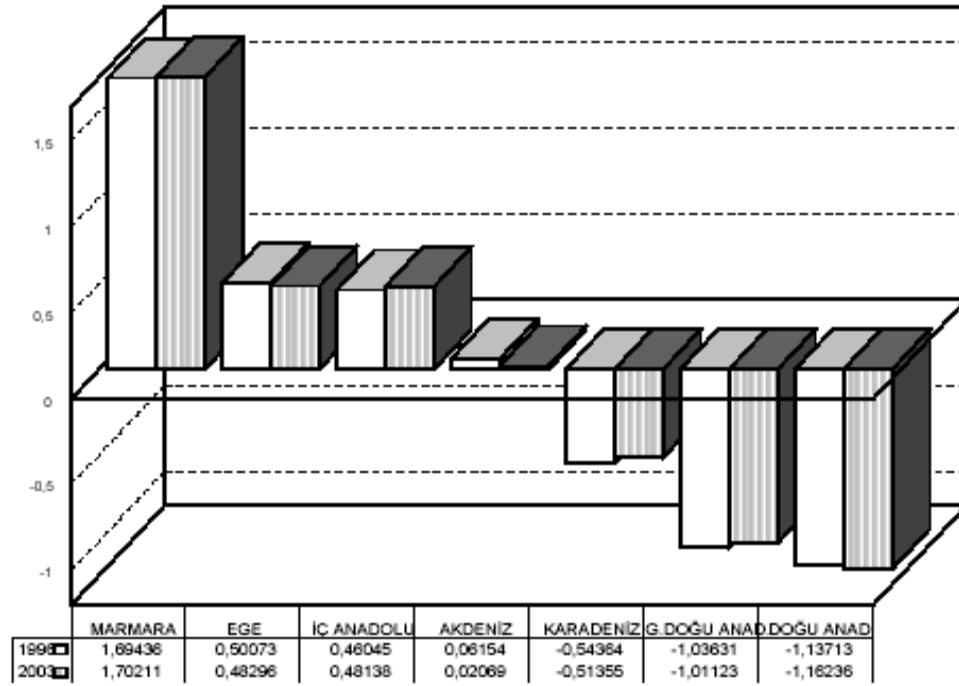
Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede üniversite bitirenlerin toplam nüfusa oranı İstanbul % 11,92 ile birinci sıradadır. İstanbul’u % 8,91 ile Edirne takip etmektedir. Edirne’den sonra Yalova, Bursa, Kocaeli, Tekirdağ, Kırklareli, Balıkesir, Çanakkale, Bilecik izlemektedir. Sakarya ise % 5,75 ile üniversite bitirenlerin toplam nüfusa oranında en arka sıradadır.

1996 yılında yapılan bölgesel sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması sonuçları ile mevcut çalışma sonuçları arasında küçük de olsa bazı değişimler gözlenmektedir. (Grafik10).

1996 çalışmasında en gelişmiş bölge olan Marmara ile en az gelişmiş bölge olan Doğu Anadolu arasındaki gelişmişlik farkı, endeks değerleri itibariyle 2,83149 iken; mevcut sıralama sonuçlarına göre fark küçük bir değişimle 2,86447’ye yükselmiştir. İki dönem arasında Marmara Bölgesi, sosyoekonomik gelişmişlik endeks değerini 0,00775’lik bir artışla 1,69436’dan 1,70211 düzeyine çıkarmıştır. Doğu Anadolu Bölgesinin endeks değerinde ise -0,02523’lük bir düşüş gözlenmektedir. Bölgenin 1996 yılında -1,13713 düzeyinde bulunan gelişmişlik endeks değeri 2003 yılında -1,16236 düzeyine düşmüştür. 1996–2003 dönemi sonuçlarına göre Marmara Bölgesi dışında bölgesel gelişmişlik değeri yükselen diğer bölgeler ise sırasıyla; İç Anadolu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleridir. Dönem içerisinde İç Anadolu Bölgesi, 0,02093’lük bir endeks değeri artışıyla 0,46045’ten 0,48138’e, Karadeniz Bölgesi 0,03009’luk bir artışla -0,54364’ten-0,51355’e,

Güneydoğu Anadolu Bölgesi ise 0,02508'lik bir endeks değeri artışıyla -1,03631'den -1,01123'e yükselmiştir. Doğu Anadolu Bölgesi'yle beraber, iki dönem arasında gelişmişlik değeri azalan diğer bölgeler ise Ege ve Akdeniz Bölgeleri'dir. Ege Bölgesi -0,01777'lik bir endeks değeri düşüşüyle 0,50073'ten 0,48296'ya, Akdeniz Bölgesi ise -0,04085'lik bir azalışla 0,06154'ten 0,02069'a gerilemiştir.

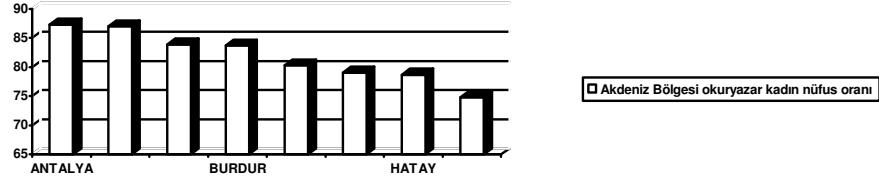
Grafik10: Bölgelerin Gelişmişlik Endeksi

Kaynak: Dinçer,B.,Özaslan,M.,Kavasoglu,T.İllerin ve bölgelerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması,S.78,DPT 2003

2.2. Akdeniz Bölgesi

Akdeniz Bölgesinde okuryazar oranı en yüksek il Isparta'dır. Oranı % 92,01'dir. % 91,86 ile Antalya ikinci sırada, % 89 ile Burdur üçüncü sırada, İçel % 89,16, Adana% 86,88 oranlarına sahiptir. Okuryazar oranı en düşük il ise% 83,42 ile Kahramanmaraş'tır. Akdeniz Bölgesi iller arasındaki gelişmişlik farklarının en az olduğu bölgelerden biridir.

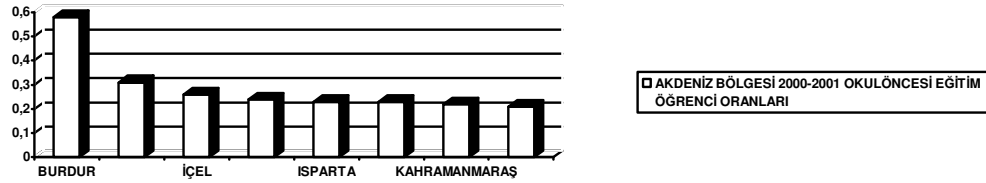
Bu durumun bölgeye yapılan turizm yatırımlarının ve faaliyetlerinin artmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.⁶¹

Grafik 11: Akdeniz Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfus Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Kadın okuryazar oranında ise Antalya 87,35 ile Isparta ilinin önüne geçmiştir. Isparta 87,05 ile ikinci sıradadır. İçel 83,88, Burdur 83,72, Adana 80,26, arkasından da sırasıyla Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş gelmektedir. Kahramanmaraş 74,85 ile en son sıradadır.

Grafik 12: Akdeniz Bölgesi 2000–2001 Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Akdeniz Bölgesi 2000–2001 okul öncesi eğitim öğrenci sayılarının nüfusa oranlarına göre hesaplanmış oranlara bakıldığında; Burdur ili % 0,58 ile ilk sırada yer alır. Bölgede kız ve erkek öğrenci oranları değişme göstermemekte, her ilin oranı aynı olduğu görülmektedir. Hatay % 0,31 ile ikinci sırada, İçel % 0,26 ile üçüncü sıradadır. Osmaniye % 0,24 ile Isparta ve Antalya ise % 0,23 ile bu oranı izler. En son sırada ise % 0,22 ile

⁶¹ Elvan, L. , “Türkiye’de Bölgeler Arası İktisadi Gelişmişlik Farklarının GSYİH (İller Endeksi) Esas Alınarak Karşılaştırılması”, Planlama Dergisi, DPT, Özel Sayı, 2002, s.3.5

Kahramanmaraş, % 0,21 ile Adana bulunur.

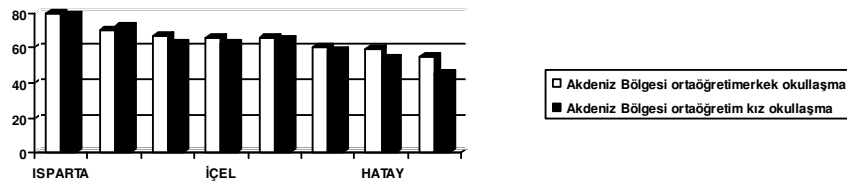

Grafik 13: Akdeniz Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Öğrenci Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Bölgede 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ilköğretim erkek öğrenci okullaşma oranı Antalya ve İçel illerinde % 100,00, Adana 'da % 99,17, Hatay'da % 98,31, Isparta ilinde ise % 96,33 'tür. Daha sonra sırasıyla; Kahramanmaraş, Osmaniye izlemektedir. En son sırada ise % 93,78 ile Burdur gelmektedir.

Akdeniz Bölgesi ilköğretim kız öğrenci okullaşma oranları ise; Antalya erkek okullaşma oranlarında olduğu gibi ilk sıradadır. Antalya % 99,44, İçel % 98,12, Adana % 97,46 'dır. En son sırada ise Burdur % 94,06 ve Osmaniye % 93,21 bulunmaktadır. Burdur ilinde bölgedeki diğer illere göre kız okullaşma oranı erkek okullaşma oranından daha fazladır. Antalya ili sosyoekonomik yönden daha gelişmiş bir il olup bu ise okullaşma oranlarına yansımaktadır.

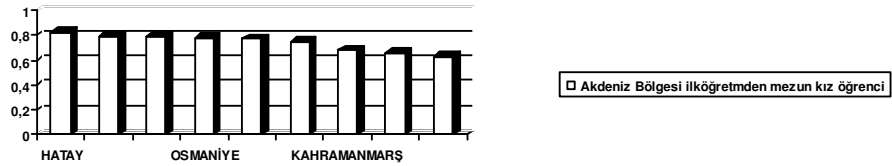
Grafik 14: Akdeniz Bölgesi Ortaöğretim Erkek ve Kız Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Akdeniz Bölgesi ortaöğretim okullaşma oranları ise; Isparta ilinde % 79,28 erkek,% 78,64 kız okullaşma oranına sahiptir. Bölgedeki en yüksek okullaşma oranına sahiptir. Isparta ilini Burdur ili erkek okullaşma oranlarında % 70,27 kız okullaşma oranlarında ise % 72,02 ile takip etmektedir. Burdur ili kız okullaşma oranlarının bölgede erkek okullaşma oranlarına göre yüksek olduğu tek ildir.

Osmaniye ili erkek okullaşma oranlarında % 67,01 ile bölgede 3. sıradadır; fakat kız okullaşma oranlarında % 61,94 ile 5. sıradadır. İçel % 65,80 ile erkek okullaşma oranlarında 4.sırada olup kız okullaşma oranlarında % 62,14 ile yine 4.sıradadır.

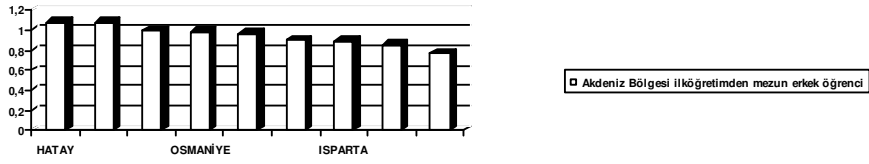
Antalya ili erkek okullaşma oranlarında % 65,57 ile 5. sıradadır, kız okullaşma oranlarında ise % 64,79 ile 3.sıradadır. Adana ili kız ve erkek okullaşma oranlarında 6. sıradadır. Erkek okullaşma oranlarında en düşük il % 55,28 ile Kahramanmaraş'tır. Kız okullaşma oranlarında ise % 45,27 ile yine Kahramanmaraş'tır.

Grafik 15: Akdeniz Bölgesi İlköğretimden Mezun Kız Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

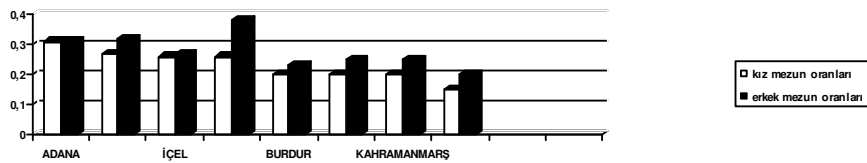
2000–2001 illere göre ilköğretimden mezun kız öğrenci sayısının nüfusa oranı ise Akdeniz Bölgesinde Hatay'da % 0,82 olup Adana ve Isparta'da % 0,79'dur. Osmaniye'de % 0,78 Burdur'da % 0,77 orana sahiptir. İçel'de % 0,75 Kahramanmaraş'ta ise % 0,68'dir.En düşük orana ise % 0,66 ile Antalya ili sahiptir.

Grafik 16: Akdeniz Bölgesi İlköğretimden Mezun Erkek Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Akdeniz Bölgesi 2000/2001 illere göre ilköğretimden mezun erkek oranları şu şekildedir; % 1,08 ile Hatay, % 1,07 ile Kahramanmaraş ilk sıradadır. Hatay ili ilköğretimden mezun kız öğrenci oranlarında da ilk sıradadır. % 0,99 ile Adana ve % 0,98 ile Osmaniye arkasından gelmektedir. % 0,90 ile İçel ili, % 0,89 ile Isparta ili % 0,85 ile Burdur, % 0,77 ile Antalya ili bu sırayı en sonda olarak takip etmektedir. Antalya, ekonomik, demografik ve sosyal özellikleri itibariyle Türkiye'nin en gelişmiş illerindedir ve gelişme trendi hızlanarak sürmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1998'deki "İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması", Antalya'nın ekonomik ve sosyal yapısı ve nispi gelişmişlik düzeyi açısından Türkiye'nin 7. ili olduğunu belirlemiştir. Antalya ilinde diğer illere göre mezun oranlarının daha düşük olması gelişmişlik ile eğitim arasındaki ilişkiye ters düşmektedir. Fakat bu durum ildeki iş imkânlarının fazla olması ile açıklanabilir. Öğrenciler mezun olmak yerine tarım ve turizme dayalı ilde iş kollarına yönelmeyi tercih etmişlerdir.

Grafik 17: Akdeniz Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Erkek Kız Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

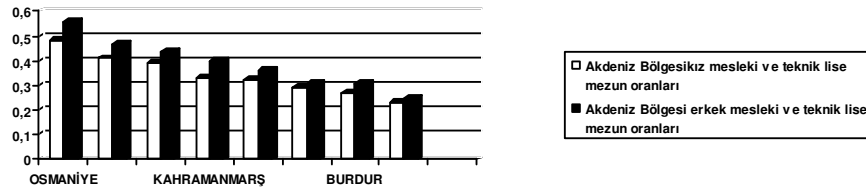

Akdeniz Bölgesinde illere göre ortaöğretim (genel lise) mezun olmuş kız ve erkek öğrenci sayısı oranları yapılan araştırmalara göre aşağıdaki şekildedir:

Adana ili kız mezun öğrenci oranlarında % 0,31 ile ilk sıradadır. Fakat erkek öğrenci oranlarında yine % 0,31 ile 3.sırada yer almaktadır. % 0,27 ile Hatay kız mezun oranlarında ikinci sırada, erkek mezun oranlarında da yine % 0,32 ile ikinci sıradadır.

İçel ili % 0,26 ile kız mezun oranlarında 3.sırada, erkek öğrenci oranlarında ise % 0,27 ile 4. sıradadır. Osmaniye’de kız mezun oranı % 0,26 iken, erkek öğrenci oranı % 0,38’dir.Osmaniye erkek mezun oranlarında ilk sıradadır. Erkek ve kız mezunların oranı arasındaki bu fark Osmaniye ilinin muhafazakâr yapısı ile açıklanabilir. Meslek ara elemanı yetiştirilmesini amaçlayan Osmaniye Meslek Yüksekokulu 1976 yılında kurulmuş, 1981 yılında Çukurova Üniversitesi’ne bağlanmıştır.⁶² İlde mesleki ve teknik lise mezun oranlarının yüksek olması ise bu nedenden kaynaklıdır. Halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Sosyoekonomik yapısı çok gelişmemiştir.

Burdur, Isparta ve Kahramanmaraş kız mezun oranların % 0,20 oranına sahip olup 4. sırada iken; erkek mezun öğrenci oranlarında Isparta ve Kahramanmaraş % 0,25 ile 5.sıradadır. Burdur ise % 0,23 ile 6.sıradadır. Antalya ili kız mezun oranında % 0,15 ile en son sıradadır. Yine erkek mezun oranında ise % 0,20 ile son sıralarda yer almaktadır.

Grafik 18: Akdeniz Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Kız Erkek Mezun Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Bölgede ortaöğretim mesleki ve teknik lise mezun oranları ise Osmaniye ilinde % 0,48 kız öğrenci, % 0,56 erkek öğrenci olarak Osmaniye ili ilk sıradadır. Hatay ilinde kız

⁶² Türkiye İstatistik Enstitüsü, Bölgesel Göstergeler, 2006, s.218.

mezun oranı % 0,41,erkek mezun oranı ise % 0,47'dir.Hatay ili kız ve erkek mezun oranlarında bölgede ikinci sıradadır. Adana ili kız mezun oranlarında % 0,39,erkek mezun oranlarında % 0,44 ile 3.sıradadır.

Kahramanmaraş ili ise % 0,33 ile kız mezun oranlarında ve erkek mezun oranlarında da % 0,40 ile 4.sıradadır. İçel ili % 0,32 ile kız mezun oranlarında da % 0,36 ile erkek mezun oranlarında da 5. sırada bulunmaktadır.

Kız mezun oranlarında yine Isparta ili % 0,29, erkek mezun oranlarında % 0,31 ile 6.sıradadır. Burdur ili % 0,27 ile kız öğrenci mezun oranlarında 7. sıradadır. Erkek mezun oranlarında ise % 0,31 ile Isparta 6.sıradadır. Antalya kız mezun oranlarında % 0,23 ile erkek mezun oranlarında da % 0,25 ile en son sırada yer almaktadır. İllerin kız ve erkek mezun oranları birbiriyle yakın değerler göstermektedir.

Grafik 19: Akdeniz Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı

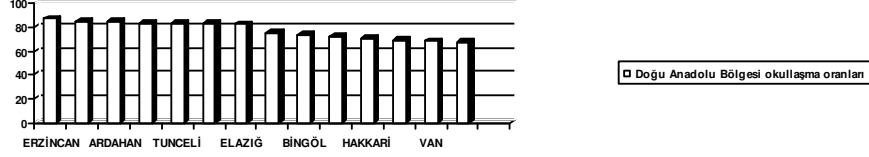
Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Üniversite bitirenlerin oranında ise Akdeniz Bölgesinde Antalya 11,27 ile en üst sıradadır. Isparta 8,37, İçel 8,21, Adana 7,87 oranlarına sahiptir. Kahramanmaraş ise 5,84 ile en alt sıradadır. Kahramanmaraş, Akdeniz Bölgesinde eğitim seviyesinde en alt sırada bulunmaktadır.

Kahramanmaraş ili şehirleşme oranı, yıllık nüfus artış hızı, kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla ve sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı bakımından Türkiye ortalamalarının altındadır. Tarım kolunda çalışanların toplam istihdam oranı ise Türkiye ortalamasının üstündedir. Kahramanmaraş'ın ekonomik yapısı, Cumhuriyet'ten 1980'li yıllara kadar genellikle tarım, hayvancılık ve küçük el sanatlarına dayalı olarak gelişmiştir.

Kahramanmaraş'ta sanayileşme, genel itibariyle tekstil sektörü alanında gerçekleşmiştir.⁶³ Kahramanmaraş ilinde sosyoekonomik yapının az gelişmiş olması eğitim değişkenlerinde son sıralarda olmasını genel itibariyle açıklamaktadır. İlde mesleki ve teknik liseden mezun öğrenci oranları diğer oranlara göre daha yüksektir. Bu da sektöre yönelik bir eğitim yönelişi olduğunu göstermektedir.

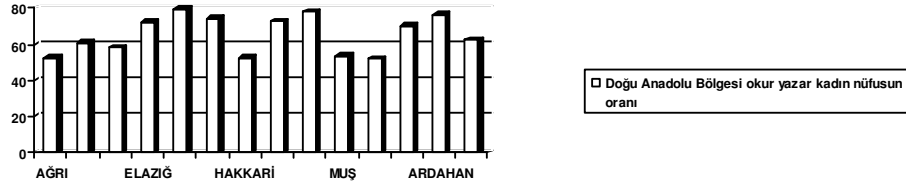
2.3. Doğu Anadolu Bölgesi

Grafik 20: Doğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Doğu Anadolu Bölgesi okuryazar nüfus oranında % 87,16 Erzincan ili ilk sıradadır. % 85,35 ile Malatya 2. sıradadır. % 84,6 ile Ardahan 3. sıradadır. Erzurum % 83,64 ile 4.sıradadır. % 82,99 ile Tunceli 5.sıradadır. % 82,94 ile Kars ili 6. sıradadır. Bu sırayı Elazığ, Iğdır, Bingöl, Bitlis, Hakkâri, Muş, Van takip etmektedir. Ağrı ili ise % 67,95 ile en son sıradadır.

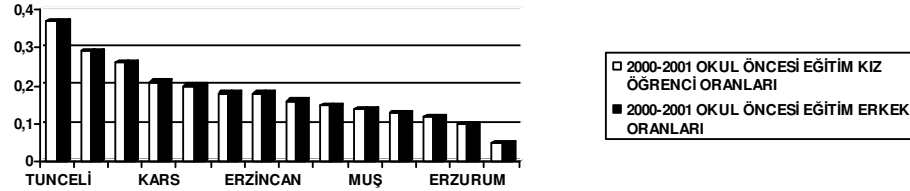
Grafik 21: Doğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Nüfusun Toplam Kadın Nüfusa Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede okuryazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranı % 79,66 ile Erzincan ili okuryazar nüfus oranında olduğu gibi ilk sıradadır. % 77,86 ile Malatya ikinci sıradadır. % 76,05 ile Ardahan 3.sıradadır. Bu sırayı Erzurum, Kars, Elazığ takip eder. % 69,88 ile

⁶³ Tüik, a.g.k., s.219.

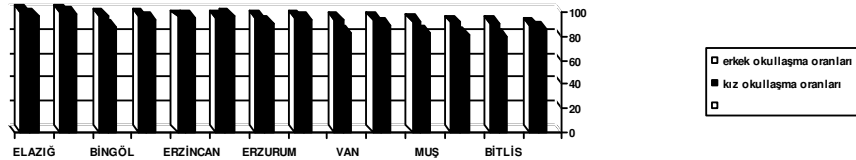
Tunceli 7.sıradadır. Tunceli'yi Iğdır, Bingöl, Bitlis, Muş ve Hakkâri izler. Sıralamada en sonda % 52,02 ile Van ili bulunmaktadır. Oranlar okuryazar nüfus oranlarına benzerdir.

Grafik 22: Doğu Anadolu Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2004–2005 yılı verileri

Bölgede 2004–2005 eğitim öğretim yılı okul öncesi eğitim öğrenci oranına bakıldığında Tunceli ili % 0,37 ile ilk, % 0,29 ile Iğdır ikinci sırada, Elazığ % 0,26 ile üçüncü sırada olup Kars % 0,21, Van % 0,20 oranlarına sahiptir. Kız ve erkek oranları bölgede bütün illerde aynı oranları göstermektedir. Bu oranları % 0,18 ile Malatya ve Erzincan izlemektedir. Bingöl % 0,16, Ardahan % 0,15, Muş % 0,14, Hakkâri % 0,13 Bitlis % 0,12, Erzurum % 0,10 ve en son sırada % 0,05 ile çok düşük bir oran gösteren Ağrı ili bulunur.

Grafik 23: Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

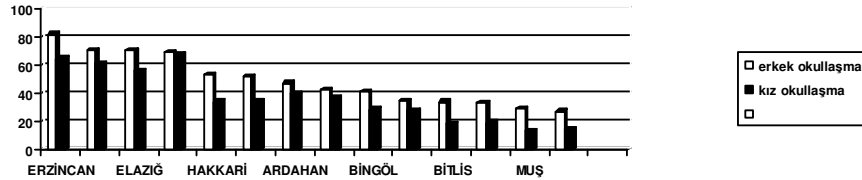
2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ilköğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranlarına göre; bölge sıralaması şu şekildedir: Erkek okullaşma oranlarında % 99,84 ile en üst sırada olan Elazığ ili kız okullaşma oranlarında % 97,46 ile ikinci sırada yer almaktadır. Malatya ili erkek okullaşma oranlarında ise 98,18 ile ilk sıradadır. Bingöl ili erkek okullaşma oranlarında % 97,25 ile 3.sırada olup kız

okullaşma oranlarında ise büyük bir fark göstererek % 87,29 ile 8. sıradadır. Bingöl ilinde kız ve erkek okullaşma oranları arasında sıralamada ve yüzdeler oranda büyük fark görülmüştür.

Kars ili 96,27 ile erkek okullaşma oranlarında 4.sırada olup, % 94,20 ile kız okullaşma oranlarında 5. sırada bulunmaktadır. Erzincan ili bu sırayı % 96,10 ile takip eder. Erzincan ili kız okullaşma oranlarında ise % 95,50 ile 4. sıradadır.

Tunceli ili erkek okullaşmada % 95,20 ile 6.sıradadır. Kız okullaşma oranlarında ise % 96,26 ile 3. sıradadır. Tunceli ili bölgede kız okullaşma oranlarının erkek okullaşma oranlarına göre yüksek olduğu tek ildir. Erzurum ili % 95,14 ile erkek okullaşma oranlarında Tunceli ilinin arkasındadır. Kız okullaşma oranlarında % 90,92 ile 7.sıradadır.

Ardahan ili erkek okullaşmada % 95,03 ile 8. sıradadır. Kız okullaşmada ise Ardahan % 94,10 ile 6. sıradadır. Erkek okullaşma oranlarında Ardahan ilini Van, Iğdır, Muş, Ağrı izler. En son sırada ise % 90,12 ile Bitlis vardır. Kız okullaşma oranlarında ise Iğdır, Bingöl, Hakkâri, Van, Muş, Ağrı ve % 79,63 ile son sırada Bitlis bulunmaktadır.

Grafik 24: Doğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Kız Erkek Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Doğu Anadolu Bölgesi ortaöğretim kız erkek okullaşma oranları şu şekildedir: Erkek okullaşma oranlarında Erzincan ili % 82,14 ile birinci sıradadır, kız okullaşma oranlarında 64,70 ile ise bu oranlar içinde ikinci sırayı almıştır. Erzincan ili sosyoekonomik yapısı itibariyle bölgedeki gelişmiş illerdendir. İl birinci derecede kalkınmada öncelikli iller arasında yer almaktadır. 1939 depreminde yıkımın çok olması özel sektör yatırımlarını etkilese de daha sonrasında tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomisi sanayide de gelişmiştir. Bölgenin gelişmiş illerinden olması okullaşma oranının

diğer illere göre yüksek olmasını açıklamaktadır.

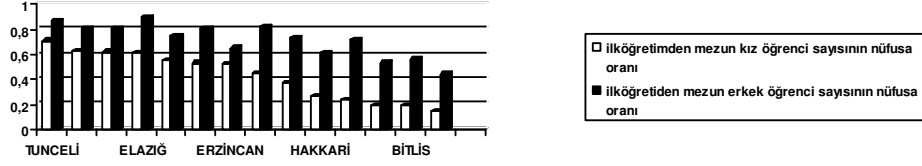
Malatya erkek okullaşma oranlarında ikinci sırada olup kız okullaşma oranlarında % 61,50 ile 3. sıradadır. Elazığ ili ise erkek okullaşma oranlarında % 70,24 ile Malatya'nın hemen arkasından gelmektedir, kız okullaşmada ise % 56,22 ile 4.sıradadır

Kız okullaşma oranlarında birinci sırada ise Tunceli ili bulunmaktadır. Bir önceki grafikte görüldüğü gibi Tunceli ili ilköğretim okullaşma oranlarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okullaşma oranının fazla olduğu tek ildir. Ortaöğretim okullaşma oranlarında ise ilk sıradaki ilimizdir. Tunceli ili erkek okullaşma oranlarında ise % 69,41 ile bölgede 4. sırada gelmektedir. Tunceli ili tarım ve hayvancılığa dayalı bir sosyoekonomik yapıdadır. Okullaşma oranında ilk sıralarda yer alması ise göçlerin fazla olması ve kalan bölge halkının özellikle kız çocuklarının eğitime verdiği önem ile açıklanabilir.

Hakkâri ili % 53,18 ile Doğu Anadolu Bölgesinde erkek ortaöğretim okullaşma oranlarında 5. sıradadır. Kız okullaşma oranlarında ise % 33,84 ile 8. sırada olup kız erkek okullaşma oranları arasında büyük bir fark olduğu gözlenmektedir.

Erzurum ili 51,48 ile Hakkâri ilini takip eder, kız okullaşma oranlarında ise % 35,06 ile 7. sıradadır. Ardahan ili erkek okullaşma oranlarında % 47,44 ile 7. sıradadır. Kız okullaşma oranı ise % 39,80 olup 5. sıradadır.

Orta öğretim okullaşma oranları 7. sıradaki Ardahan ilini; Iğdır, Bingöl, Kars, Bitlis, Van, Muş takip eder. Erkek okullaşma oranının en düşük olduğu il % 27,30 ile Ağrı'dır. Kız ortaöğretim okullaşma oranları ise; Iğdır % 37,66 ile 6. sıradadır. Iğdır ilini Bingöl, Kars, Van, Bitlis, Ağrı izler. Kız ortaöğretim okullaşma oranı en düşük il ise % 13,59 ile Muş'tur. Muş ili gelişmişlik sıralamasında 81. ve en son sırada yer almaktadır. İlin ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Fakat geleneksel yöntemlerle yapılan tarım yüzünden verim düşüktür. Sanayi gelişmemiştir, sanayi yatırımları yapılmamıştır. Bu da ilin ekonomik anlamda geri kalmış olmasına yol açmıştır. Halkın muhafazakâr yapısı ve ekonominin gelişmemiş olmasının, eğitim ile ilgili ulaşılan bu sonuçlarda etkili olduğu düşünülmektedir.

Grafik 25: Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretimden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000-2001 yılı verileri

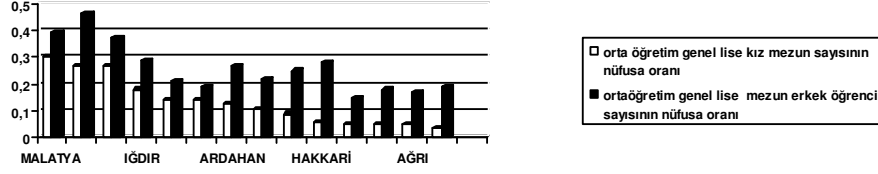
Doğu Anadolu bölgesi 2000/2001 illere göre ilköğretimden mezun kız öğrenci ve erkek öğrenci sayısının nüfusa oranları ise, Tunceli ili ilköğretimden kız mezun oranı % 0,71'dir. Tunceli ili erkek mezun oranlarında ise % 0,87 ile ikinci sırayı almıştır.

İlköğretimden mezun erkek oranlarında ilk sırada ise % 0,90 ile Elazığ ili bulunmaktadır. Elazığ ilinde kız mezun oranı ise % 0,61 ile 4. sıradadır. Malatya ili kız mezun oranı % 0,63 ile ikinci sıradadır. Erkek mezun oranlarında ise Malatya % 0,81 ile 5. sıradadır. Ardahan ili erkek mezun oranlarında % 0,62 ile 3. sırada olup kız mezun oranında ise % 0,81 ile 4. sırada yer almaktadır.

Iğdır ili kız mezun oranlarında % 0,55 ile 5. sıradadır, erkek mezun oranlarında ise %0,75 ile 7. sırayı almıştır. Kars ili % 0,53 oranı ile kız mezun oranlarında 6. sıradadır. Erkek mezun oranında ise % 0,81 ile 6. sıradadır. Erzurum ili erkek mezun oranlarında % 0,82 ile 3. sıradadır. İl kız mezun oranında ise % 0,45 ile 8. sıradadır. Erzurum ilinde mezun kız oranı erkek mezun öğrenci oranının yarısı kadardır.

Erzincan ili kız mezun oranında % 0,52 ile 7. sırada olup, erkek mezun oranında ise % 0,65 ile 10. sıradadır. İlköğretimden mezun kız öğrenci oranlarında Erzincan ilinden sonra sırasıyla Bingöl, Hakkâri, Van, Muş, Bitlis gelmektedir. İlköğretimden mezun erkek öğrenci oranlarında Ağrı ili % 0,15 ile en son sıradadır.

İlköğretimden mezun erkek mezun oranlarında 5. sıradaki Iğdır'dan sonra sırasıyla Bingöl, Van, Erzincan, Hakkâri, Bitlis, Muş gelmektedir. Bu illerde de kız mezun oranları erkek mezun oranlarının yarısı kadardır. En son sırada % 0,44 ile Ağrı bulunmaktadır. Ağrı ili ilköğretimden mezun kız ve erkek öğrenci oranlarında en alt sırada yer almaktadır.

Grafik 26: Doğu Anadolu Bölgesi ortaöğretim genel lise kız erkek mezun oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Bölgede 2000/2001 illere göre ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız ve erkek öğrenci sayısının nüfusa oranı ise şu şekildedir:

Malatya ili % 0,30 ile orta öğretim genel lise kız mezun oranında ilk sıradadır, erkek mezun oranında ise % 0,39 ile ikinci sırada yer almaktadır. Elazığ ili kız mezun oranında % 0,27 ile ikinci sırada erkek mezun oranında ise % 0,46 ile birinci sıradadır.

Tunceli ili genel lise kız mezun oranında % 0,27 ile 3.sırada genel lise erkek mezun oranında ise % 0,37 ile yine 3. sıradadır. Iğdır ili kız ve erkek mezun oranında 4. sıradadır. Kız mezun oranı Iğdır'da % 0,18, erkek mezun oranı ise % 0,29'dur.

Kars ili genel lise kız mezun oranı % 0,14'tür ve 5. sıradadır. İlin genel lise erkek mezun oranı ise % 0,21 olup 9. sıradadır. Erzincan % 0,14 ile Kars ili aynı orana ve aynı sıraya sahiptir. Erzincan erkek mezun oranı % 0,19 olup 10. sıradadır. Ardahan ili % 0,13 ile kız mezun oranlarında 6. sıradadır.

Genel lise kız mezun öğrenci oranlarında Erzurum % 0,11, Bingöl % 0,09, Hakkâri % 0,06, Muş % 0,05, Van % 0,05, Ağrı % 0,05, oranlarına sahiptir. En son sırada Bitlis % 0,02 oranı ile yer alır.

Genel lise erkek mezun oranında ise % 0,27 ile 6. sıradadır. Bingöl % 0,25, Erzurum % 0,22, Kars % 0,21, Erzincan % 0,19, Bitlis % 0,19, Van % 0,18, Ağrı % 0,17 ve en son sırada Muş % 0,15 ile yer almaktadır.

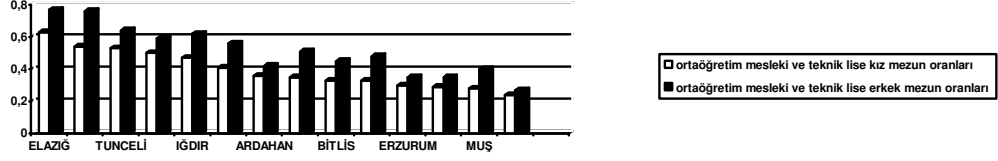

Bölgedeki illerin genel lise kız ve erkek mezun oranlarında; Ardahan, Erzurum, Bingöl, Hakkâri, Muş, Van, Ağrı, Bitlis illerinin kız mezun oranları erkek mezun oranlarından oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi orta öğretim mesleki ve teknik lise kız erkek mezun sayılarının nüfusa oranlanmasına göre; Elazığ ili mesleki ve teknik lise kız mezun oranı % 0,63 erkek mezun oranı ise % 0,77 'tür. Elazığ ili Bölgede ilk sıradadır. Hakkari ili % 0,54 ile mesleki ve teknik lise kız mezun oranlarında 2. sırada olup erkek mezun oranlarında yine % 0,76 ile ikinci sıradadır. Tunceli mesleki ve teknik kız mezun oranında 0,53 ile 3. sırada. Erkek mezun oranında da % 0,64 ile yine üçüncü sıradadır. Elazığ ilinde Fırat Üniversitesine bağlı birçok fakülte ve meslek yüksek okulu vardır. Bu durum mesleki ve teknik lise mezun oranlarında ilin ilk sırada olmasını açıklamaktadır.

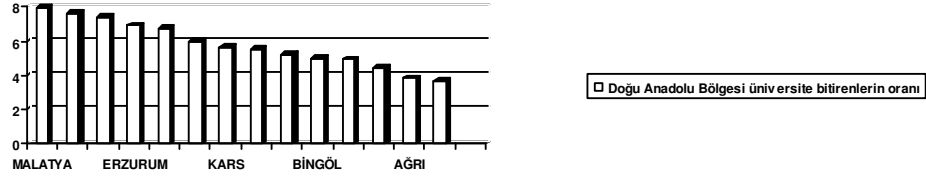
Kız mezun oranında Malatya ili % 0,50 ile 4. sırada, erkek mezun oranında ise Malatya % 0,59 ile 5. sıradadır. Iğdır ili erkek mezun oranında % 0,62 ile 4. sırada kız mezun oranında ise % 0,47 ile 5. sıradadır. Bingöl % 0,41 ile kız mezun oranında % 0,56 ile erkek mezun oranında da 6. sıradadır. Ardahan ili mesleki ve teknik lise kız mezun oranında % 0,36, Van % 0,35, Bitlis % 0,33, Ağrı % 0,33, Erzurum % 0,30, Kars % 0,29 Muş % 0,28 oranlarına sahiptir. En son sırada ise % 0,24 ile Erzincan bulunmaktadır.

Mesleki ve teknik lise erkek mezun oranında ise Van % 0,51, Ağrı % 0,48, Bitlis % 0,45, Ardahan % 0,42, Muş % 0,40, Kars % 0,35, Erzurum % 0,35 oranına sahiptir. En son sırada % 0,27 ile yine Erzincan ili gelmektedir. Bölgede mesleki ve teknik lise kız ve erkek mezun oranlarına bakıldığında kız mezun oranı azdır; fakat genel lise oranları kadar düşük değildir.

Grafik 27:Doğu Anadolu Bölgesi Orta Öğretim Mesleki ve Teknik Lise Erkek ve Kız Mezun Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

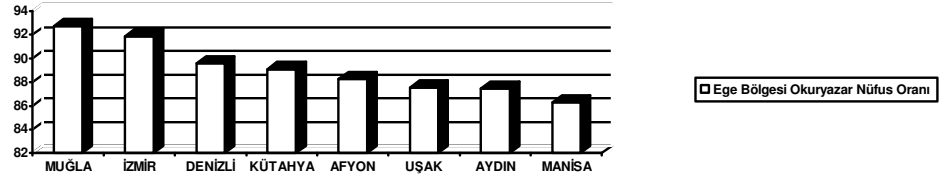

Grafik 28:Doğu Anadolu Bölgesi üniversite bitirenlerin 22ve üzeri yaş nüfusa oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Doğu Anadolu Bölgesinde üniversite bitirenlerin toplam nüfusa oranı % 7,96 ile Malatya ili ilk sıradadır. Elazığ % 7,57 ile ikinci sıradadır. % 7,37 ile Tunceli 3.sıradadır.% 6,89 ile Erzurum sırayı takip eder. % 6,74 ile Erzincan diğer oranlardaki gibi ilk sırada değil 5.sıradadır. Sıralamada Hakkâri, Kars, Iğdır, Bitlis, Bingöl, Van Erzincan'ın arkasından gelmektedir. Ardahan ve Ağrı'dan sonra Muş 3,65 ile en son sıradadır.

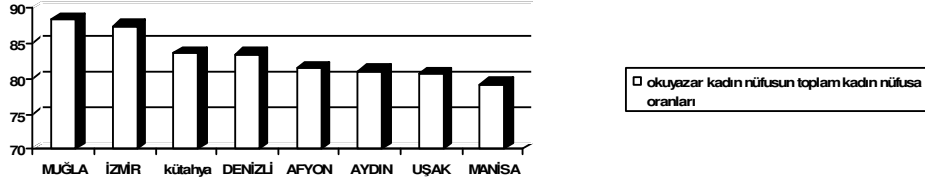
2.4. Ege Bölgesi

Grafik 29: Ege Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

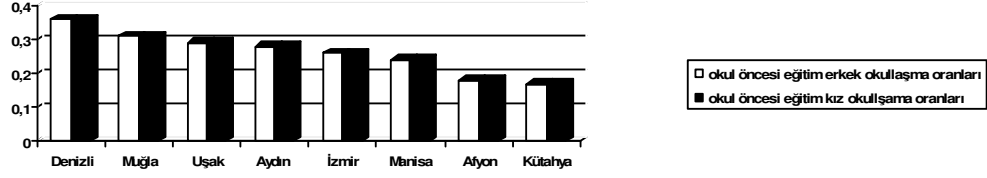
Bölgede okuryazar nüfus oranı şu şekildedir: Muğla ili % 92,72 ile ilk sıradadır. % 91,86 ile İzmir ili Muğla'yı izler. Denizli % 89,57 3. sıradadır. Kütahya % 89,09, Afyon % 88,26, Uşak % 87,54 ile 6. sıradadır. Aydın % 87,44 ile Uşak'ı takip eder. Manisa ise % 86,27 ile Ege Bölgesinde okuryazar nüfus oranında en sonda olan ildir.

Grafik 30: Ege Bölgesi okuyazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

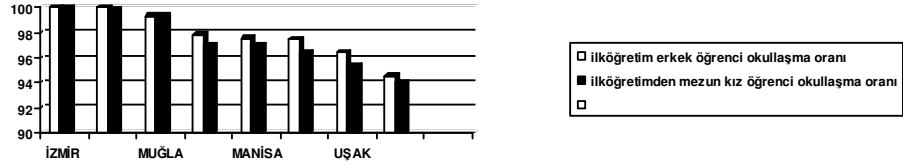
Ege Bölgesinde okuyazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranında ise yine Muğla % 88,29 ile ilk sırayı almıştır. İzmir % 87,41 ile ikinci sırada, % 83,49 ile Kütahya 3. sıradadır. Denizli % 83,42 ile sıralamada Kütahya'nın arkasından gelir. Denizli'yi Afyon, Aydın, Uşak ve Manisa izlemektedir. Manisa % 79,25 ile en son sıradadır.

Grafik 31: Ege Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Bölgede okul öncesi eğitim oranları şöyledir: Denizli ili % 0,36 ile ilk sırada, Muğla ili % 0,31 ile ikinci sırada, % 0,29 ile Uşak üçüncü sıradadır. Uşak'ı Aydın ve İzmir izlemektedir. Daha sonra Manisa ve Afyon gelir. En sırada ise % 0,17 ile Kütahya ili bulunmaktadır. Okul öncesi okullaşma oranlarında ise kız erkek okullaşma oranları hep aynı yüzdeler dilim içerisinde yer almaktadır.

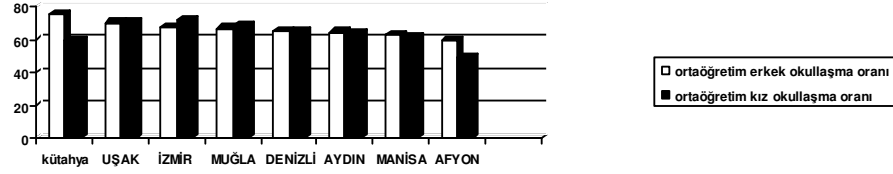
Grafik 32: Ege Bölgesi İlköğretim Erkek ve Kız Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Ege Bölgesi 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ilköğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranı şu şekildedir: İzmir ilinde erkek ve kız okullaşma oranı % 100,00'dür. İzmir erkek ve kız okullaşma oranlarında birinci sıradadır. Aydın ilinde de erkek okullaşma oranı % 100,00'dür. Aydın ili erkek okullaşma oranlarında birinci sırayı İzmir ile paylaşmaktadır. İlde kız okullaşma oranı ise % 99,87'dir. Aydın ili kız okullaşma oranlarında ise yine 2. sıradadır.

Muğla ili % 99,37 ile erkek okullaşma oranlarında 3. sırada kız okullaşma oranında ise % 99,41 ile yine 3. sıradadır. Erkek okullaşma oranlarında Muğla'yı Denizli % 97,89 ile, Manisa % 97,56 ile Kütahya %97,44 ile Uşak % 96,41 ile takip eder. En son sırada ise % 94,56 ile Afyon bulunur. Kız okullaşma oranlarında ise Muğla ilinden sonra sırasıyla;

Denizli % 97,04, Manisa % 97,03, Kütahya % 96,40 Uşak % 95,35 oranlarıyla sıralanmıştır. En son sırada ise yine % 94,02 ile Afyon gelmektedir. Bölgenin okuryazar ve okullaşma oranı en düşük ilidir. Afyon ili sosyoekonomik gelişmişlik açısından bölgede son sıralardadır.

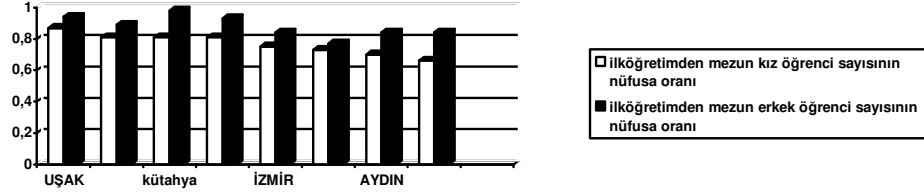
Grafik 33: Ege Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Öğrenci Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Ege Bölgesi 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ortaöğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranları Kütahya ilinde ortaöğretim erkek okullaşma oranı % 75,27 olup birinci sıradadır. Kütahya ili kız okullaşma oranlarında ise % 59,87 ile 7. sıradadır. Kız ve erkek okullaşma oranında büyük fark olduğu görülmektedir. Uşak ili ortaöğretim erkek okullaşma oranında % 70,33 ile ikinci sırada, kız okullaşma oranında da % 70,85 ile yine ikinci sırada yer alır.

Erkek orta öğretim okullaşma oranlarında İzmir % 69,91 ile 3. sırada iken orta öğretim kız okullaşma oranlarında % 72,20 ile ilk sıradadır. Muğla ili erkek okullaşma oranında % 66,88,Denizli % 65,12,Aydın % 64,71, Manisa % 63,24 oranlarına sahiptir.

Kız ortaöğretim okullaşma oranlarında Uşak ilinden sonra Muğla % 68,82 ile 3. sırada yer alır. Bu sırayı Denizli % 65,06, Aydın % 64,05, Manisa % 61,98, Kütahya % 59,87 ile izler. En son sırada yine Afyon ili % 48,98 gibi ortalamamın altında bir oranla yer alır.

Grafik 34: Ege Bölgesi İlköğretimden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

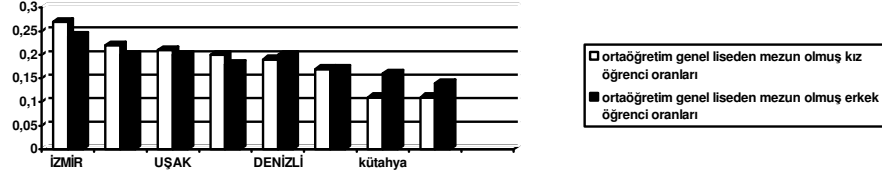
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Ege bölgesinde 2000/2001 illere göre ilköğretimden mezun kız ve erkek öğrenci sayısının nüfusa oranı; ilköğretim kız öğrenci mezun oranında % 0,87 ile Uşak ilk sıradadır. Uşak ili % 0,94 ile ilköğretim mezun erkek öğrenci oranında ise ikinci sıradadır.

Kız mezun oranında Denizli ili % 0,81 ile ikinci sırada olup erkek mezun oranında % 0,89 ile 4. sıradadır. Kütahya ise kız mezun oranında % 0,81 ile denizli ile ikinci sırayı paylaşmakta olup erkek mezun oranında % 0,98 ile ilk sıradadır.

Manisa da yine kız mezun oranında % 0,81 ile ikinci sırada erkek mezun oranında ise % 0,93 ile 3. sırada yer almaktadır. İzmir ilköğretimden mezun kız öğrenci oranında % 0,75 ile bölgede 5. sırada yer alır. Erkek mezun oranında da % 0,84 ile 5. sıradadır.

İlköğretimden mezun kız öğrenci oranlarında bölgede İzmir'den sonra sırasıyla; Muğla, Aydın ve en son sırada % 0,66 ile Afyon gelmektedir. İlköğretimden mezun erkek öğrenci oranlarında ise İzmir'den sonra Afyon, Aydın ve son olarak da % 0,77 ile Muğla ili gelmektedir.

Grafik 35: Ege Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Erkek ve Kız Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Bölgede 2000/2001 ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız ve erkek öğrenci sayısının nüfusa oranlarına göre; kız mezun oranında İzmir ili % 0,27 ile birinci sıradadır, erkek öğrenci oranlarında da % 0,24 ile ilk sıradadır.

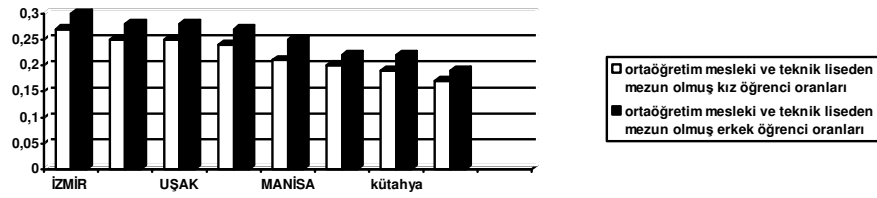
Aydın ili kız mezun oranında % 0,22, erkek mezun oranında ise % 0,20 ile ikinci sıradadır. Uşak iline bakıldığında % 0,21 ile kız mezun oranlarında 3. sırada erkek mezun oranında ise % 0,20 ile yine Aydın ve Denizli illeri ile aynı olarak 2.sırayı paylaşmaktadır.

Ortaöğretim genel lise kız mezun oranlarında Muğla ili % 0,20 ile 4. sıradadır. Bu sırayı Denizli, Manisa takip eder. En son sırada ise % 0,11 ile Kütahya ve Afyon illeri bulunmaktadır.

Erkek okullaşma oranlarına bakıldığında da Muğla ili % 0,18 ile 5. sırada olup, Muğla'nın arkasından Manisa ve Kütahya gelmektedir. Afyon ili % 0,14 ile en alt sıradadır. Ege Bölgesi 2000/2001 orta öğretim mesleki ve teknik liseden mezun olmuş erkek ve kız öğrenci oranları şu şekildedir: İzmir ilinde kız mezun oranı % 0,27'dir. İzmir ili kız mezun oranında birinci sıradadır. Erkek mezun oranında ise yine % 0,30 ile ilk sırada yer alır. Uşak ili kız mezun oranında % 0,25 ile Aydın ili ile beraber ikinci sırayı paylaşır. Erkek mezun oranında da Aydın ve Uşak ili % 0,28 ile ikinci sıradadır. Denizli % 0,24 ile kız mezun oranında 4. sıradadır. Erkek mezun oranında ise % 0,27 ile yine bölgede 4. sırada yer almaktadır.

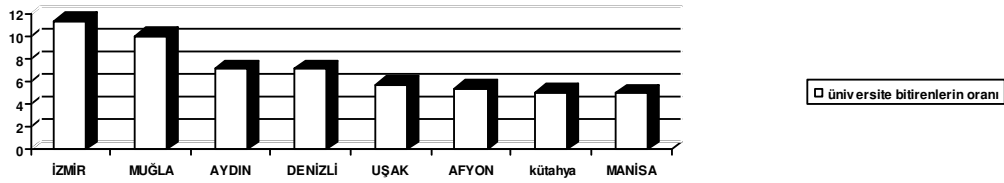
Kız mezun oranında Denizli'yi Manisa, Muğla, Kütahya takip etmektedir. Bölgede kız mezun oranında en son sırayı % 0,17 ile Afyon ili almaktadır. Erkek öğrenci

mezun oranında ise Denizli’yi Manisa, Kütahya, Muğla izler.Sıralamada en altta % 0,19 ile Afyon ili vardır.

Grafik 36: Ege Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Olmuş Erkek ve Kız Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

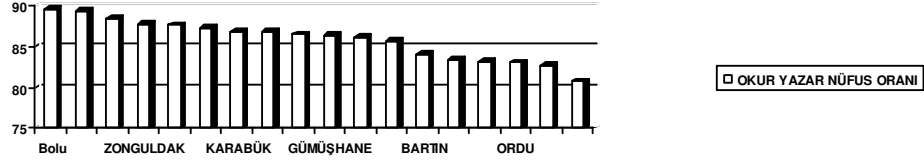
Grafik 37: Ege Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede üniversite bitirenlerin oranı ise % 11,47 ile İzmir ili ilk sırada yer almaktadır. % 10,08 ile Muğla ili ikinci sıradadır. Aydın % 7,21, Denizli % 7,13, Uşak % 5,72, Afyon % 5,43, Kütahya % 5,08, Manisa ise % 4,95 oranına sahiptir. İzmir ili Bölgedeki en gelişmiş il olup birçok üniversiteye sahiptir. Bu da üniversite bitirenlerin oranının yüksek olmasını açıklayabilir.

2. 5. Karadeniz Bölgesi

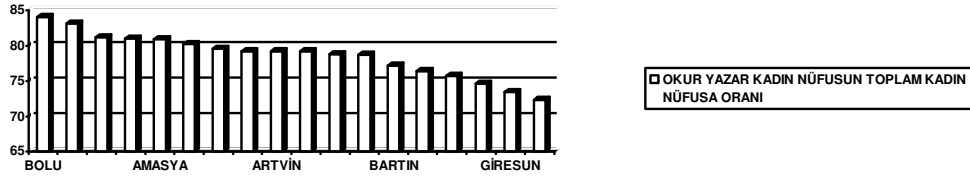

Grafik 38: Karadeniz Bölgesi Okuryazar Nüfus Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede okuryazar nüfus oranına bakıldığında Bolu ili % 89,63 ile % 89,44 ile Düzce ise ilk sıralardadır. Trabzon % 88,49, Zonguldak % 87,81, Rize % 87,66, Amasya % 87,39, Karabük % 86,92, Artvin % 86,80 yüzdelik dilimleriyle bu sırayı takip eder.

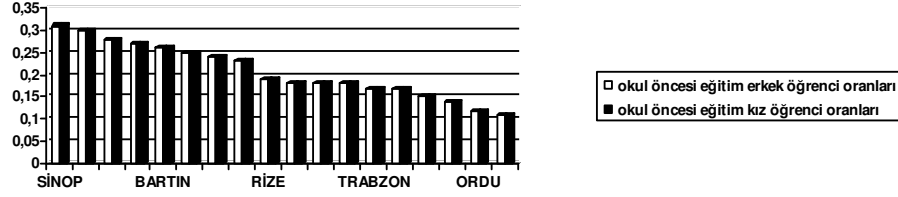
Bayburt, Gümüşhane, Samsun, Tokat, Bartın, Giresun, Çorum, Ordu, Sinop bu illerin arkasından gelmektedir. En son sırada ise % 80,8 ile Kastamonu ili yer alır.

Grafik 39: Karadeniz Bölgesi Kadın Okuryazar Nüfus Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede okuryazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranı Bolu ili % 84,03, Düzce % 83,03, Trabzon % 81,14, Zonguldak % 80,94, Amasya % 80,88, Karabük % 80,19 ile ilk sıralardadır. Samsun % 79,52, Rize % 79,22, Artvin % 79,21 ile bu sırayı takip eder. Tokat, Bayburt, Gümüşhane, Bartın, Çorum, Sinop, Ordu, Giresun ve en son sırada ise % 72,33 ile Kastamonu ili bulunur.

Grafik 40: Karadeniz Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Erkek ve Kız Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Bölgede okul öncesi eğitim kız ve erkek öğrenci oranları kız ve erkek olarak ayrılmış olarak incelense de her ilde kız ve erkek oranlarının eşit olduğu görülmüştür.

Sinop ilinde kız ve erkek okul öncesi eğitim oranları % 0,31'dir. Sinop ili bölgede okul öncesi eğitim oranında birinci sıradadır. Amasya % 0,30 ile ikinci sırada olup, Bolu % 0,28 ile üçüncü sıradadır. % 0,27 ile Düzce, % 0,26 ile Bartın, Karabük ise % 0,25 ile, % 0,24 ile Zonguldak, % 0,23 ile Artvin % 0,21 ile Rize % 0,19 ile ise Bayburt ve Samsun, Kastamonu % 0,18, Trabzon ve Çorum %0,17, Gümüşhane % 0,15, Giresun % 0,14 ile bu sırayı takip eder.

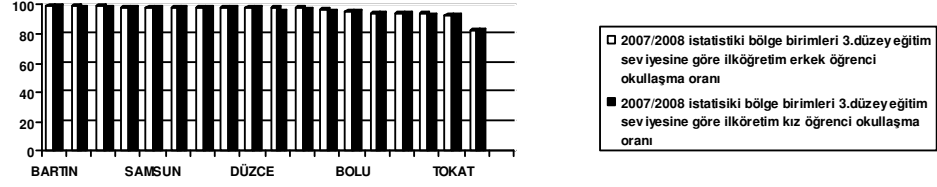
En son sırada ise Ordu % 0,12 ile Tokat ise % 0,11 ile yer almaktadır. İlköğretimin bir ön şartı olarak görülen okul öncesi eğitime verilen önem yıllar geçtikçe ülkemiz genelinde artış göstermektedir.

Tablo 6: Okul Öncesi Eğitim 1994–1995 Eğitim Öğretim Yılından 2007-2008 Eğitim Öğretim Yılları Arasında Öğrenci Sayıları

Öğretim yılı	Okul sayısı	A(Toplam)	B(Erkek)	C(Kadın)
Okul öncesi eğitim				
1994/' 95	5 169	148 088	77 738	70 350
1995/' 96	5 600	158 354	84 055	74 299
1996/' 97	6 082	174 710	92 672	82 038
1997/' 98	6 563	182 533	96 690	85 843
1998/' 99	6 868	204 461	107 935	96 526
1999/' 00	7 660	212 603	111 637	100 966
2000/' 01	8 255	227 464	119 821	107 643
2001/' 02	9 480	253 513	133 036	120 477
2002/' 03	8 873	320 038	167 421	152 617
2003/' 04	13 285	358 499	186 912	171 587
2004/' 05	15 929	434 771	226 965	207 806
2005/' 06	18 539	550 146	286 347	263 799
2006/' 07	20 675	640 849	334 252	306 597
2007/' 08	22 506	701 762	366 209	335 553

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri 2007–2008

Tabloda görüldüğü gibi okulöncesi eğitim öğrenci sayısı her yıl artış göstermektedir. Buna bağlı olarak okul sayısı da artmıştır. Okul sayısında en fazla artış 2003/2004 eğitim yılında görülmektedir.

Grafik 41: Karadeniz Bölgesi 2007/2008 İlköğretim Erkek ve Kız Öğrenci Okullaşma Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Karadeniz Bölgesinde 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ilköğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranı; Bartın ili ilköğretim erkek okullaşma oranında % 99,30, ilköğretim kız okullaşma oranında da % 98,73 ile bölgedeki en yüksek kız ve erkek okullaşma oranına sahip ildir.

Karabük ili % 98,18 ile ilköğretim erkek okullaşma oranında ve % 98,29 ile ilköğretim kız okullaşma oranında bölgedeki ikinci sırada olan ilimizdir. Amasya ili bölgedeki ilköğretim kız ve erkek okullaşma oranlarında üçüncü sıradaki ilimizdir. Erkek okullaşma oranı % 98,94, kız okullaşma oranı ise % 98,24'tür.

Kastamonu ili okuryazar ve üniversite bitirme oranlarında en son sıradaki ilimiz iken ilköğretim erkek okullaşma oranlarında % 98,66 ile dördüncü sıradadır. Kız okullaşma oranında ise % 97,90 ile 6. sıradadır. Kastamonu ilinde kız okullaşma oranı diğer illerin kız ve erkek okullaşma oranlarındaki farktan daha büyüktür.

Samsun ili % 98,59 ile erkek okullaşma oranında beşinci sırada olup kız okullaşma oranında % 98,06 ile beşinci sırada yer alır. Rize ili erkek oranlarında % 98,57, kız okullaşma oranlarında % 97,50 yüzdilik orana sahiptir.

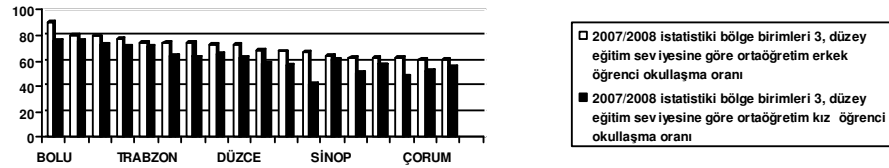
Zonguldak ilinde ise erkek okullaşma oranı % 98,43, kız okullaşma oranı ise % 97,66'dır. Artvin erkek okullaşmada % 98,16 oranına sahip olup bölgede 8. sıradadır. Kız okullaşma oranında ise beşinci sırada yer alır. İlde kız okullaşma oranı erkek okullaşma oranına göre daha yüksektir.

Düzce ili ilköğretim erkek okullaşma oranlarında % 98,01, kız okullaşma

oranlarında ise % 97,89 oranına sahiptir. Sinop ili % 97,63 ile erkek okullaşma oranlarında 10. sırada yer alır. Kız okullaşmada ise % 95,96 ile 11. sıradadır.

Bayburt ili erkek okullaşmada % 97,50, kız okullaşmada % 96,91 yüzdellik orana sahiptir. Trabzon % 96,44 ile erkek okullaşma oranında bölgede 12. sıradadır, kız okullaşmada da % 95,92 ile yine 12.sıradadır. Bolu ili % 95,89 erkek okullaşma, % 95,65 ile kız okullaşma oranlarına sahiptir. Ordu ili erkek okullaşmada % 94,73, kız okullaşmada ise % 94,42 orana sahiptir. Bolu ili erkek okullaşmada % 94,73 oranına kız okullaşmada ise % 94,42 yüzdellik arana sahiptir.

Çorum ili erkek okullaşmada % 94,41 yüzdellik oranına sahip olup bölgede 15. sıradadır.% 94,76 ile 13. sıradadır. Kız okullaşma oranı erkek okullaşma oranına göre daha yüksek orana sahiptir. Giresun ve Tokat bu sırayı takip eder. Bölgede en son sırada % 82,46 ile erkek okullaşma oranında ve % 82,40 ile kız okullaşma oranında Gümüşhane bulunmaktadır.

Grafik 42: Karadeniz Bölgesi Ortaöğretim Erkek ve Kız Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

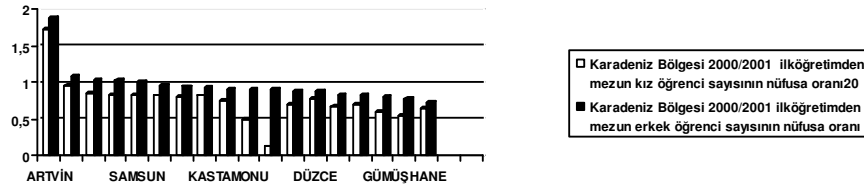
Karadeniz Bölgesinde 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3, düzey eğitim seviyesine göre ortaöğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranı şu şekildedir:

Bolu'da erkek ortaöğretim okullaşma oranı % 89,79 iken kız ortaöğretim okullaşma oranı % 76,01 olup iki oranda da bölgede ilk sıradaki ildir. Karabük ili ise erkek okullaşmada % 80,30, kız okullaşmada % 75,31 ile ikinci sıradadır. Rize erkek okullaşma oranında % 79,40 oranına sahip olup kız okullaşmada ise % 72,31 oranındadır ve bölgede iki oranda da 3. sıradadır. Artvin erkek okullaşma oranında % 77,30 ile dördüncü sırada iken kız okullaşma oranında ise % 70,66 ile beşinci sırada yer almaktadır.

Trabzon ili ortaöğretim erkek öğrenci okullaşma oranında % 74,75 ile beşinci sırada olup kız ortaöğretim okullaşma oranında ise % 70,92 ile dördüncü sıradadır. Giresun ili erkek okullaşma oranı % 73,83 kız okullaşma oranı ise % 64,42'dir.

Zonguldak ili erkek okullaşma oranı %73,80, kız okullaşma oranı % 63,23'tür. Amasya ili erkek okullaşma oranı %72,72 iken kız okullaşma % 65,49 oranına sahiptir. Düzce ilinde bu oranlar şu şekildedir: Erkek okullaşma % 72,46 , kız okullaşma % 61,99'dur.

Bartın ili erkek okullaşmada % 68,65 ile bölgede onuncu sıradadır. Kız okullaşmada da % 57,46 ile on birinci sırada yer alır. Bu sırayı Kastamonu ve Bayburt izlemektedir. Bayburt ili erkek okullaşma oranı % 67,13 ve kız okullaşma oranı % 42,44 ile bölgede kız ve erkek okullaşma oranlarında en fazla fark gösteren ildir. Sinop, Tokat, Samsun, Gümüşhane ve Çorum, erkek okullaşma oranlarında Bayburt ilinin arkasından gelmektedir. En son sırada ise erkek okullaşma oranlarında % 60,76 ile Ordu ili, kız okullaşma oranlarında ise en düşük orana sahip olan il % 48,52 ile Gümüşhane ilinden sonra % 42,44 ile gelen Bayburt ilidir.

Grafik 43: Karadeniz Bölgesi İlköğretim Erkek ve Kız Mezun Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Karadeniz Bölgesinde 2000/2001 ilköğretimden mezun kız ve erkek öğrenci sayısının nüfusa oranı şu şekildedir: En yüksek erkek ve kız mezun oranı Artvin ilimizdedir. İlde kız mezun oranı % 1,74, erkek mezun oranı ise % 1,89'dur. Bölge geneline bakıldığında Artvin ili 2000–2001 eğitim öğretim yılında mezun öğrenci sayısında ve oranlarında diğer illerin oldukça önünde bulunmaktadır.

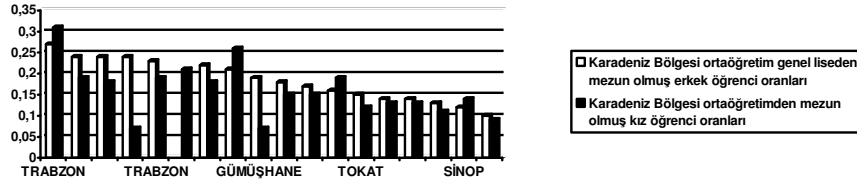
Bartın ili kız mezunda % 0,96 ile erkek mezun oranında % 1,09 ile ikinci sırada yer alır. Sinop ili erkek mezun oranında % 1,04 ile üçüncü sırada, kız mezun oranında ise %

0,87 ile yine bölge genelinde aynı sıradadır.

Sinop ilini mezun oranlarında Çorum, Samsun, Rize, Amasya ve Karabük takip eder. Kastamonu erkek mezun oranında % 0,92 ile dokuzuncu sırada, kız mezun oranlarında ise % 0,75 ile onuncu sıradadır. Bayburt ili erkek mezun oranında % 0,91 ile Kastamonu ilini takip ederken, kız mezun oranında % 0,51 ile bölgede son sıralardadır. Kız erkek mezun oranlarında büyük fark gösteren iller arasındadır.

Zonguldak ili de aynı şekilde erkek mezun oranlarında % 0,90 oranına sahip iken kız mezun oranlarında çok büyük bir düşüş göstererek % 0,13 ile bölgede en son sırada yer alır. Erkek okullaşmada Zonguldak ilini Ordu, Düzce, Sinop, Giresun ve Tokat izlemektedir.

Gümüşhane erkek mezun oranında % 0,78, kız okullaşma da ise % 0,55 oranına sahiptir. Erkek okullaşmada en son sırada ise % 0,74 ile Bolu gelmektedir. Bolu kız mezun oranında % 0,65 ile ise on dördüncü sıradadır. Gümüşhane kız mezun oranında on altıncı sıradadır.

Grafik 44: Karadeniz Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Erkek ve Kız Öğrenci Mezun Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

Bölgede 2000/20001 eğitim öğretim yılında illere göre ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız ve erkek öğrenci oranı Trabzon ilinde kız mezun oranı % 0,31 erkek mezun oranı ise % 0,27'dir. Trabzon ili bölgede mezun oranında ilk sırada yer almaktadır. Karabük kız mezun oranında % 0,26 ile ikinci sıradadır. Fakat erkek mezun öğrenci oranında % 0,21 ile sekizinci sıradadır. Karabük, Zonguldak ve Bolu illerinde kız mezun oranları erkek mezun oranlarından daha fazla yüzdelik orana sahip olduğu görülmektedir.

Erkek mezun oranında Karabük'ün önüne Amasya, Çorum, Bayburt % 0,24 ile Trabzon ise % 0,23 ile Samsun ve Rize ise % 0,22 oranı ile geçmiştir. Kız mezun oranında

Samsun % 0,21 ile üçüncü sırada yer alır, Samsun ilinde kız ve erkek mezun oranları birbirine çok yakındır. Kız mezun oranlarında % 0,19 ile Amasya, Bolu, Trabzon ise bölgede dördüncü sıradadır. Çorum ve Rize % 0,18 ile sırayı takip etmektedir.

Giresun ve Artvin % 0,15 oranına sahiptir. Arkasından % 0,14 ile Sinop, % 0,13 ile ise Kastamonu ve Ordu gelmektedir. Tokat % 0,12 Bartın % 0,11, Düzce % 0,09 ile sırayı izler. Kız mezun oranlarında en son sırada ise % 0,07 ile Bayburt ve Gümüşhane gelmektedir. Bayburt ilinde kız mezun oranı erkek mezun oranına göre oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Erkek mezun oranlarında Gümüşhane % 0,19 ile bölge genelinde dokuzuncu sıradadır. Artvin % 0,18, Giresun % 0,17, Bolu % 0,16 ile on ikinci sıradadır. Tokat % 0,15, Kastamonu ve Ordu % 0,14 oranlarına sahiptir. Bartın % 0,13 Sinop % 0,12 ve en son sırada % 0,10 ile Düzce bulunmaktadır.

2000/2001 eğitim öğretim yılı illere göre ortaöğretim mesleki teknik liseden mezun olmuş kız ve erkek öğrenci oranları Karadeniz Bölgesindeki illerde şu şekilde dağılım göstermektedir: Zonguldak ili kız mezun oranında % 0,33 ile ve erkek mezun oranında % 0,38 ile bölgede ilk sırada yer almaktadır.

Çorum ili erkek mezun oranında Zonguldak ili ile ilk sırayı paylaşır. Fakat kız mezun oranında % 0,31 ile ikinci sıradadır. Erkek mezun oranında Bayburt % 0,35 Amasya % 0,34 oranlarına sahip olup bölgede sıralamanın başlarında yer alır.

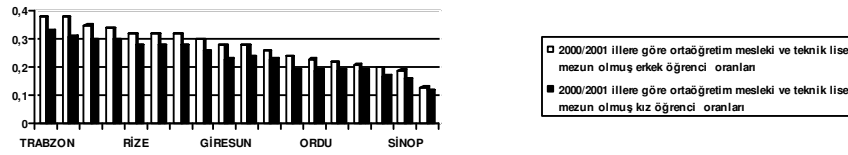
Rize, Samsun, Trabzon % 0,32 ile beşinci sıradadır. Karabük % 0,30, Gümüşhane % 0,28, Giresun % 0,28 ile sıralamayı takip eder.

Kız mezun oranlarında ise Çorum ilini % 0,30 ile Amasya ve Bayburt illeri üçüncü sırada yer alarak izlemektedir. Samsun, Trabzon ve Rize illeri % 0,28 ile beşinci sırada yer alır. Karabük % 0,26, Gümüşhane % 0,24, Giresun % 0,23 ve Artvin % 0,23 oranıyla illeri mesleki ve teknik lise kız mezun oranlarında birbirine yakın oranlarla sıralamada orta sıralarda yer alırlar.

Bolu, Kastamonu, Ordu, Tokat % 0,19 oranına sahi olup sıralamada sonlarda yer almaktadır. Bartın % 0,17, Sinop % 0,16, Düzce % 0,12 ile son bölgede son sırada mesleki ve teknik kız mezun oranına sahip il olarak yer almıştır.

Erkek mezun oranlarında ise Giresun ve Gümüşhane den sonra % 0,26 ile Artvin ve % 0,24 ile Kastamonu ili on bir ve on ikinci sırada bulunurlar. Ordu % 0,23, Tokat % 0,22, Bolu % 0,21, Bartın % 0,20 oranları ile sıralamamın altlarında yer alır. En son sırada ise Sinop % 0,19 ve Düzce % 0,13 bulunmaktadır.

Grafik 45: Karadeniz Bölgesi Ortaöğretim Mesleki Teknik Liseden Mezun erkek ve Kız Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

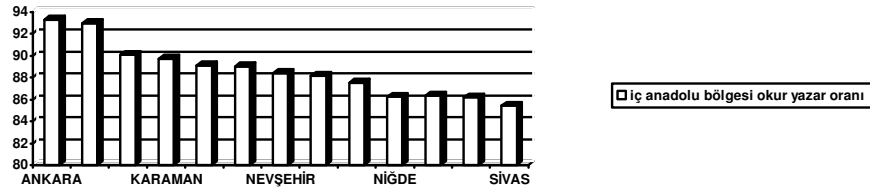
Grafik 46: Karadeniz Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede üniversite bitirenlerin 22 yaş ve üzeri nüfusa oranında ise; Trabzon ili % 8,24 ile ilk sıradadır. (Grafik:45). Trabzon bölgedeki üniversite bitirenlerin oranının en yüksek olduğu ildir. Bölgedeki en büyük ve en gelişmiş şehirlerden biri olması, ilde büyük bir üniversitenin bulunması, sosyoekonomik anlamda gelişmiş olması, başka illerden üniversite okumaya gelen öğrencilerin olması gibi durumların bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

Bolu % 6,82 ile ikinci sıradadır. Karabük % 6,80, Samsun % 6,51, Amasya % 6,32, Artvin % 6,31, Zonguldak % 6,15 ile sıralamada yer alır. Diğer illerde yüzdelik oranlar oldukça düşüş göstermektedir. Rize % 5,80, Giresun % 5,56, Sinop % 5,41, Düzce % 5,23, Tokat % 5,18 yüzdelik oranlarına sahiptir. Gümüşhane, Bayburt, Çorum, Bartın, Ordu ve en son sırada % 4,62 ile Kastamonu bulunmaktadır

2.6. İç Anadolu Bölgesi

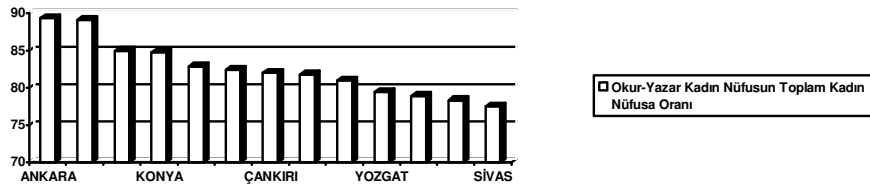

Grafik 47: İç Anadolu Bölgesi Okuryazar Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede okuryazar oranlarına baktığımızda Ankara ili % 93,26 ile ilk sırada yer alır. Eskişehir ili % 92,94 ile ikinci sırada Konya % 90,07 ile üçüncü sırada Karaman % 89,72 ile dördüncü sırada yer alır.

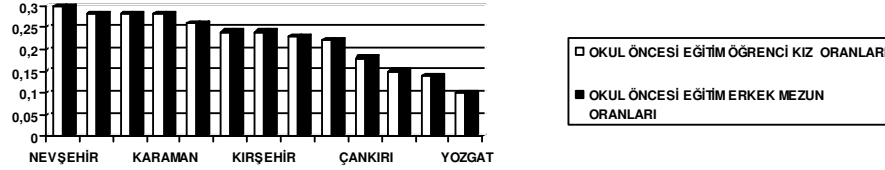
Sonra sırasıyla Kırıkkale, Nevşehir, Çankırı, Kırşehir, Niğde, Aksaray, Yozgat ve en son sırada % 85,40 ile Sivas ili bulunur. Ankara üç büyük ilimizden biridir. Sosyo ekonomik yapı itibariyle de bölgedeki en gelişmiş ilimizdir. Bölgede birçok üniversite bulunmaktadır ve bölge göç almaktadır. Birçok eğitim göstergesinde ilin birinci sırada olması bunlardan kaynaklıdır.

Grafik 48: İç Anadolu Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfusun Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

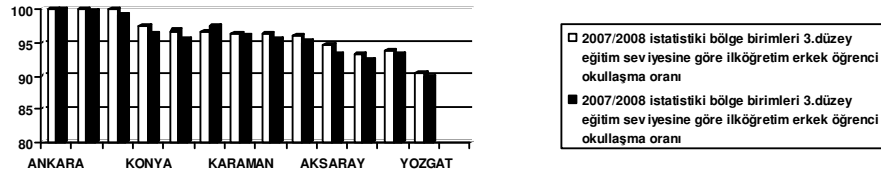
Bölgede okuryazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranında Ankara % 89,32 ile bölgede en yüksek orana sahip ilimizdir. Eskişehir 89,10 ile ikinci sırada, Karaman % 84,95, Konya % 84,74 ile dördüncü sırada, Kırıkkale % 82,85, Kayseri % 82,4 oranına sahiptir. Çankırı % 81,99 oranı ile yedinci sıradadır. Nevşehir % 81,81 Kırşehir % 80,95 Yozgat % 79,45, Aksaray % 78,90, Niğde % 78,35, Sivas % 77,32 ile en son sıradadır.

Grafik 49: İç Anadolu Bölgesi Okul Öncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

Bölgede okul öncesi eğitim kız ve erkek öğrenci okullaşma oranları; birçok bölgede görüldüğü gibi erkek ve kız öğrenci okullaşma oranları neredeyse aynıdır. Nevşehir ili % 0,30 ile ilk sıradadır. Aksaray, Karaman, Eskişehir illeri kız ve erkek okul öncesi eğitim öğrenci oranlarında ikinci sıradadırlar. Ankara diğer oranların aksine % 0,26 ile bölgede üçüncü sıradadır. Kayseri ve Kırşehir % 0,24 ile kız ve erkek öğrenci okullaşma oranlarında Ankara ilini takip etmektedir. Kırıkkale % 0,23 oranı ile altıncı sırada Niğde ili ise % 0,22 oranı ile yedinci sıradadır. Çankırı % 0,18, Konya % 0,15, Sivas ili % 0,14 oranlarıyla son sıralardadırlar. Yozgat % 0,10 oranı ile bölgede okul öncesi eğitim öğrenci oranında son sıradadır.

Grafik 50: İç Anadolu Bölgesi 2007/2008 İlköğretim Kız Öğrenci Okullaşma Oranı

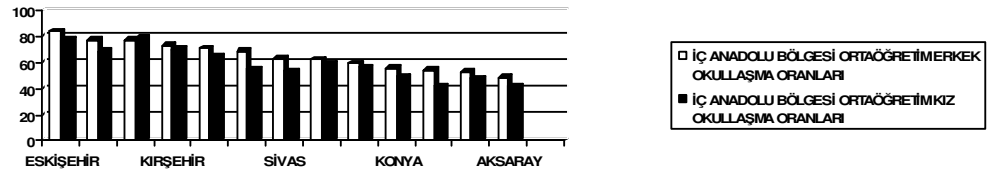
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ilköğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranları; Ankara ve Eskişehir'de ilköğretim erkek okullaşma oranı % 100,00 olup ilk sırayı almaktadırlar.

Ankara kız okullaşma oranlarında da % 100,00 oranına sahiptir. Eskişehir ise kız okullaşma oranında % 99,84 ile ikinci sıradadır. Kayseri % 99,99 erkek okullaşma oranına sahip olup, kız okullaşma oranında ise üçüncü sıradadır. Konya erkek okullaşma oranında % 97,43 ile üçüncü sırada, kız okullaşma oranında % 96,24 ile beşinci sıradadır.

Niğde ili erkek okullaşmada % 96,76, kız okullaşmada % 95,37 oranına sahiptir. Kırıkkale ili ise erkek okullaşmada % 96,74 oranına sahipken kız okullaşmada daha yüksek olan % 97,45 oranına sahiptir. Kırıkkale bölgede kız okullaşma oranı erkek okullaşma oranına göre yüksek olan tek ildir. Kırıkkale'yi erkek okullaşma oranında Karaman % 96,44 ile izlemektedir. Karaman kız okullaşma oranında 96,16 ile altıncı sırada yer almaktadır.

Nevşehir ili % 96,39, kız okullaşma oranında % 95,54 orana sahiptir. Sivas ili % 96,14 ile erkek okullaşma oranında dokuzuncu sırada olup kız okullaşma oranında da dokuzuncu sıradadır. Aksaray erkek okullaşma oranlarında % 94,72 oranına sahiptir, kız okullaşmada ise % 93,31 ile onuncu sırada yer alır. Erkek ve kız okullaşma oranlarında Çankırı ve Kırşehir Aksaray ilini takip eder. En son sırada ise Yozgat ili % 90,51, kız okullaşma da ise % 89,82 ile yer alır.

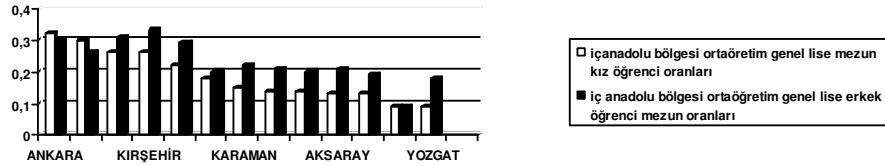
Grafik 51: İç Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Öğrenci Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 yılı verileri

İç Anadolu Bölgesi 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3, düzey eğitim seviyesine göre ortaöğretim erkek öğrenci okullaşma oranında Eskişehir % 83,99 ile Kırıkkale ise %

77,39 ile ikinci sıradadır. Diğer oranların aksine bu iki il orta öğretim erkek Ankara ilinin önüne geçmiştir. Ankara ili % 77,23 ile üçüncü sıradadır. Kırşehir % 73,30 ile dördüncü sırada olup Ankara'yı izlemektedir. Kayseri % 70,74, Çankırı % 68,62, Sivas % 62,83, Nevşehir % 62,24, Karaman % 59,53 oranları ile sıralamayı takip eder. Sıralamada Konya, Yozgat ve son olarak da % 48,49 ile Aksaray ili bulunur. Bölgede kız ortaöğretim okullaşma oranlarında ise Ankara ili % 78,79 ile erkek okullaşma oranlarının aksine ilk sırada yer alır. Bölgede kız okullaşma oranları erkek okullaşma oranlarında daha yüksek olan tek ildir. Ankara ili bölgedeki gelişmişlik sıralamasında ilk sırada yer alır. Bunda başkent olmasının ve ana yönetim birimlerinin burada bulunmasının önemi bulunmaktadır.

Ankara Eğitim sektörünün iller bazındaki gelişmişlik sıralamasında Başkent Ankara yer almaktadır.⁶⁴ Kız ortaöğretim okullaşma oranında Eskişehir % 77,38, Kırşehir % 70,28 ile Ankara ilini takip ederler. Kırıkkale % 68,48, Kayseri % 65,41, Nevşehir % 59,06, Karaman % 56,55, Çankırı % 55,04, Sivas % 53,91, Konya % 49,60 oranlarına sahiptir. Bölgede son üç sırada % 47,90 ile Niğde , % 42,47 ile Aksaray, % 41,91 ile Yozgat bulunmaktadır. Yozgat ili eğitim sektöründeki Gelişmişlik sıralamasında 64. sırada bulunmaktadır.

Grafik 52: İç Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

İç Anadolu Bölgesinde 2000/2001 illere göre ortaöğretim genel liseden mezun kız ve erkek öğrenci sayısının nüfusa oranında ise şu oranlar görülmüştür:

Ankara'da ortaöğretimden mezun kız öğrenci oranı % 0,32, erkek mezun oranı ise % 0,30'dur. Ankara ili kız mezun oranlarında bölgede ilk sırada yer alır. Erkek mezun

⁶⁴ Dinçer, B., Özaslan, M., Kavasoglu, a.g.k. , s.126.

oranında % 0,33 ile Kırşehir ikinci sıradadır. Kayseri % 0,31 ile üçüncü sıradadır.

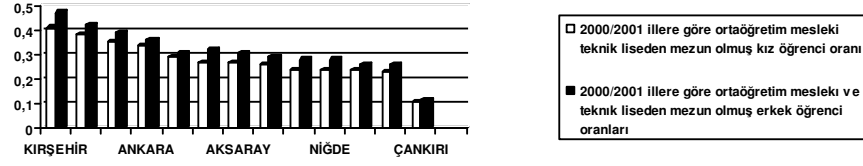
Eskişehir kız mezun oranında % 0,30 ile ikinci sırada erkek mezun oranında ise % 0,28 ile dördüncü sıradadır. Erkek mezun oranlarında Kırıkkale % 0,29, Karaman % 0,22, Sivas ve Aksaray % 0,21 Konya ve Nevşehir % 0,20 oranlarına sahiptir. Bu illeri Niğde ve Yozgat illeri izler. En son sırada ise % 0,09 ile Çankırı ili bulunmaktadır.

Kız mezun oranlarında ise Kayseri ve Eskişehir % 0,26 ile üçüncü sırayı paylaşır. Dördüncü sırada % 0,22 ile Kırıkkale ili gelmektedir. Kırıkkale'yi Nevşehir, Karaman, Sivas, Konya, Niğde, Aksaray illeri izler. En son sırada ise % 0,09 ile Çankırı ve Yozgat bulunur.

2000–2001 illere göre ortaöğretim mesleki teknik liseden mezun olmuş kız öğrenci oranları; Kırşehir ili kız mezun oranlarında % 0,41 ile, erkek mezun oranlarında ise % 0,47 ile birinci sıradadır. Kayseri ili % 0,38 ile kız mezun oranlarında ikinci sırada olup erkek mezun oranlarında da % 0,42 ile ikinci sıradadır. Kırıkkale ili % 0,35 kız mezun ,% 0,39 erkek mezun oranıyla bölgede üçüncü sıradadır. Ankara kız mezun oranında % 0,34 erkek mezun oranında ise % 0,36 orana sahiptir.

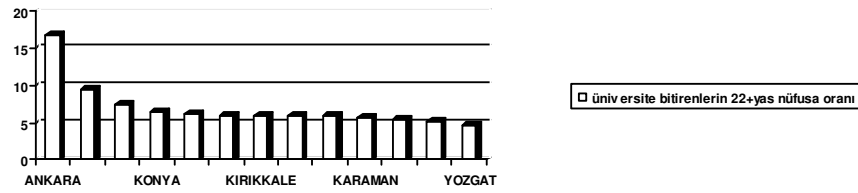
Eskişehir ili % 0,29 kız mezun ,% 0,31 erkek mezun oranı ile kız mezun oranında beşinci sırada, erkek mezun oranında altıncı sırada yer almaktadır. Sivas ili kız mezunda % 0,27, erkek mezun oranında ise % 0,32 ile her iki mezun oranında da bölgede beşinci sıradadır. Aksaray % 0,27 kız mezun ,% 0,31 erkek mezun oranındadır. Karaman ili ise kız mezun oranında % 0,26 erkek mezun oranında ile % 0,29 oranına sahip olup bölgede erkek mezun oranında yedinci kız mezun oranında ise sekizinci sırada yer alır.

Konya Nevşehir ve Niğde % 0,24 kız mezun oranına sahiptir ve bölgede dokuzuncu sırada yer almaktadır. Nevşehir ve Niğde % 0,28 ile erkek mezun oranında bölgede sekizinci sıradadır. Konya ve Yozgat ise erkek mezun oranında % 0,26 oranı ile karşımıza çıkmaktadır. Erkek mezun oranında en son sırada % 0,12 ile Çankırı ili görülmektedir. Kız mezun oranında ise en son sıralarda % 0,23 ile Yozgat ili ve % 0,11 ile Çankırı ili vardır.

Grafik 53: İç Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Erkek ve Kız Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 yılı verileri

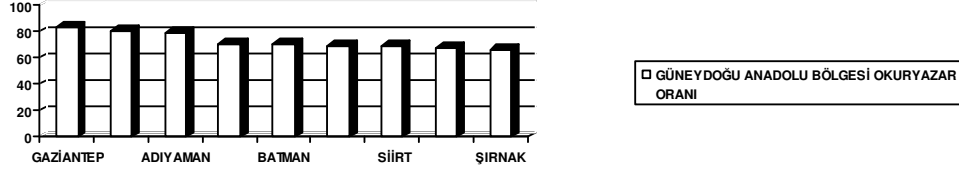

Grafik 54: İç Anadolu Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

İç Anadolu Bölgesinde üniversite bitirenlerin 22 ve üzeri yaş nüfusa oranları: Ankara % 16,86 ile bölgede en yüksek orana sahiptir. Diğer illere göre çok yüksek bir orana sahiptir. Eskişehir % 9,39 ile ikinci sıradadır. % 7,49 ile Kayseri üçüncü sıradadır. Konya % 6,39, Kırşehir % 6,16, Sivas % 6,06, Kırıkkale % 6,05, Nevşehir % 6,03, Niğde % 6,01, Karaman % 5,64, Çankırı % 5,41, Aksaray % 5,18, Yozgat % 4,71 ile son sıradadır. Sivas ili okuryazar oranlarında ve kadın okuryazar nüfus oranında son sıradayken üniversite bitirenlerin oranında Kırıkkale, Nevşehir, Karaman, Çankırı, Aksaray ve Yozgat ilinin önüne geçmiştir.

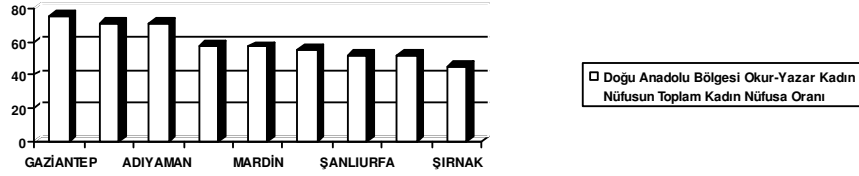
2.7. Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Grafik 55: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Nüfus

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede okuryazar oranında Gaziantep % 83,75 ile ilk sıradadır. % 80,41 ile Kilis ikinci sırada, Adıyaman % 79,83, Mardin % 71,20, Batman % 70,96, Diyarbakır % 69,57, Siirt % 68,66, Şanlıurfa % 67,67, Şırnak % 65,75 ile en son sırada yer alır.

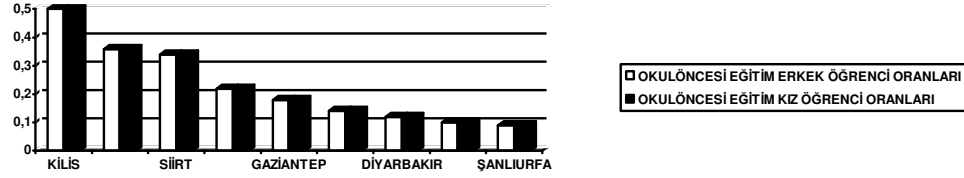

Grafik 56: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Okuryazar Kadın Nüfus Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde okuryazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranına bakıldığında; Gaziantep ili % 74,98 ile ilk sırada, Kilis % 71,08 ile ikinci sırada, % 70,57 ile Adıyaman üçüncü sırada, Batman % 57,44, Mardin % 56,79, Diyarbakır % 55,37, Şanlıurfa % 52,19, Siirt % 52,15 oranlarına sahiptir. En son sırada Şırnak % 44,85 ile son sıradadır.

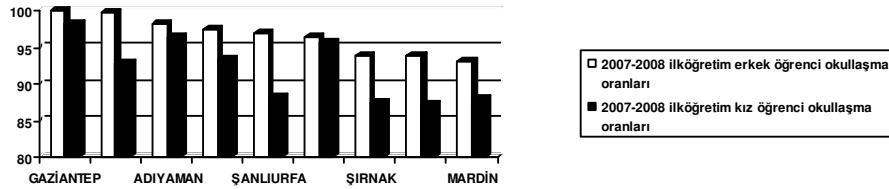

Grafik 57: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Okulöncesi Eğitim Kız ve Erkek Öğrenci Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 verileri

Bölgede okul öncesi eğitim kız ve erkek öğrenci oranları: Kilis ili % 0,50 ile ilk sırada yer alır. Adıyaman % 0,36 ikinci, Siirt % 0,34 ile üçüncü sıradadır. İlerde kız ve erkek okullaşma oranları aynıdır, farklılık göstermemektedir. % 0,22 Batman, % 0,18 Gaziantep, Mardin % 0,14, Diyarbakır % 0,12 oranları ile sırayı izlemektedir. En son sırada Şırnak % 0,10, Şanlıurfa % 0,09 illeri bulunmaktadır.

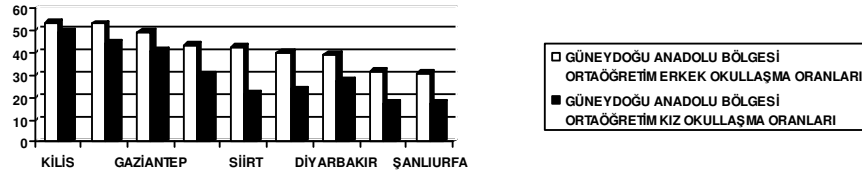
Grafik 58: Güneydoğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 verileri

Bölgede 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3.düzye eğitim seviyesine göre ilköğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranları şu şekildedir: Gaziantep erkek okullaşma oranında % 99,94, kız okullaşma oranında ise % 98,24 oranına sahip olup birinci sıradadır. İlköğretim erkek okullaşma oranında Diyarbakır % 99,74 ile ikinci sırada, % 98,30 ile Adıyaman üçüncü sırada, Batman % 97,37, Şanlıurfa % 97,00, Şırnak % 93,87, Siirt % 93,84 oranına sahiptir. Erkek okullaşma oranında en son sırada Mardin % 93,17 ile yer almaktadır.

Kız öğrenci ilköğretim okullaşma oranında ilk sıradaki Gaziantep'ten sonra ikinci sırada Adıyaman % 96,51 ile gelmektedir. Kilis % 95,68, Batman % 93,45, Diyarbakır %

92,78, Şanlıurfa % 88,24, Mardin % 87,97, Şırnak % 87,31 oranları ile sıralamada yer almaktadır. İlköğretim kız okullaşma oranlarında ise en son sırada Siirt ili % 87,18 oranı ile yer alır. Bölgede kız ve erkek okullaşma oranlarında en büyük fark Şanlıurfa ilinde görülmüştür. Kız okullaşma oranları erkek okullaşma oranlarından bölgedeki diğer illere göre oldukça düşüktür. Kilis ilinde ise kız ve erkek okullaşma oranları birbirine oldukça yakın değerler göstermektedir.

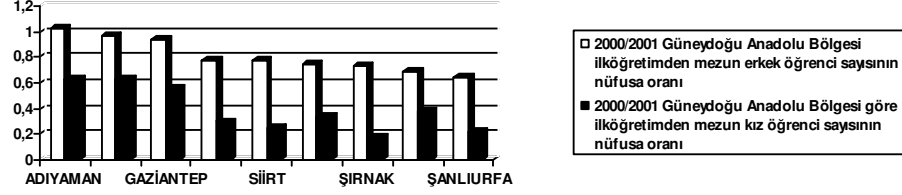
Grafik 59:Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Kız ve Erkek Okullaşma Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2007–2008 verileri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3. düzey eğitim seviyesine göre ortaöğretim erkek ve kız öğrenci okullaşma oranlarına bakıldığında; erkek okullaşma oranında ,% 53,82 ile Kilis ili, kız okullaşma oranında da % 49,49 ile Kilis ili birinci sıradadır.

Adıyaman kız okullaşmada % 44,18, erkek okullaşmada % 53,15 ile bölgede ikinci sıradadır. Erkek ortaöğretim okullaşma oranında Adıyaman'ı Gaziantep % 49,06, Batman % 43,81, Siirt % 42,81, Mardin % 40,22, Diyarbakır %39,56 ile takip etmektedir. En son sırada Şırnak % 31,86, Şanlıurfa % 31,09 ile yer alır. Siirt, Batman, Şanlıurfa, Şırnak, Mardin illerinin kız okullaşma oranlarını, erkek okullaşma oranlarının neredeyse yarısı kadar olduğu görülmüştür.

Bölgede kız okullaşma oranları erkek okullaşma oranlarına göre oldukça düşüktür. Kilis ilinde kız ve erkek okullaşma oranları yine kız okullaşma oranı düşük olsa da yakın değerler sergilemektedir.

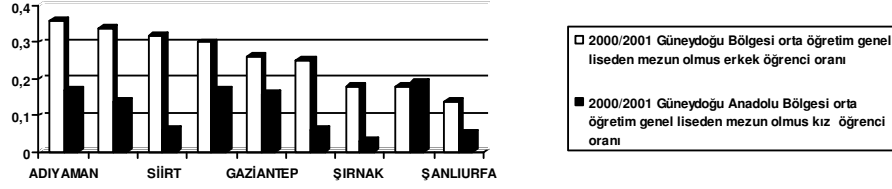
Grafik 60: 2000–2001 Güneydoğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Kız ve Erkek Öğrenci Mezun Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 verileri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2000/2001 illere göre ilköğretimden mezun kız öğrenci sayısının nüfusa oranları şu şekildedir: Adıyaman erkek mezun oranında % 1,02, kız mezun oranında ise % 0,63 ile ilk sıradadır. Kilis erkek mezun oranında % 0,96, kız mezun oranında ise % 0,63 ile ikinci sırada yer alır.

Bölgede üçüncü sırada erkek mezun oranında % 0,94 ve kız mezun oranında % 0,55 ile Gaziantep bulunmaktadır. Erkek mezun oranında % 0,78 ile Mardin , % 0,77 ile Siirt, % 0,74 ile Batman , % 0,73 ile Şırnak, % 0,69 ile Diyarbakır sırada yer alır. En son sırada ise % 0,64 ile Şanlıurfa bulunur. Kız mezun oranında ise Gaziantep'i % 0,38 ile Diyarbakır, % 0,33 ile Batman, % 0,30 ile Mardin , % 0,25 ile Siirt ili takip etmektedir. Bölgede en son sırada ise % 0,22 ile Şanlıurfa, % 0,18 ile Şırnak ili vardır.

Bölgede illere göre kız ve erkek mezun oranları arasındaki fark oldukça fazladır. Kız mezun oranları erkek mezun oranlarına göre çok düşüktür. Farkın en fazla olduğu iller bölgenin en az gelişmiş illeri olan Siirt ve Şırnak'tır. Diğer illerde de durum pek farklı değildir. Kız mezun oranları erkek mezun oranlarının neredeyse yarısı kadardır.

Grafik 61:Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Genel Liseden Mezun Kız ve Erkek Oranları

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 verileri

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 2000/2001 eğitim öğretim yılı ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız ve erkek öğrenci oranına bakıldığında; kız öğrenci oranları ilköğretime göre oldukça düşük göstermektedir.

Kız mezun oranında Kilis ili % 0,19 ile ilk sıradadır. Erkek okullaşma oranında ise % 0,18 ile altıncı sıradadır. Kilis ili ortaöğretim genel lise erkek mezun oranı diğer illere göre çok düşüktür. Ayrıca kız mezun oranı az bir farkla da olsa erkek mezun oranından daha yüksek olan tek ildir.

Erkek mezun oranında % 0,36 ile Adıyaman birinci, % 0,34 ile Batman ikinci , % 0,32 ile Siirt ili üçüncü sıradadır. Diyarbakır % 0,30, Gaziantep % 0,26, Mardin % 0,25 oranlarına sahiptir. En son sırada ise % 0,18 ile Şırnak, % 0,14 ile Şanlıurfa bulunur. Kız öğrenci mezun oranlarında ise Kilis'ten sonra % 0,17 ile Adıyaman ve Diyarbakır ileri ikinci sırada gelmektedir. Gaziantep % 0,16, Batman % 0,14 ile Mardin ve Siirt% 0,06 ile sıralamada yer alır. En son sırada ise Şanlıurfa %0,05, Siirt%0,03 ile bulunmaktadır. Ortaöğretim genel lise mezun oranlarında Siirt ve Mardin illerinde kız ve erkek mezun oranları arasında büyük fark görülmüştür.

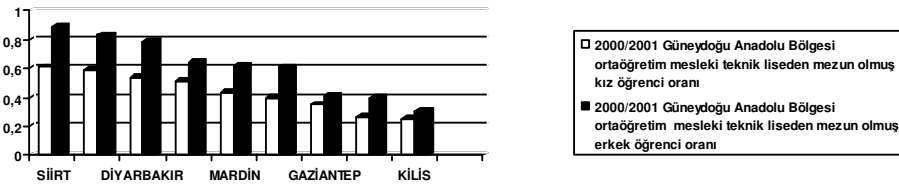
Bölgede 2000–2001 yılı mesleki ve teknik liseden mezun olmuş kız ve erkek oranları şu şekildedir: Diğer oranların aksine Siirt ili meslek lisesi mezun oranlarında kız mezunlarda % 0,61, erkek mezunlarda ise % 0,89 ile ilk sıradadır. Siirt ilinde genel liseden çok meslek liselerinin tercih edildiği görülmektedir.

Bölgedeki illerde kız ve erkek mezun oranları arasında farklar görülmektedir. En

büyük fark Siirt ilinde görülmektedir. Kız mezun oranı ile erkek mezun oranı arasında % 0,27 fark vardır. Meslek lisesi mezun oranlarında ikinci sırada Şırnak ili vardır. Şırnak ili kız mezun oranlarında % 0,59, erkek mezun oranlarında % 0,83 oranına sahiptir. Diyarbakır ili kız mezun oranlarında % 0,54, erkek mezun oranlarında % 0,78 oranları ile bölgede üçüncü sıradaki ildir.

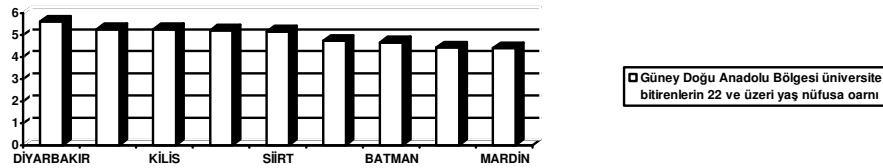
Adıyaman % 0,51 kız mezun ,% 0,64 erkek mezun oranı ile Diyarbakır ilini takip eder. Mardin % 0,44 kız mezun ,% 0,62 erkek mezun oranı ile beşinci sıradadır. Şırnak ise kız mezun oranında % 0,40, erkek mezun oranında % 0,61 oranına sahiptir. Şırnak ilini Gaziantep ve Şanlıurfa izlemektedir.

En son sırada ise % 0,25 kız mezun oranı ve % 0,31 erkek mezun oranı ile Kilis ili bulunmaktadır. Bölgede genel lise oranlarını düşük meslek lisesi oranlarını yüksek olduğu görülmüştür. Özellikle son yıllarda meslek liseleri iş imkânını arttırdığından daha tercih edilir hale gelmiştir.

Grafik 62: 2000–2001 yılı Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ortaöğretim Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Kız ve Erkek Oranı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2000–2001 verileri

Grafik 63: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Üniversite Bitirenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

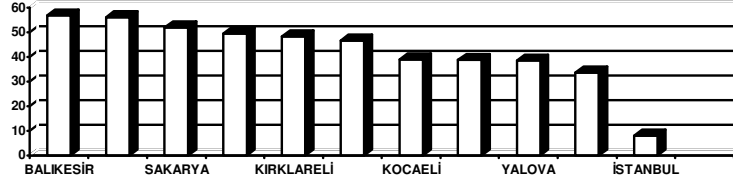
Bölgede üniversite bitirenlerin toplam nüfusa oranına bakıldığında; Diyarbakır %5,60 ile birinci sıradadır. İl de Dicle Üniversitesinin bulunması bu oranın yüksek

olmasında etkili olmuştur. Adıyaman % 5,27 ile ikinci, Kilis 5,26 ile üçüncü sıradadır. Gaziantep % 5,21, Siirt % 5,16, Şırnak % 4,7, Batman % 4,67, Şanlıurfa % 4,43 oranlarına sahiptir. Bölgede son sırada % 4,40 ile Mardin ili bulunmaktadır. Şanlıurfa ilinde ekonomik yapı gelişmişlik gösterse de eğitim değişkenleri oranları yüksek değildir. Halkın muhafazakâr yapısı, kız çocuklarının eğitim almaması bu durumda etkindir. Bu da ekonomik yapının gelişmişliğinin her zaman eğitime katkısı olmadığını göstermektedir.

Bölge Türkiye geneline bakıldığında sosyoekonomik açıdan en az gelişmiş bölgelerimizdendir. Yapılan yatırımların az olması, buna bağlı olarak iş imkanlarının az olması ve bu nedenlerden dolayı başka bölgelere göç edilmesi bunda etkindir.

3.TÜRKİYE’DE BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK DURUM

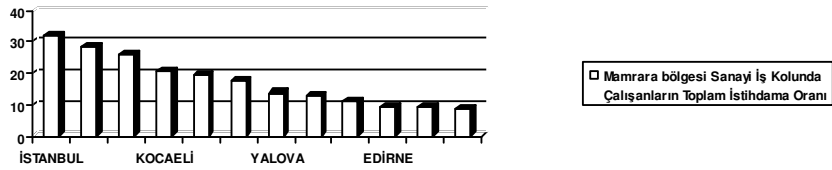
3.1. Marmara Bölgesi

Grafik 64: Marmara Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

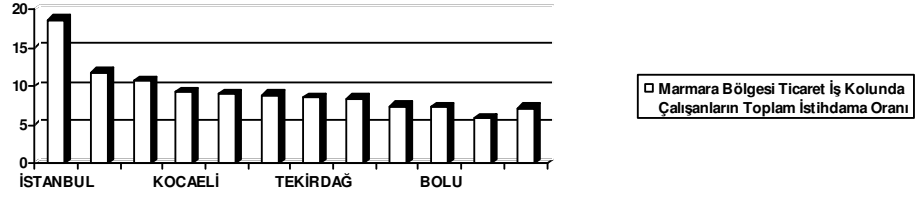
Marmara Bölgesinde tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranında % 56,75 ile Balıkesir ili en üst sıradadır. İkinci sırada % 56,51 ile Çanakkale ili bulunmaktadır. Bu oranları sırasıyla Sakarya, Edirne, Kırklareli, Bilecik, Kocaeli, Tekirdağ, Yalova, Bursa izlemektedir. En alt sırada ise % 8,13 ile İstanbul bulunmaktadır. İstanbul ilinde tarım iş koluna geniş yer verilmemesi bunun nedenleri arasındadır.

Grafik 65: Marmara Bölgesi sanayi iş kolunda çalışanların oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

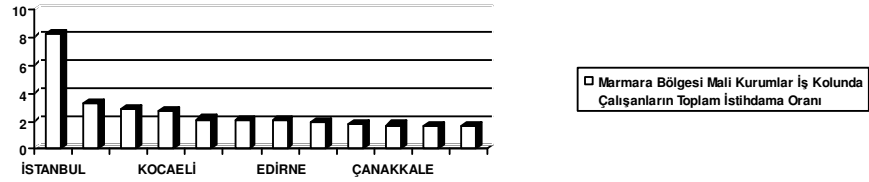
Bölgede sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı ise şu şekildedir: İstanbul ili % 32,15 ile sanayiye tarımdan daha geniş yer ayrılmasından kaynaklı ilk sıradadır. İkinci sırada % 28,17 ile Bursa, %26,12 ile Tekirdağ üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı Kocaeli, Bilecik, Kırklareli, Yalova, Sakarya, Bolu Çanakkale ve Edirne izler. En son sırada ise % 8,63 Balıkesir vardır.

Grafik 66: Marmara Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Marmara Bölgesinde ticaret iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı; % 18,73 ile İstanbul birinci sırada % 11,82 ile Bursa ikincidir. Bu sırayı Yalova, Kocaeli, Sakarya, Balıkesir, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Bolu izlemektedir. En düşük orana ise % 5,89 ile Bilecik ili sahiptir.

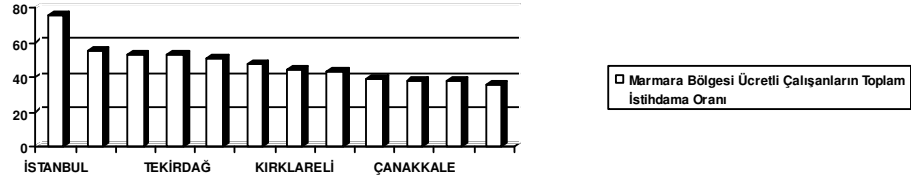

Grafik 67: Marmara Bölgesi Mali Kurumlar İş kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Mali kurumlar iş kolunda çalışanların oranı % 8,16 ile İstanbul ilk sıradadır. İkinci sırada % 3,31 ile Yalova bulunmaktadır. Diğer iller ise şu şekilde sıralanır: Bursa, Kocaeli, Balıkesir, Tekirdağ, Edirne, Sakarya, Bolu, Çanakkale, Bilecik'tir. En alt sırada ise Kırklareli %1,64 ile yer almaktadır.

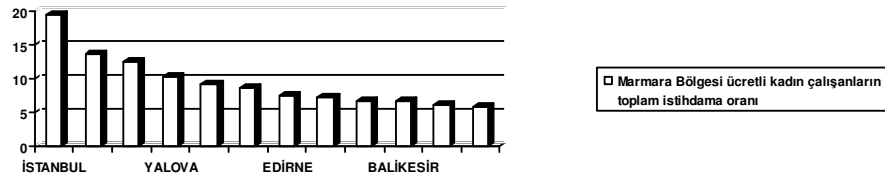

Grafik 68: Marmara Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

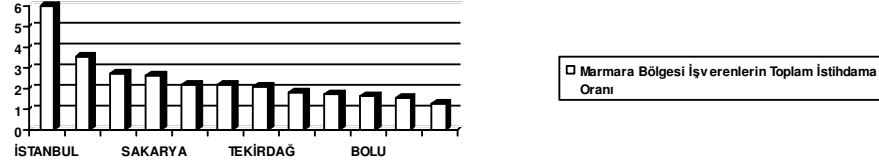
Marmara Bölgesinde ücretli çalışanların toplam istihdama oranında ise; % 75,95 ile İstanbul ili birinci sıradadır. Bursa ili % 55,60 ile ikinci sırada, % 52,84 ile Kocaeli üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı, Tekirdağ, Yalova, Bilecik, Kırklareli, Edirne, Sakarya, Bolu takip eder. En son sırada %35,82 ile Balıkesir bulunmaktadır

Grafik 69: Marmara Bölgesi Ücretli Kadın Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

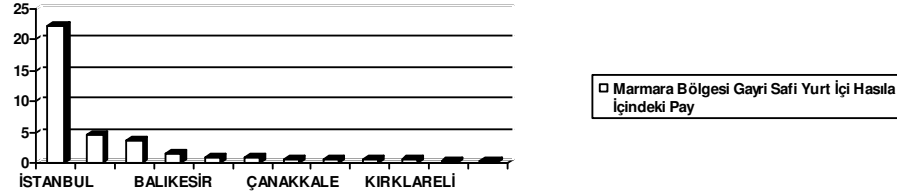
Bölgede ücretli kadın çalışanların toplam istihdama oranı; % 19,39 ile İstanbul ilk sıradadır. İstanbul'un en fazla göç alan illerden olması ile orantılıdır. İkinci olarak % 13,71 ile Bursa gelir. Daha sonra Tekirdağ, Yalova, Kırklareli, Kocaeli, Edirne, Bilecik, Balıkesir gelir. Bu sıralamada en altta ise % 6,07 ile Bolu ili ve 5,92 İle Sakarya ili bulunmaktadır.

Grafik 70: Marmara Bölgesi işverenlerin oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

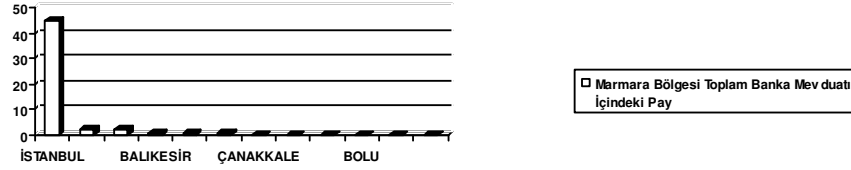
Bölgede işverenlerin toplam istihdama oranı şu şekildedir: % 5,97 ile İstanbul,% 3,52 ile Bursa, Yalova Sakarya ve sonrasında da Balıkesir, Kocaeli, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Bolu, Çanakkale illeri gelmektedir. Sıralamanın en sonunda ise % 1,26 ile Bilecik ili vardır.

Grafik 71: Marmara Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Marmara Bölgesinde gayri safi yurt içi hâsıla içindeki paylar şu şekilde sıralanır:% 22,11 ile İstanbul ilk sırada,% 4,55 ile Kocaeli ikinci, Bursa ili % 3,68 ile üçüncü sırada,% 1,52 ile Balıkesir dördüncü sıradadır. Sakarya, Tekirdağ, Bolu, Edirne, Kırklareli ve Yalova bu sırayı izler, en son sırada ise % 0,34 ile Bilecik ili vardır. İstanbul ilin nüfus olarak diğer illere göre daha yoğun olması, sanayinin gelişmiş olması gayri safi milli hâsıla içindeki paylarda ilk sıralarda olmasını açıklar.

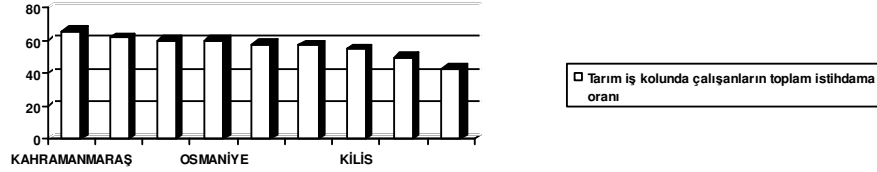

Grafik 72: Marmara Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Marmara’da toplam banka mevduatı içindeki pay ise % 44,80 ile İstanbul,% 2,33 ile Bursa % 2,03 ile Kocaeli,% 0,91 ile dördüncü sıradadır. Balıkesir,% 0,51 ile Tekirdağ,% 0,49 ile Sakarya,% 0,31 ile Edirne,% 0,30 ile Kırklareli,% 0,24 ile Bolu,% 0,19 ile Yalova,% 0,09 ile Bilecik en sıradadır. Bilecik ili bölgedeki e az gelişmiş ildir. Sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında ise 18. sıradadır.⁶⁵

3.2. Akdeniz Bölgesi

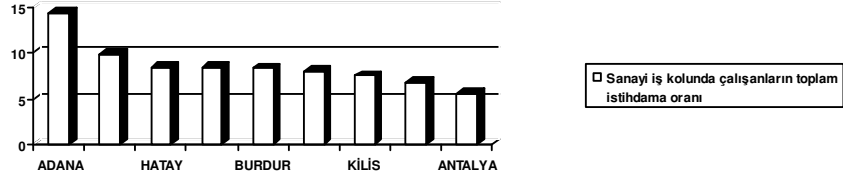
Grafik 73: Akdeniz Bölgesi Tarım İş Kolunda Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Akdeniz Bölgesi tarım iş kolunda çalışanların istihdama oranına bakılırsa;65,63’lük oranla Kahramanmaraş birinci, % 61,63’lük oranla Hatay ikinci % 60,13 ile Burdur üçüncü sıradadır.

Bu sıralamayı % 59,99 ile Osmaniye, % 57,64 ile Mersin, % 56,90 ile Isparta, % 54,72 ile Kilis, % 49,66 ile Antalya takip etmektedir. Akdeniz Bölgesinde tarım iş kolunda çalışanların istihdama oranında Adana % 43,09 ile en düşük orana sahiptir.

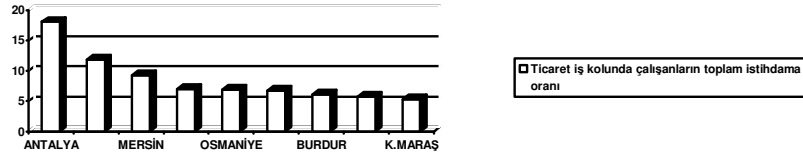
⁶⁵Dinçer,B., Özasan,M., Kvasoğlu., T, a.g.k., s.55.

Grafik 74: Akdeniz Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

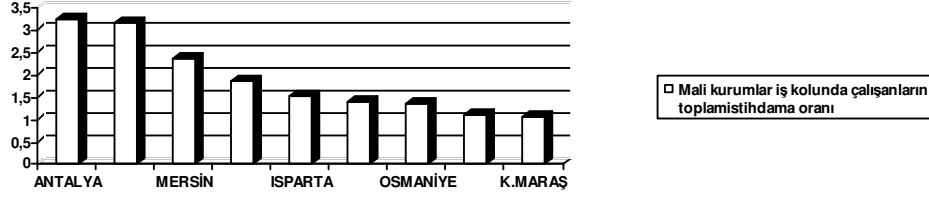
Bölgede sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları şöyledir: % 14,41'lik oranla Adana bölgenin sanayi alanında en gelişmiş ilidir, birinci sıradadır. Ardından % 9,84'lük oranla Kahramanmaraş ikinci gelmektedir. Üçüncü sırada % 8,41 ile Hatay yer almaktadır. Sıralamayı Isparta, Burdur, Mersin, Kilis, Osmaniye takip etmektedir. Sanayi iş kolunda en sonda Antalya % 5,50'lik oranla yer almaktadır. Buna en büyük neden ilin asıl iş alanının turizm olmasıdır.

Grafik 75: Akdeniz Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Yine bölgede ticaret iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranlarına bakılırsa, %18,05 ile Antalya birinci, % 11,90 ile Adana ikinci, % 9,33 ile Mersin üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı Kilis, Osmaniye, Hatay, Burdur, Isparta izlemektedir. Ticaret iş kolunda en son sırada Kahramanmaraş % 5,35'lik oranla yer almaktadır.

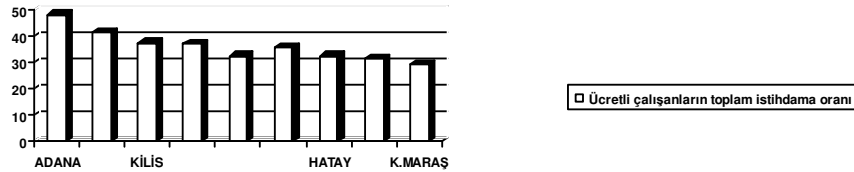

Grafik 76: Akdeniz Bölgesi Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Akdeniz Bölgesinde mali kurumlar iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı şu şekildedir: % 3,24 ile Antalya birinci, % 3,16 ile Adana ikinci, % 2,36 ile Mersin üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı % 1,84 ile Burdur, % 1,52 ile Isparta, % 1,39 ile Hatay, % 1,36 ile Osmaniye, % 1,11 ile Kilis takip etmektedir.

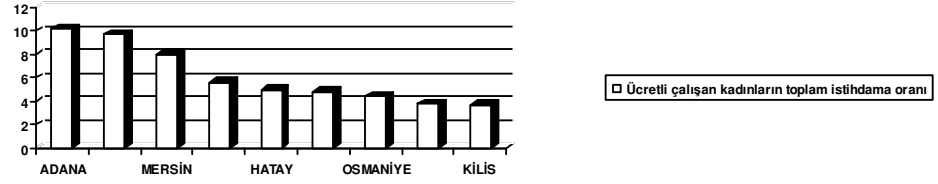
Sıralamanın en sonunda % 1,07 ile Kahramanmaraş yer almaktadır. Bu sonuçlara bakarak diyebiliriz ki bölgenin batısından doğusuna doğru gidildikçe mali kurumlar iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı düşmektedir.

Grafik 77: Akdeniz Bölgesi Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Akdeniz Bölgesinde ücretli çalışanların toplam istihdamı oranı da şöyledir: % 48,53'lük oranla Adana birinci, % 41,37'lik oranla Antalya ikinci, % 37,54'lük oranla Kilis üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı Isparta, Osmaniye, Mersin, Hatay ve Burdur takip etmektedir. En son sırada % 29,42'lik oranla Kahramanmaraş yer almaktadır. Tarımın ön planda olduğu Kahramanmaraş diğer alanlarda genelde son sıradadır.

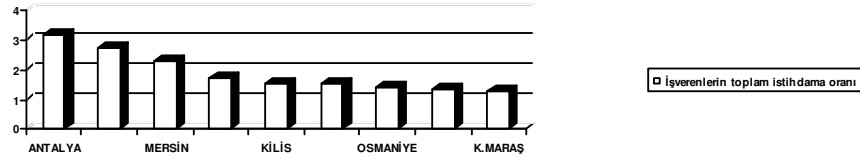

Grafik 78: Akdeniz Bölgesi Ücretli Çalışan Kadınların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranı şöyledir: % 10,16 ile Adana birinci sırada, % 9,67 ile Antalya ikinci sırada, % 7,93 ile Mersin üçüncü sıradadır.

Sıralamayı % 5,54 ile Isparta, % 5,00 ile Hatay, % 4,82 ile Burdur, % 4,40 ile Osmaniye, % 3,76 ile Kahramanmaraş ve en sonda % 3,71 ile Kilis takip etmektedir. Sıralamaların genelde birbirine yakın olduğu görülmektedir. İlk sıraları Adana ve Antalya paylaşmaktadır.

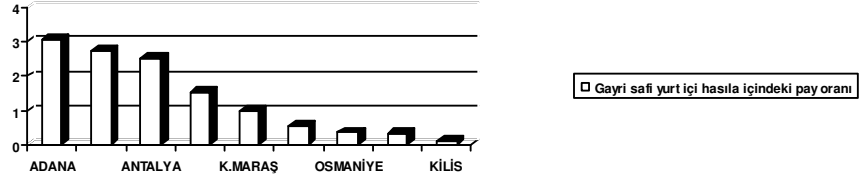

Grafik 79: Akdeniz Bölgesi İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede işverenlerin toplam istihdama oranı ise şöyledir: % 3,17 ile Antalya birinci, % 2,71 ile Adana ikinci, % 2,29 ile Mersin üçüncü sıradadır. Sıralamada Hatay, Kilis, Isparta, Osmaniye, Burdur ve en son sırada % 1,28'lik oranla Kahramanmaraş bulunmaktadır.

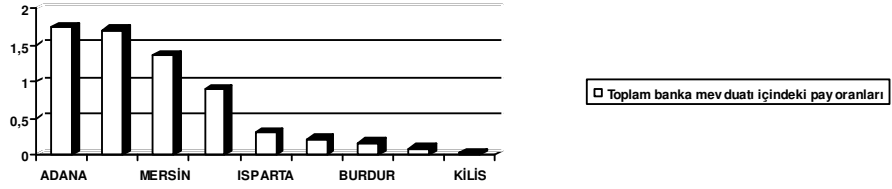
Antalya turizm alanında bölgesinde önem arz ettiği gibi Türkiye içinde çok büyük öneme sahiptir. Turizmin de etkisiyle burada işçi işveren sayısı daha fazladır. Dolayısıyla oranlamada en başta Antalya yer almaktadır.

Grafik 80: Akdeniz Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki gayri safi yurt içi hâsıla içindeki pay oranı şu şekildedir: % 3,05 ile Adana birinci, % 2,75 ile Mersin ikinci, % 2,50 ile Antalya üçüncü sırada yer alır. % 1,52 ile Hatay, % 0,98 ile Kahramanmaraş, % 0,54 ile Isparta, % 0,36 ile Osmaniye, % 0,35 ile Burdur sıralamanın devamını getirir. Sıralamanın en sonunda % 0,13'lük pay ile Kilis yer almaktadır.

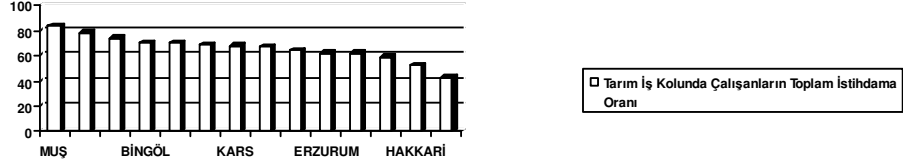
Grafik 81: Akdeniz Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Son olarak bölge toplam banka mevduatı içindeki pay oranları incelenirse sonuçlar şöyledir: 1,74 ile Adana birinci, 1,71 ile Antalya ikinci, 1,36 ile Mersin üçüncü sıradadır.

Sıralamayı 0,90 ile Hatay, 0,31 ile Isparta, 0,22 ile K.Maraş, 0,16 ile Burdur, 0,09 ile Osmaniye takip etmektedir. En son sırada 0,03 ile Kilis yer almaktadır.

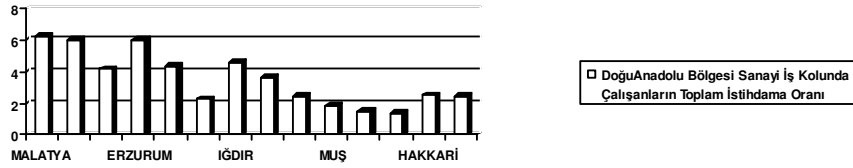
3.3. Doğu Anadolu Bölgesi

Grafik 82: Doğu Anadolu Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı şu şekildedir: % 83,44 ile Muş il bölgede tarım istihdamında en yüksek orana sahip ildir. Tarıma uygun bir bölgede yer alması bunda etken olmuştur. Muş'tan sonra ikinci sırada Ardahan ili % 77,79 oranı ile bulunmaktadır. Bu sırayı Ağrı % 73,44, Bingöl % 69,94, Bitlis % 68,84 İğdır, % 68,37, Kars % 68,14 oranları ile izlemektedir. Van ili % 67,14 yedinci sırada olup Van ilini Malatya, Erzurum, Erzincan, Elazığ illeri takip etmektedir. Son sırada Hakkâri % 52,44 ve Tunceli % 42,30 oranları ile bulunmaktadır

Grafik 83: Doğu Anadolu Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı

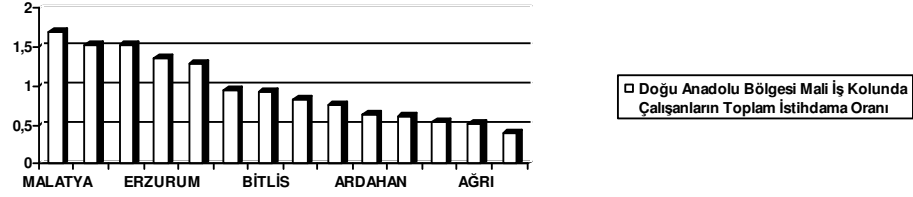
Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede sanayi iş kolunda çalışanların toplam iş kolunda çalışanlara oranında şu yüzdeler oranlar görülmektedir: %6,24 Malatya, %6,21 ile Elazığ ilk iki sıradadır ve bölgede sanayisi en fazla gelişmiş illerdir. Bu illerin ardından % 4,17 ile Erzincan %3,71 ile Erzurum illeri gelmektedir.

Erzurum ilinden sonra oranlar büyük bir düşüş göstermektedir. Bunun nedeni Doğu Anadolu Bölgesinde sanayi yatırımlarının az olmasıdır. Van %2,46, Bitlis % 2, 28, Iğdır %

2,20, Kars % 2,17, Tunceli % 1,81, Muş %1,54,Ağrı %1,46, Bingöl %1,40 oranlarına sahiptir. Son sırada ise Hakkâri %1,35 ve Ardahan %1,06 ile yer almaktadır.

Grafik 84: Doğu Anadolu Bölgesi Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Mali iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları şu şekildedir: Malatya 1,69 ile birinci sıradadır. Tunceli % 1,54 ile ikinci, Elazığ % 1,52 ile üçüncüdür. Erzurum % 1,36, Erzincan % 1,29,İğdir % 0,95,Bitlis % 0,93, Kars %0,83, Van % 0,77 oranlarıyla bu sırayı izlemektedir. Ardahan % 0,64, Bingöl % 0,62, Hakkâri % 0,55, Ağrı % 0,52 oranlarına sahiptir. En son sırada % 0,39 ile Muş ili bulunur. Muş ili eğitim oranlarına bakıldığında da genel olarak en son sıralarda yer almıştır.

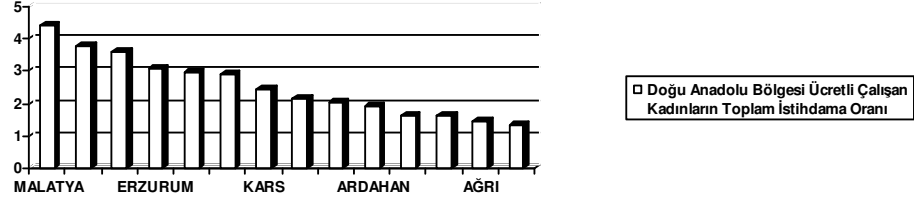

Grafik 85: Doğu Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede ücretli çalışanların toplam istihdama oranına bakıldığında, diğer oranlara göre daha yüksek yüzdelik oranlar aldıklarını görmekteyiz.Tunceli ili ücretli çalışan oranında % 54,83 ile ilk sıradadır.Hakkari % 44,39 ikinci sırada, Elazığ % 35,57 ile üçüncü sırada ,Erzincan %33,08 ile dördüncü sıradadır.Bu sırayı Erzurum ,Malatya ,Van ,Bingöl illeri takip etmektedir. İğdir % 26,42, Bitlis % 25,78, Ağrı % 22,75 Ardahan % 19,40 oranlarına sahiptir. En son sırada Muş ili % 14,37 ile yer alır. Muş ili

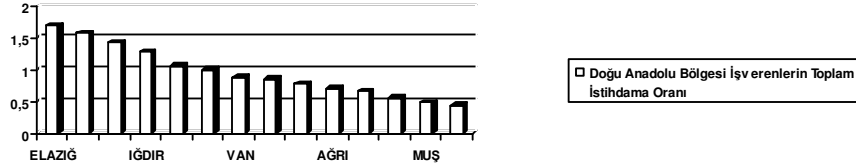
sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında ülkemizde en son sıradadır⁶⁶.Yapılan yatırımlar az olup ekonomisi gelişmemiştir.

Grafik 86: Doğu Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışan Kadın Nüfusun Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Doğu Anadolu Bölgesinde ücretli çalışan kadın oranı şöyledir: Malatya % 4,41 ile ilk sırada olup arkasından % 3,77 ile Elazığ ,% 3,59 ile Tunceli % 3,11 ile Erzurum illeri gelmektedir. Daha sonra sırasıyla; Iğdır, Erzincan, Kars, Van, Bitlis, Ardahan illeri gelir.% 1,63 Bingöl ,% 1,60 Hakkâri ,% 1,47 Ağrı ,% 1,33 Muş bu sıralamayı takip eder.

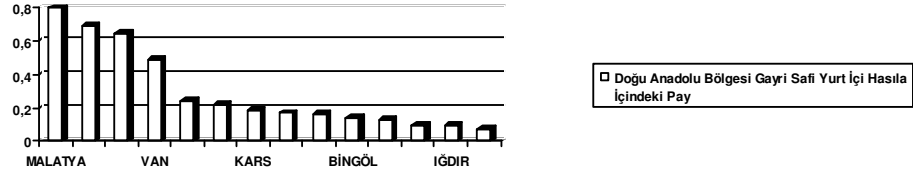

Grafik 87: Doğu Anadolu Bölgesi İşverenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede işverenlerin oranına bakıldığında en yüksek orana sahip il,% 1,70 ile Elazığ ilidir.% 1,58 ile Erzurum ikinci sırada,% 1,43 ile Malatya sırayı takip etmektedir. Elazığ ili bölgede sanayi ve ticaretin en fazla geliştiği illerden biridir. Malatya ilini % 1,28 Iğdır,%1,05 Kars ,% 1,05, Erzincan %1, Van % 89, Bingöl % 85, Bitlis % 78, Ağrı % 70, Ardahan % 0,66 ile izlemektedir. Sıralamada en sonlarda ise, 0,56 ile Hakkâri, % 48 ile Muş ,% 43 ile Tunceli ili bulunur.

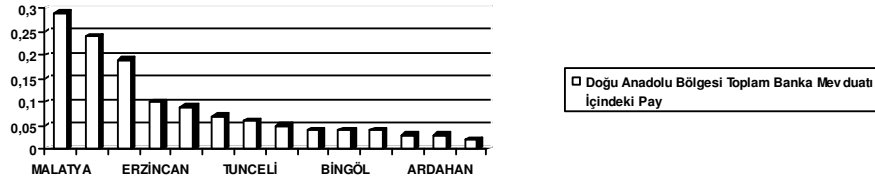
⁶⁶Dinçer, B., Özasan, M., Kvasoğlu., a.g.k., s.55.

Grafik 88: Doğu Anadolu Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede gayri safi yurt içi hâsıla içindeki pay oranların da bölgedeki en yüksek orana sahip ilimiz % 80 ile Malatya'dır. İkinci sırada % 69 ile Erzurum, üçüncü sırada % 65 ile Elazığ, dördüncü sırada ise % 49 ile Van ili bulunmaktadır. Van ilinden sonra gayri safi yurt içi hâsıla içindeki paylar oldukça düşüş göstermektedir. % 24 Erzincan, % 22 Ağrı, % 19 Kars, % 17 Bitlis, % 16 Muş, % 14 Bingöl, % 13 Hakkari, % 10 ile Tunceli ve Iğdır sıralamada yer almaktadır. Bölgede en son sırada ise % 0,07 ile Ardahan ili bulunmaktadır.

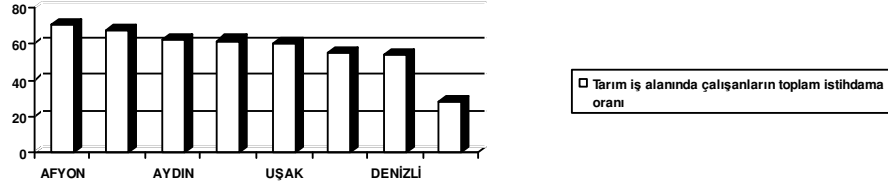

Grafik 89: Doğu Anadolu Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki illerin toplam banka mevduatı içindeki payına baktığımızda; % 0,29 ile Malatya ili ilk sıradadır. % 0,24 ile Elazığ, % 0,19 ile Erzurum illi üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı Erzincan % 10, Van % 0,9 Kars % 0,07, Tunceli % 0,06, Iğdır % 0,05 Ağrı, Bingöl, Muş % 0,04, Bitlis ve Ardahan % 0,03 ve en son olarak % 0,02 ile Kars ili takip etmektedir.

3.4. Ege Bölgesi

Grafik 90: Ege Bölgesi Tarım İş Alanında Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

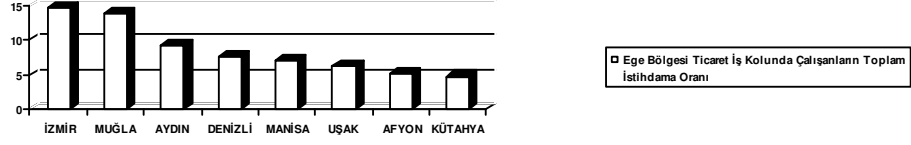
Ege Bölgesinde tarım iş alanında çalışanların toplam istihdama oranı şöyle sıralanmıştır: % 0,11 ile Afyon birinci sırada, % 66,90 ile Kütahya ikinci sırada, % 61,95 ile Aydın üçüncü sırada, % 61,54 ile Manisa dördüncü sıradadır. % 60,15 ile Uşak beşinci sırada, % 55,02 ile Muğla altıncı, % 53,54 ile Denizli yedinci ve son olarak % 28,54 ile İzmir sekizinci sırada yer almaktadır.

Grafik 91: Ege Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

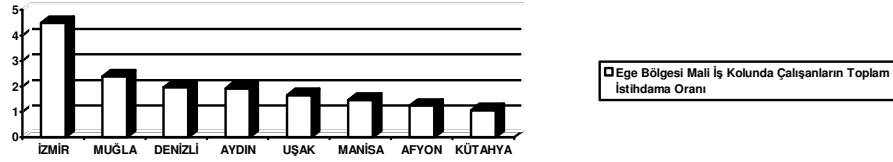
Bölgede sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı da şöyledir: % 20,58'lik oranla İzmir birinci sırada, % 18,98 ile Denizli ikinci, % 14,91 ile Uşak üçüncü sıradadır. Ardından Manisa, Kütahya, Aydın, Afyon % 5,95'lik oranla Muğla gelmektedir.

Grafik 92: Ege Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

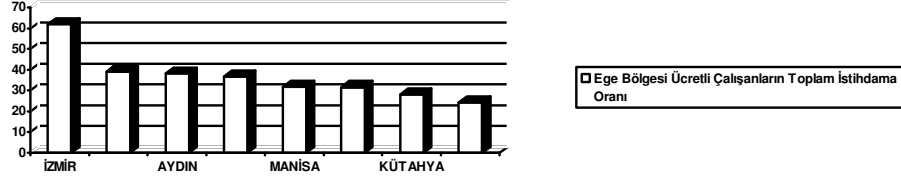
Ticaret iş kolunda çalışanların oranında; İzmir ili %14,54 ile ilk sırada, Muğla ili ise % 13,73 ile ikinci sıradadır. Aydın % 9,16, Denizli % 7,71, Manisa % 7,06, Uşak %6,39, Afyon % 5,13 oranlarına sahiptir. En son sırada ise % 4,81 ile Kütahya ili gelmektedir.

Grafik 93: Ege Bölgesi Mali İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

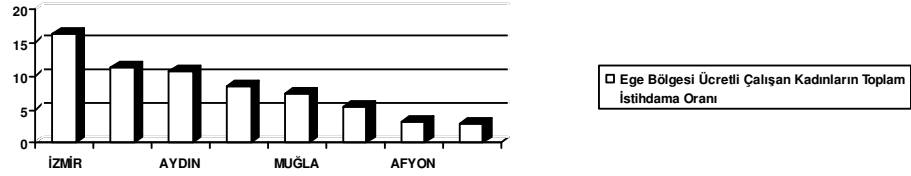
Bölgede mali iş kolunda çalışanların oranına bakıldığında; % 4,49 ile İzmir, % 2,40 ile Muğla, % 1,97 ile Denizli % 1,97, Aydın % 1,92, Uşak % 1,67, Manisa % 1,47 oranlarına sahiptir. En son sırada % 1,25 ile Afyon, Kütahya % 1,08 ile bulunmaktadır.

Grafik 94: Ege Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

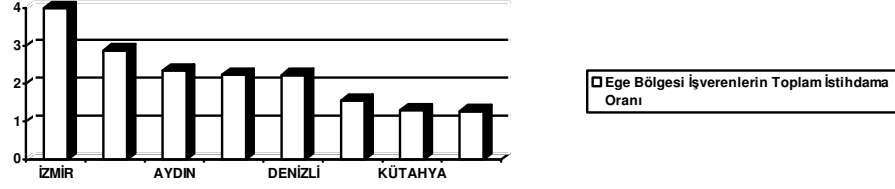
Ücretli çalışanların toplam istihdama oranında İzmir ili % 61,98 ile birinci sıradadır. İzmir ili Ege Bölgesindeki tek büyük şehir olduğundan iş imkânı daha fazladır. Denizli % 39,19 oranı ile ikinci, Aydın ili % 38,15 ile üçüncü, Muğla % 36,67 ile dördüncü, Manisa % 31,9 ile beşinci Uşak %31,67 ile altıncı sıradadır. Bölgede en alt sırada ise % 27,99 ile Kütahya , % 24,39 ile ise Afyon vardır. Afyon ve Kütahya bölgedeki en az gelişmiş illerdir.

Grafik 95: Ege Bölgesi Ücretli Çalışan Kadınların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

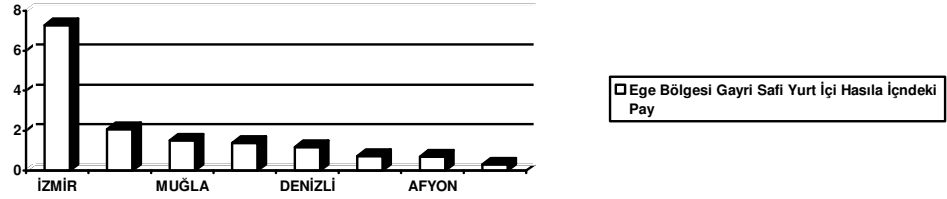
Ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranına baktığımızda İzmir ili % 16,28 ile ilk sırada yer alır. İkinci sırada ise Denizli % 11,22 oranı ile bulunur. % 10,71 ile Aydın, % 8,39 ile Manisa , % 7,35 ile Muğla , % 5,39 ile Uşak , % 3,21 ile Afyon bulunur. En son sırada ise yine % 2,89 ile Kütahya ili vardır.

Grafik 96: Ege Bölgesi İşverenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

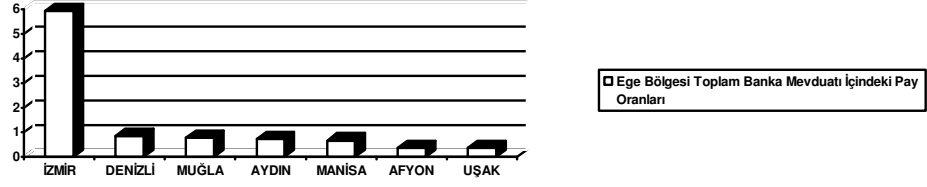
Ege Bölgesinde işverenlerin toplam istihdama oranına baktığımızda %3,99 ile İzmir ili birinci sıradadır. İkinci sırada yine bölgedeki ikinci ve İzmir'den sonra en gelişmiş il olan Muğla ili %2,82 ile bulunmaktadır. Muğla ilini % 2,35 ile Aydın ,% 2,24 ile Uşak .% 2,23 ile Denizli ,% 1,56 ile Manisa ,% 1,30 ile Kütahya izlemektedir. En son sırada ise %1,28 ile Afyon yer almaktadır.

Grafik 97: Ege Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki illere bakıldığında bölgedeki en gelişmiş il olan İzmir ili gayri safi yurt içi hâsıla içindeki pay oranında da % 7,70 ile birinci sıradadır. İkinci sırada ise % 2,09 ile Manisa ili gelir. Manisa'yı %1,53 ile Muğla ,% 1,40 ile Aydın ,%1,19 ile Denizli , % 0,74 ile Kütahya ,% 0,71 ile Aydın ve % 0,33 ile Uşak ili sıralamada yer almaktadır. Uşak ili sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 30.sıradadır. Ekonomisi tekstile dayanmaktadır.

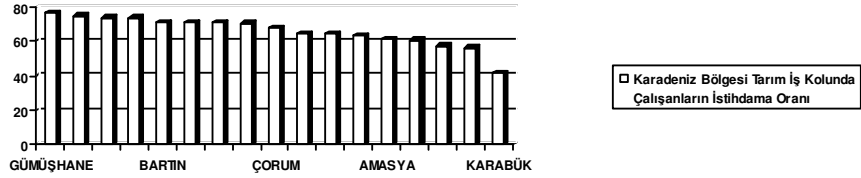

Grafik 98: Ege Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki illerin toplam banka mevduatı içindeki pay oranına baktığımızda % 5,92 ile İzmir, % 0,86 ile Denizli , % 0,77 ile Muğla , % 0,74 ile Aydın , % 0,67 ile Manisa ili bulunur. % 0,37 oranı ile Afyon ve Uşak illeri bölgede en son sıradadır.

3.5. Karadeniz Bölgesi

Grafik 99: Karadeniz Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı

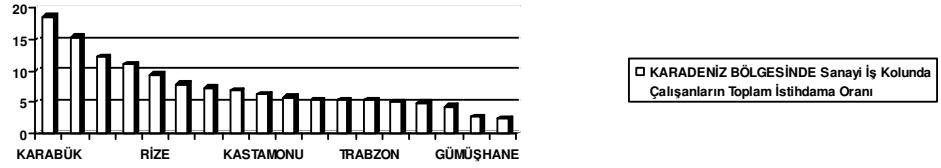
Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı şu şekilde sıralanmaktadır: % 76,54 ile Gümüşhane ili gelmektedir. % 74,68 ile Bartın ikinci sırada, % 74,03 ile Tokat ili üçüncü sırada yerini alır.

Ordu % 73,55, Bartın % 71,27, % 71,14 ile Kastamonu ili altıncı sıradadır. Arkasından % 71,05 ile Sinop ili bulunmaktadır. Giresun % 70,34, Çorum % 67,61, Rize % 64,34, Trabzon % 64,31, Samsun % 63,37 oranlarına sahiptir.

Samsun'u Amasya, Artvin, Zonguldak, Düzce, Bolu, izlemektedir. Karabük % 41,85 ile bölgedeki tarım iş kolunda çalışan nüfus oranında en son sırada yer almaktadır.

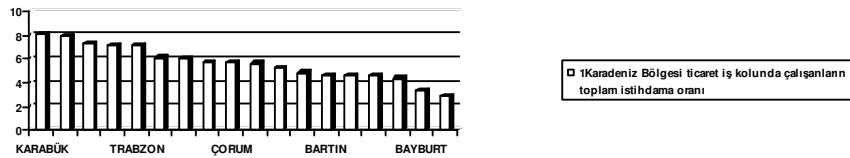
Grafik 100: Karadeniz Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı şu şekilde sıralanmaktadır: % 18,71 ile Karabük birinci, % 15,36 ile Zonguldak ikinci, % 12,28 Düzce de üçüncü sıradadır. Karabük'ün ekonomik yapısı, sanayide demir çelik sektörüne paralel olarak gelişmiştir. Sektör ilde yüksek istihdam sağlamaktadır. İlde tarım potansiyeli düşüktür.

Bu sıralamayı 11,11 ile Bolu dördüncü sırada izlemektedir. Ardından % 9,44 ile Rize, % 7,90 ile Bartın, % 7,35 ile Çorum, % 6,86 ile Samsun, % 6,32 ile Kastamonu ili gelmektedir. % 5,80 Amasya, % 5,39 Artvin, % 5,33 ile Sinop ve Trabzon, % 5,07 Giresun, % 4,91 ile Tokat, % 4,22 ile Ordu, % 2,60 ile Gümüşhane takip etmektedir. % 2,27'lik oranla Bayburt, sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oran sıralamasında en son sırada yer almaktadır.

Bu oranlara bakarak Karabük, Zonguldak, Düzce, Bolu sanayileşme bakımından diğer Karadeniz illerine oranla daha gelişmiş düzeydedir. Coğrafi özelliklere göre ve doğuya gidildikçe oranın giderek düştüğü gözlenmiştir. Sanayi iş kolunda en son sırada bulunan Bayburt ilinin tarım iş kolunda gelişmiş olduğu görülmektedir.

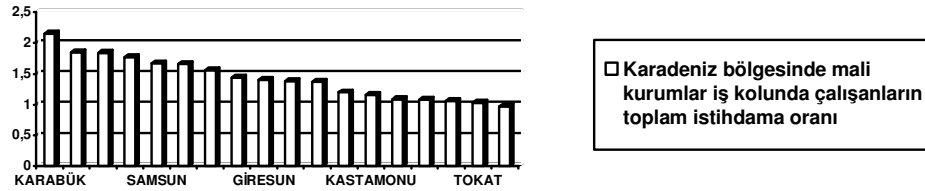
Grafik 101: Karadeniz Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede ticaret iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları şu şekildedir; Karabük ili % 8,03 ile birinci, Samsun % 7,87 ile ikinci, Bolu % 7,32 ile üçüncü, Düzce % 7,17 ile dördüncü, Trabzon % 7,10 ile beşinci sıradadır. Bu sıralamayı Zonguldak % 6,08, Rize % 6,03, Giresun % 5,71, Çorum % 5,69, Amasya % 5,64, Ordu % 5,26, Artvin % 4,82, Bartın % 4,63, Kastamonu % 4,59, Sinop % 4,58, Tokat % 4,38 ile takip etmektedir.

Bayburt % 3,37, Gümüşhane % 2,91 ile ticaret iş kolunda sıralamanın en sonundadır. Sıralamanın ilk beşinde yer alan Karadeniz illeri buldukları konum ve çevre illerle ilişkisi bakımından göze çarpmaktadır. Bu ilk beş ilde ulaşım daha kolay sağlanmaktadır.

Ticaret iş kolunda son sırada bulunan Gümüşhane 2003 yılı illerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 71. sıradadır.⁶⁷

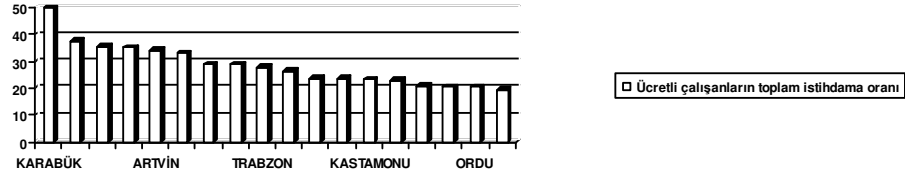
Grafik 102: Karadeniz Bölgesinde Mali Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Karadeniz bölgesinde mali kurumlar iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı şu şekildedir: % 2,15 ile Karabük birinci sırada, % 1,85 ile Düzce ikinci sırada, % 1,84 ile Bolu üçüncü sıradadır.

Sıralamayı % 1,77 ile Trabzon, % 1,67 ile Samsun, % 1,66 ile Artvin, % 1,56 ile Rize, % 1,44 ile Zonguldak, % 1,40 ile Giresun, % 1,38 ile Çorum, % 1,37 ile Amasya, % 1,20 ile Ordu, % 1,16 ile Kastamonu, % 1,09 ile Sinop, % 1,08 ile Gümüşhane, % 1,06 ile Bartın, % 1,03 ile Tokat illeri takip etmektedir. Son sırada % 0,97'lik oranla Bayburt yer almaktadır. Yine dikkat çeken şudur ki sıralamadaki ilk üç il, bölgenin batı illeridir. Yine bu iller sanayi ve ticaret iş kolları alanında da ilk beşte yer almaktadırlar.

⁶⁷ Dinçer, B. , Özaslan, M., Kavasoglu. , T., a.g.k., s.55.

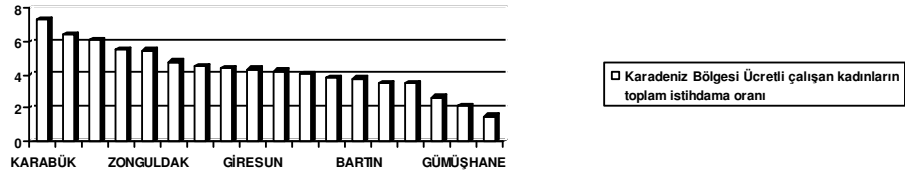

Grafik 103: Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Ücretli çalışanların toplam istihdama oranı şu şekilde sıralanmaktadır: %49,98'lik oranla Karabük; sanayi, ticaret ve mali kurumlar iş kollarında da olduğu gibi bu alanda da ilk sıradadır.

Karabük'ü % 37,49'luk oranla Bolu, % 35,34 ile Düzce, % 35,03 ile Zonguldak, % 34,03 ile Artvin, % 33,00 ile Amasya illeri izler. % 28,94 ile Samsun, % 28,90 ile Rize, % 27,64 ile Trabzon, % 26,27 ile Çorum, % 23,70 ile Bartın, % 23,59 ile Sinop, % 23,32 ile Kastamonu, % 22,99 ile Giresun ili takip etmektedir. Son dört ilin sıralaması ise 20,70 ile Bayburt, % 20,52 ile Tokat, % 20,42 ile Ordu, % 19,35 ile Gümüşhane'dir.

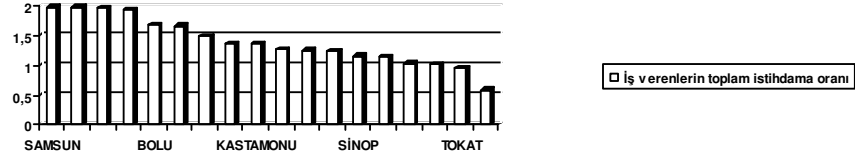

Grafik 104: Ücretli Çalışan Kadınların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranına bakılırsa sonuçlar şöyledir: Karabük % 7,32'lik oranla birinci, % 6,41 ile Düzce ikinci, % 6,07 ile bolu üçüncü, % 5,50 ile Samsun dördüncü, % 5,49 ile Zonguldak ise beşinci sıradadır.

Sıralamayı % 4,81 ile Trabzon , % 4,50 ile Amasya, % 4,37 ile Sinop, % 4,36 ile Giresun, %4,22 ile Artvin, % 4,07 ile Rize, % 3,81 ile Ordu, % 79 ile Bartın, % 3,52 ile Kastamonu, % 3,49 ile Çorum izlemektedir. % 2,62 ile Tokat, % 2,14 ile Gümüşhane, % 1,50'luk oranla Bayburt son üç il arasında yer almaktadır.

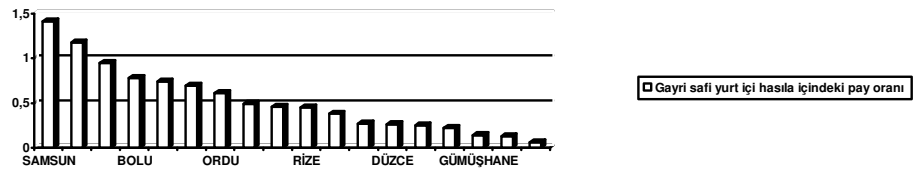
Grafik 105: Karadeniz Bölgesi İşverenlerin Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Karadeniz Bölgesinde işverenlerin toplam istihdama oranı ise şöyledir: Samsun % 1,98'lik oranla birinci sıradadır. % 1,97 ile Trabzon ikinci, % 1,95 ile Karabük üçüncü, % 1,92 ile Düzce dördüncü, % 1,67 ile Bolu beşinci, % 1,66 ile Rize altıncı, % 1,48 ile Bayburt yedinci sıradadır.

Bu sıralamayı % 1,37 ile Çorum, % 1,36 ile Kastamonu, % 1,26 ile Giresun, % 1,25 ile Zonguldak, % 1,23 ile Ordu, % 1,16 ile Sinop, % 1,15 ile Bartın, % 1,03 ile Artvin izlemektedir. Sıralamanın son üçünde % 1,01 ile Amasya, % 0,95 ile Tokat ve en sonda % 0,59 ile Gümüşhane bulunmaktadır.

Sanayi ve ticari bakımdan diğer Karadeniz illerine oranla gelişmemiş olan Gümüşhane işveren bakımından da diğer illerle oranla oldukça geri kalmıştır. Samsun ili ise işveren nüfus oranında oldukça öne çıkmıştır.

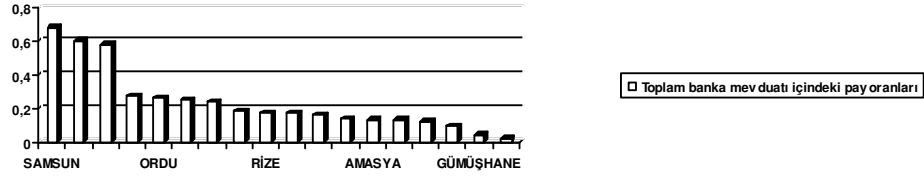

Grafik 106: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki gayri safi yurt içi hâsıla içindeki pay oranları şu şekildedir: Samsun % 1,41'lik oranla Samsun birinci sıradadır. % 1,18 ile Zonguldak ikinci, % 0,95 ile Trabzon üçüncü, % 0,78 ile Bolu dördüncü, % 0,74 ile Tokat beşinci, % 0,69 ile Çorum altıncı, % 0,61 ile Ordu yedinci, % 0,49 ile Giresun sekizinci sıradadır.

Bu sıralamayı, Kastamonu, Rize, Amasya, Artvin, Düzce, Karabük, Sinop, Gümüşhane, Bartın takip etmektedir. Bayburt ise % 0,06'lık oranla en son sırada yer almaktadır.

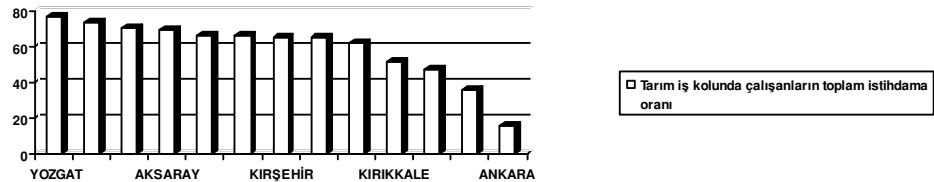
Grafik 107: Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Karadeniz Bölgesini son olarak toplam banka mevduatı içindeki pay oranlamasında incelersek şu sonuçları görebiliriz: % 0,68 ile Samsun birinci, % 0,60 ile Zonguldak ikinci, % 0,58 ile Trabzon üçüncü sıradadır.

Bu sıralamayı Giresun, Ordu, Çorum, Bolu, Kastamonu, Rize, Tokat, Düzce, Bartın, Amasya, Karabük, Sinop, Artvin izlemektedir. Sıralamada en son iki il ise % 0,04 ile Gümüşhane ve % 0,02 ile Bayburt'tur.

3.6. İç Anadolu Bölgesi

Grafik 108: Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

İç Anadolu Bölgesini tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı ile incelersek sonuçlar şu şekildedir: %77,31'lik oranla Yozgat birinci, % 73,49'luk oranla Niğde ikinci, % 70,25'lik oranla Nevşehir üçüncü sıradadır. Sıralamayı Aksaray, Sivas,

Çankırı, Kırşehir, Karaman, Konya, Kırıkkale, Kayseri, Eskişehir izlemektedir. En son sırada % 16,21’lik oranla Ankara yer almaktadır.

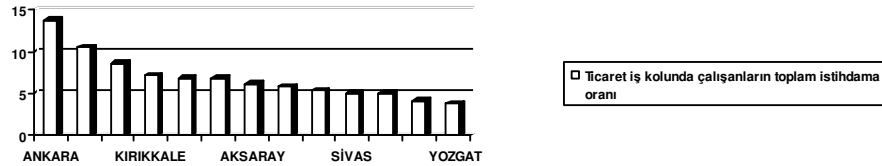

Grafik 109: Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları şu şekildedir: % 18,93’lük oranla Eskişehir birinci, % 16,42 ile Kayseri ikinci, % 13,41 ile Ankara üçüncü, % 11,14 ile Karaman dördüncü, % 10,41 ile Kırıkkale beşinci sıradadır. Sıralamayı Konya, Kırşehir, Aksaray, Sivas, Niğde, Çankırı, Nevşehir izlemektedir.

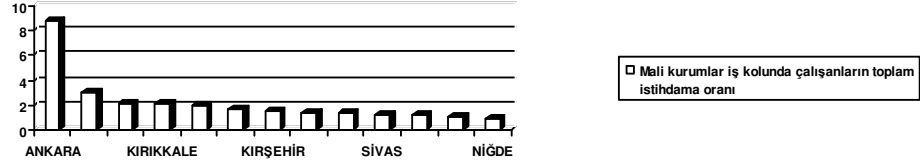
Son sırada ise tarım alanında ön plana çıkmış olan Yozgat % 3,70’lik oranla bulunmaktadır.

Grafik 110: Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

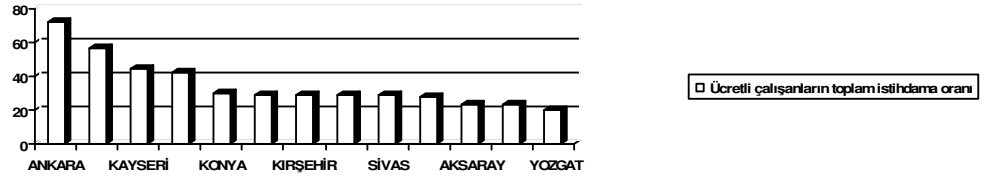
İç Anadolu Bölgesinde ticaret iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları şöyledir: %13,81’lik oranla Ankara birinci, %10,50’lik oranla Eskişehir ikinci,% 8,53’lük oranla Kayseri üçüncü,% 7,16 ile Kırıkkale dördüncü, % 6,87 ile Konya beşinci sıradadır. Sıralamayı Nevşehir, Aksaray, Kırşehir, Karaman, Sivas, Niğde, Çankırı devam ettirmektedir. En son sırada ise % 3,81’lik oranla Yozgat bulunmaktadır.

Grafik 111: Mali kurumlar İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

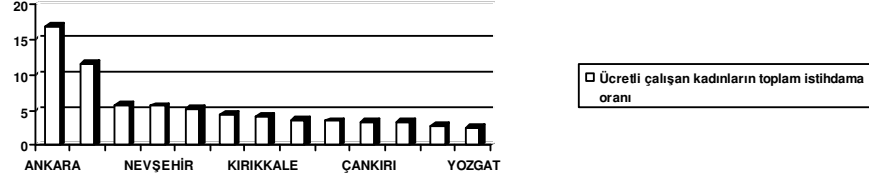
Bölgede mali kurumlar iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı şöyledir: % 8,79'luk oranla ve açık ara farkla Ankara birinci sıradadır. Ankara'yı % 2,97'lik oranla Eskişehir, % 2,15 ile Kayseri, % 2,05 ile Kırıkkale, % 1,90 ile Konya, % 1,63 ile Çankırı, % 1,55 ile Kırşehir, % 1,43 ile Karaman, % 1,39 ile Nevşehir, % 1,27 ile Sivas, % 1,21 ile Aksaray, % 1,12 ile Yozgat takip etmektedir. En son sırada ise % 0,97'lik oranla Niğde yer almaktadır.

Grafik 112: İç Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

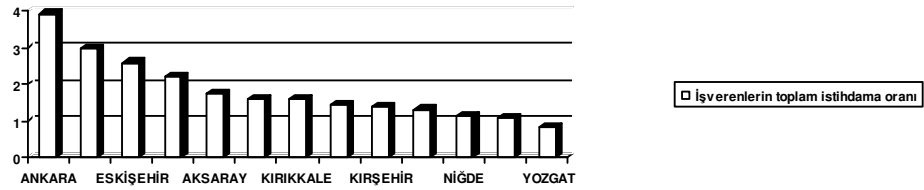
İç Anadolu Bölgesinde ücretli çalışanların toplam istihdama oranı şöyledir: % 72,06'luk oranla yine Ankara birinci sıradadır. % 56,63 ile Eskişehir ikinci, % 44,09 ile Kayseri üçüncü, % 41,84 ile Kırıkkale dördüncü, % 29,65 ile Konya beşinci sıradadır. Sıralamayı Karaman, Kırşehir, Çankırı, Sivas, Nevşehir, Aksaray, Niğde takip etmektedir. Sıralamanın en sonunda ise % 19,75'lik oranla Yozgat yer almaktadır.

Grafik 113: İç Anadolu Bölgesi Ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranı şu şekildedir: En çok ücretli çalışana sahip olan Ankara % 16,86'lık oranla en çok çalışan kadına sahiptir. % 11,62 ile Eskişehir ikinci,% 5,69 ile Kayseri üçüncü,% 5,60 ile Nevşehir dördüncü, %5,24 ile Karaman beşinci sıradadır. Bu sıralamayı Niğde, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Çankırı, Sivas, Aksaray takip etmektedir. En son sırada ise % 2,54 ile Yozgat yer alır. Yozgat ili sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 64. sıradadır.⁶⁸

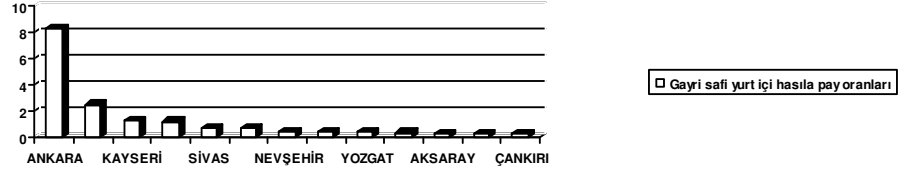
Grafik 114: İç Anadolu Bölgesi İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

İç Anadolu Bölgesinde işverenlerin toplam istihdama oranı şu şekildedir:% 3,93 ile Ankara birinci, % 2,96 ile Kayseri ikinci, % 2,59 ile Eskişehir üçüncü, % 2,22 ile Konya dördüncü, % 1,75 ile Aksaray beşinci sıradadır. Sıralamayı Nevşehir, Kırıkkale, Karaman, Kırşehir, Sivas, Niğde ve Çankırı takip etmektedir. En son sırada ise %0,81'lik oranla Yozgat bulunmaktadır.

⁶⁸ Dinçer,B.,Özaslan,M.,Kavasoglu.,T,a.g.k.,s.55

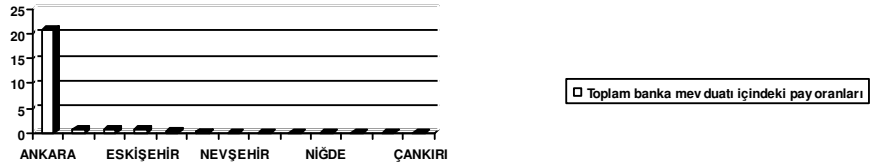

Grafik 115: İç Anadolu Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Pay Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki gayri safi yurt içi hâsıladaki pay oranları şöyledir: % 8,33 ile Ankara birinci, % 2,49 ile Konya ikinci, % 1,22 ile Kayseri üçüncü, % 1,20 ile Eskişehir dördüncü, % 0,67 ile Sivas beşinci sıradadır. Sivas'tan sonra Kırıkkale, Nevşehir, Niğde, Yozgat, Karaman, Aksaray, % 0,25 ile Kırşehir ve en son sırada % 0,22 ile Çankırı ili yer almaktadır.

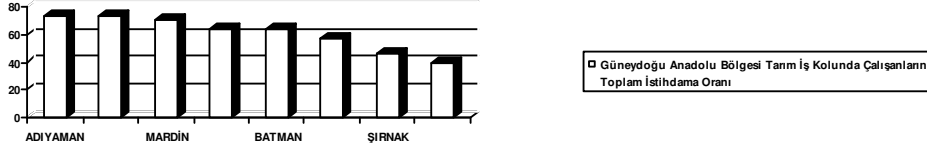

Grafik 116: İç Anadolu Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay Oranları

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede toplam banka mevduatı içindeki pay oranlarına bakılırsa: %20,77 ile Ankara birinci sırada olup bölgedeki diğer illerden çok yüksek bir yüzdelik orana sahiptir. % 0,86 ile Konya ikinci, % 0,82 ile Kayseri üçüncü, % 0,70 ile Eskişehir dördüncü, % 0,33 ile Sivas beşinci sıradadır. Sıralamayı Aksaray, Nevşehir, Yozgat, Kırşehir, Niğde ve % 0,10 ile hem Karaman hem de Kırıkkale ve son olarak % 0,07 ile Çankırı takip etmektedir.

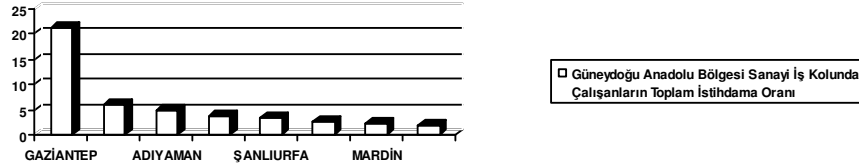
3.7.Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Grafik 117: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tarım İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

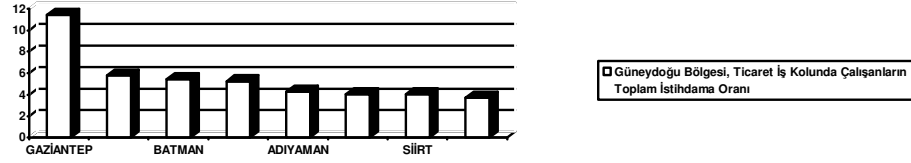
Güneydoğu Anadolu Bölgesinde tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranına bakıldığında; Adıyaman ili % 73,64 ile ilk sırada, Şanlıurfa ili % 72,80 ile ikinci sırada, Mardin ise %69,92 ile üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı % 63,86 ile Diyarbakır,% 63,48 ile Batman,% 56,87 ile Siirt , % 46,56 ile Şırnak ili izlemektedir. En son sırada ise % 39,13 ile Gaziantep ili bulunmaktadır.

Grafik 118: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Sanayi İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

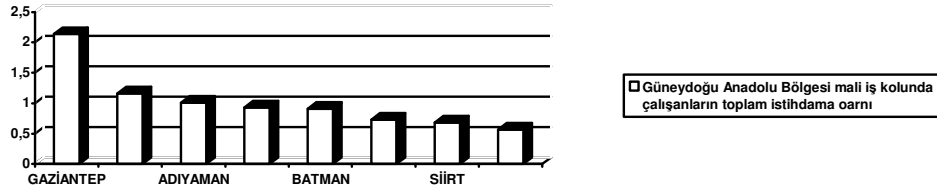
Güneydoğu Anadolu Bölgesinde sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranına baktığımızda oranlar şu şekildedir: Gaziantep %21,28 oranı ile ilk sıradadır. Gaziantep ilinde tarım iş kolunda çalışanların oranı düşükken sanayi iş kolunda çalışanların oranı yüksektir. Gaziantep ili bölgedeki sanayileşmesi en fazla olan ilimizdir. Gaziantep ilini % 5,97 ile Batman ili izlemektedir. Batman'da bulunan petrol rezervleri ilin bölgede sanayi iş kolunda çalışanların oranında ikinci sırada yer almasını sağlamıştır. Batman ilinin arkasından % 4,80 ile Adıyaman , %3,82 ile Diyarbakır ,% 3,47 ile Şanlıurfa % 2,58 ile Siirt ,% 2,37 ile Mardin izlemektedir. Bölgede en son sırada % 1,85 ile bölgenin en az gelişmiş ili Şırnak bulunmaktadır.

Grafik 119: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ticaret İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede ticaret iş kolunda çalışanların toplam istihdamına oranına baktığımızda; Gaziantep ili % 11,43 ile ilk sıradadır. Diyarbakır ili % 5,76 ile ikinci sırada, Batman % 5,46 ile üçüncü sıradadır. Bu sıralamayı % 5,24 ile Şanlıurfa, % 4,25 ile Adiyaman, %4,05 ile Mardin, % 4,04 ile Siirt ve en sırada Şırnak ili % 3,71 ile izlemektedir.

Grafik 120: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Mali İş Kolunda Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgede mali iş kolunda çalışanların oranında %2,14 ile Gaziantep ilk sırada, %1,16 ile Diyarbakır, Adiyaman %1,01 ile üçüncü, Şanlıurfa %0,93 ile dördüncü sıradadır. Bu sıralamayı % 0,91 ile Batman, % 0,73 ile Mardin, % 0,68 ile Siirt izlemektedir. En son sırada ise % 0,57 ile Şırnak ili yer almaktadır.

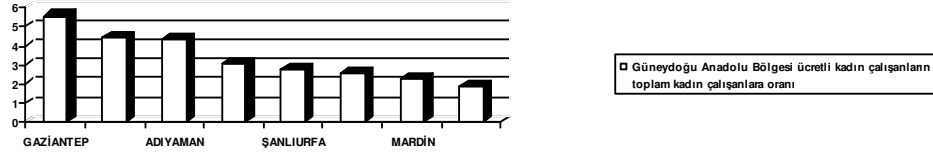

Grafik 121: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ücretli çalışanların toplam istihdam oranında % 49,35 ile Gaziantep ili ilk sıradadır. Gaziantep ilini Şırnak %48,36 ile, Siirt % 39,33 ile,

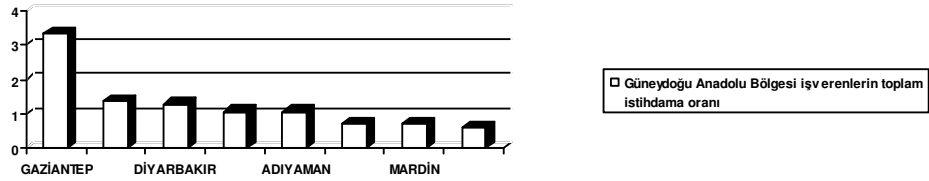
Diyarbakır %32,21 ile, Batman % 31,07 ile, Mardin % 24,81, Şanlıurfa % 24,30 ile takip etmektedir. Bölgede en son sırada ise Adıyaman ili %23,17 oranı ile yer almaktadır.

Grafik 122: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ücretli Kadın Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

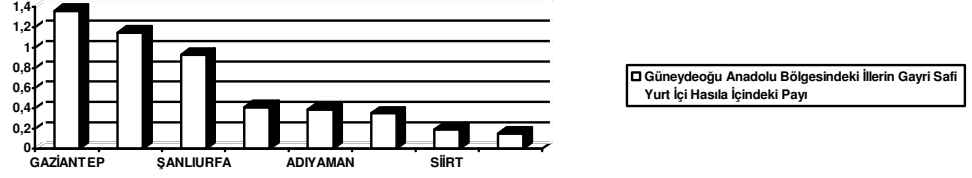
Bölgede ücretli kadın çalışanlarda en yüksek orana sahip il,% 5,56 ile Gaziantep ilidir.% 4,45 ile Diyarbakır ikinci sıradadır. Diyarbakır'ı % 4,31 ile Adıyaman, % 3,03 ile Batman ,% 2,75 ile Şanlıurfa ,% 2,52 ile Siirt ,% 2,23 ile Mardin ili izlemektedir. En son sırada ise %1,88 ile Şırnak ili bulunmaktadır.

Grafik 123: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ücretli Çalışanların Oranı

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

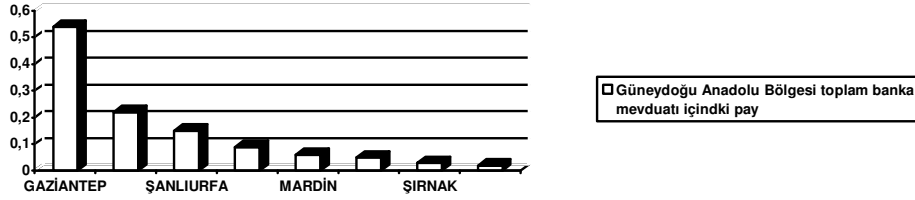
Bölgede işverenlerin oranına baktığımızda;% 3,33 ile Gaziantep ili bulunmaktadır.% 1,38 ile Batman ,% 1,30 ile Diyarbakır ,% 1,08 ile Şanlıurfa ,% 1,07 ile Adıyaman ,% 0,73 ile Şırnak ve Mardin illeri yer almaktadır. Bölgede en son sırada % 0,62 ile Siirt ili bulunmaktadır.

Grafik 124: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Paylar

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki illerin gayri safi yurt içi hâsıla içindeki payı şu şekilde sıralanmıştır; Gaziantep % 1,36, Diyarbakır % 1,15, Şanlıurfa % 0,93, Mardin % 0,41, Adıyaman % 0,39, Batman % 0,35, Siirt % 0,19 ve son olarak Şırnak % 0,15 oranlarına sahiptir. Gayri safi yurt içi hâsıla içindeki payda en yüksek orana Gaziantep ili sahiptir.

Grafik 125: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Toplam Banka Mevduatı İçindeki Paylar

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri

Bölgedeki illerde toplam banka mevduatı içindeki paylara bakıldığında % 0,54 ile yine Gaziantep ili birinci sırada yer alır. İkinci sırada % 0,22 ile Diyarbakır, üçüncü sırada 0,15 ile Şanlıurfa, Adıyaman % 0,09 ile dördüncü sırada, Mardin % 0,06 ile altıncı sırada yer alır. Mardin ilini % 0,05 ile Batman ,% 0,03 ile Şırnak ,% 0,02 ile Siirt takip etmektedir.

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İLLERE GÖRE EĞİTİM DEĞİŞKENLERİ İLE SOSYOEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN İLİŞKİSİ

1.YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de illerin ve bölgelerin sosyoekonomik ve eğitimsel olarak ne derecede geliştiklerinin belirlenmesi ve sosyoekonomik kalkınma ile eğitim arasında nasıl bir ilişki olduğunun araştırılması hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada Türkiye illere ve bölgelere göre eğitim verileri ile sosyoekonomik veriler alınmış, SPSS programı ile korelasyon analizi yapılarak incelenmiştir

1.3. Problem Durumu

Sosyoekonomik kalkınma eğitimle ilişki içerisindedir. Bir ülkenin eğitim seviyesi ne kadar yüksekse ekonomisi de o kadar gelişmiştir. Ekonomi geliştikçe eğitime ayrılan pay da artar. İlköğretimin sosyoekonomik gelişmeye etkisi uzun vadede olur. Asıl etkiyi işgücü ihtiyacını karşılayarak meslek liseleri yapmaktadır. Türkiye’de bölgeler farklı sosyoekonomik durumlara sahiptir. Eğitime verilen önem ve okullaşma farklılıklar göstermektedir. Bu da bölgelerin sosyoekonomik durumlarını ve ülke kalkınmasını etkilemektedir.

1.4. Problem Cümlesi

İstatistik kurumundan edinilen eğitim verileri ve sosyoekonomik veriler incelenmiş, bu veriler doğrultusunda illerin eğitim ve sosyoekonomik profilleri çıkarılmıştır. Bu çalışmada Türkiye’de illere göre; eğitim durumları ve sosyoekonomik kalkınma arasındaki ilişki ve birbirlerine ne derecede etki ettikleri sorusuna cevap aranmıştır

1.5. Alt Problemler

İller genelinde; okuryazar nüfus, kadın okuryazar nüfus, üniversite bitiren nüfus, okullaşma oranları ve mezun öğrenci oranlarının illerdeki sosyoekonomik gelişmişlikle ne derecede ilişkili olduğu incelenmiştir.

1.6. Araştırmanın Önemi

Araştırma sosyoekonomik kalkınma ile eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya çıkararak eğitime verilen önemin aslında ülkenin refah düzeyini ve kalınmasını arttıracak bir yatırım olduğunun anlaşılması açısından aydınlatıcı olacaktır.

1.7. Araştırmanın Kabulleri

Araştırma Devlet Planlama Teşkilatından alınan 2000 yılı Türkiye illerinde yapılan araştırma verilerinden okuryazar oranı, okuryazar kadın oranı, üniversite bitirenlerin oranı, ilköğretim okullaşma oranı, ortaöğretim okullaşma oranları, tarım iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları, sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları, ticaret iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları, mali kurumlar iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranları, ücretli çalışanların toplam istihdama oranı, ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranları, gayri safi yurt içi hasıla içindeki pay oranları, toplam banka mevduatı içindeki pay oranları ve yeşil karta sahip nüfus oranları ile Türkiye İstatistik Kurumundan alınan 2000–2001 yıllarına ait ilköğretimden mezun kız ve erkek öğrenci oranları, ortaöğretim genel ve mesleki teknik liseden mezun kız ve erkek öğrenci oranları, okul öncesi kız ve erkek öğrenci oranları ile 2007–2008 yıllarına ait ilköğretim kız ve erkek okullaşma oranları, ortaöğretim kız ve erkek okullaşma oranları verilerine dayanılarak SPSS programında yapılan korelasyon analizi ile gerçekleştirilmiştir.

1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Devlet Planlama Teşkilatı 2000 yılı verileri ile Türkiye İstatistik Kurumundan alınan 2000–2001 ve 2007–2008 yılları verileriyle sınırlandırılmıştır.

1.9. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada DPT ve TÜİK' ten alınan veriler, SPSS programında yapılan korelasyon analizi yöntemiyle veriler analiz edilmiştir.

2.BULGULAR VE YORUMLAR

2.1. Eğitim ve Tarım İstihdamı İlişkisi

Ülkemiz genelinde illere bakıldığında okuryazar nüfus ile tarım iş kolunda çalışan nüfusun toplam istihdama oranı arasında $-0,434$ 'lük negatif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo7). Tarım iş kolunda çalışan nüfus içinde okuryazar oranı diğer iş kollarına göre daha düşük orandadır.

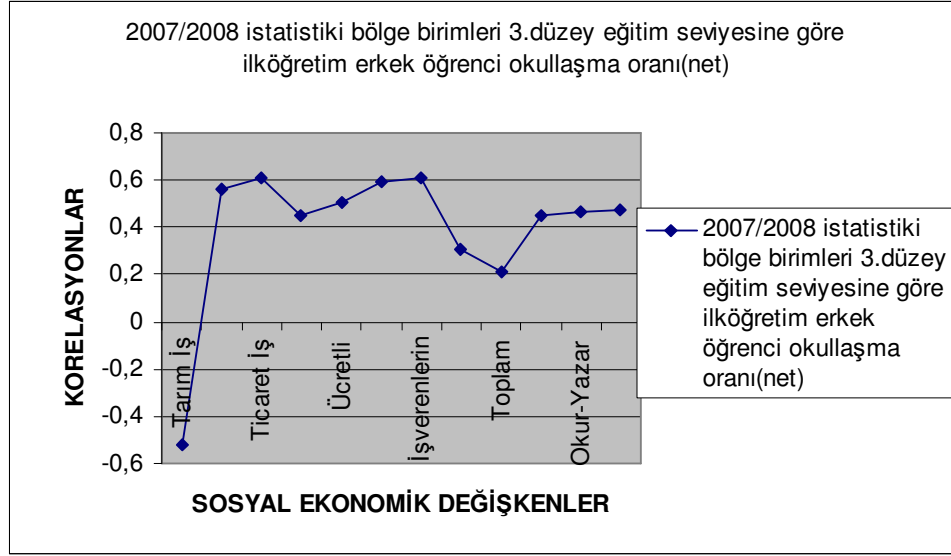
İllere göre okur yazar kadın nüfusun oranı ile tarım iş kolunda çalışanların istihdama oranı korelasyonuna baktığımızda, yine negatif bir korelasyon görülmektedir. Aralarında $-0,410$ 'luk negatif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo 7). Okuryazar nüfus da, okuryazar kadın nüfusta görüldüğü gibi tarım dışındaki iş kollarına kaymaktadır. Tarımla uğraşan nüfusun okuryazarlık oranının düşük olduğu görülmektedir.

İller genelinde üniversite bitirenlerin oranının tarım iş kolunda çalışan nüfusa oranı arasında $-0,756$ 'lık negatif korelasyon olduğu bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7). İller genelinde üniversite bitirenlerin büyük oranda tarım iş kolunda çalışmadıkları görülmüştür. Üniversite bitiren nüfus çoğunlukla eğitilmiş iş gücü ihtiyacı olan iş kollarına yönelmektedir.

İllere göre ilköğretim kız okullaşma oranı ile tarım iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında ise $-0,514$ 'lük negatif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo 7). Grafik 127'de görüldüğü gibi kız okullaşma oranı arttıkça tarımda çalışan kadın nüfus azalmaktadır. İller genelinde ilköğretim erkek okullaşma oranı ile tarım iş kolunda çalışan nüfus oranı arasındaki korelasyon sonucunda ise $-0,523$ 'lük negatif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7). ilköğretim erkek okullaşma oranı ile tarım iş kolu istihdamı arasındaki negatif korelasyon grafik 126'da görülmektedir. Okullaşan erkek nüfus tarım iş kolundan uzaklaşmaktadır. İllere göre ilköğretim okullaşma oranlarına kız

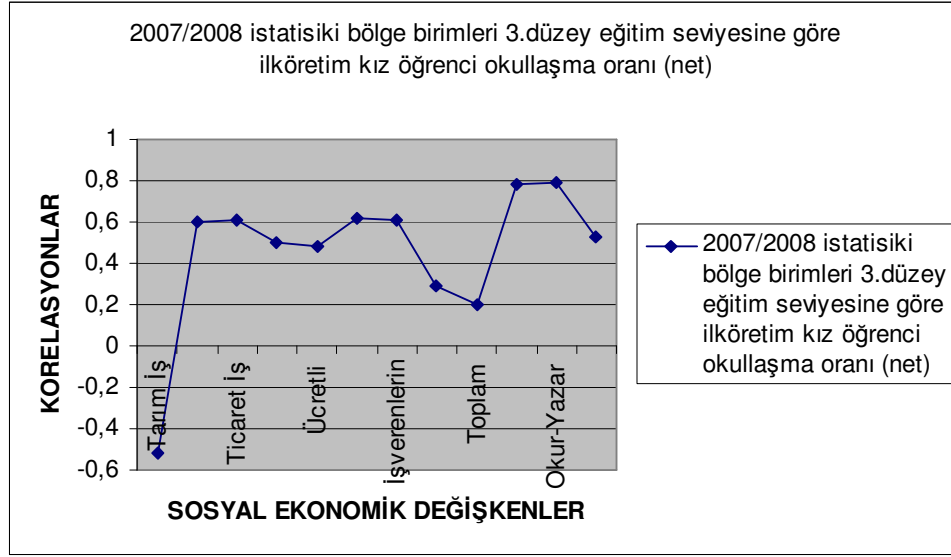

ve erkek olarak ayrı ayrı bakıldığında, erkeklerin tarım iş koluna kızlara göre daha fazla yöneldiği görülmüştür. Tarım iş kolunda çalışan nüfusun eğitim seviyesinin düşük olduğu saptanmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça tarım iş kolunda çalışan nüfusta azalma olduğu görülmektedir.

Grafik126: İlköğretim Erkek Öğrenci Okullaşma Oranı ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi

Kaynak: TÜİK 2007–2008 Verileri

Grafik127: İlköğretim Kız Öğrenci Okullaşma Oranı ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi

Kaynak: TÜİK 2007–2008 Verileri

İller genelinde ortaöğretim erkek okullaşma oranı ile tarım iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında yapılan korelasyonda -415’lik negatif korelasyon vardır. ($p < 0,01$). (Tablo 7). Yine iller genelinde kız ortaöğretim okullaşma oranı ile tarım iş kolunda çalışan nüfusun oranına baktığımızda aralarında -497’lik negatif korelasyon bulunmuştur. ($p < 0,01$) .(Tablo7). Ortaöğretim okullaşma oranlarında kız nüfusun erkek nüfusa göre tarım iş koluna daha fazla yöneldikleri görülmüştür. Erkek nüfusun okullaşma oranının daha yüksek olduğu ve nüfusun eğitim seviyesi arttıkça diğer iş kollarına yönelmesi, kız nüfusun ortaöğretime yarıda bırakma durumunun daha fazla olması göz önüne alındığında ortaöğretim okullaşma oranlarında tarım iş koluna yönelme oranının kız nüfusta daha fazla olması olasıdır.

İller genelinde ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız öğrenci oranı ile tarım iş kolunda çalışan nüfus arasında yapılan korelasyonda -554’lük negatif korelasyona bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). Ortaöğretimden mezun kız öğrencilerin tarım iş koluna diğer iş kollarına göre çok daha az yöneldikleri görülmüştür. Diğer iş kolları ile ortaöğretimden mezun kız öğrenci oranları arasında yapılan korelasyonda pozitif korelasyon bulunmuştur. Eğitim seviyesinin yükselmesi bu sonuçta da etkilidir.

Tarım Avrupa ülkelerinde gelişmiştir. Tarımda verimlilik bizim ülkemize göre çok yüksektir. Bunun nedeni, ülkemizde tarımla uğraşan nüfusun eğitim seviyesinin çok düşük olmasıdır. Tarımla uğraşan nüfusun eğitim seviyesi düşük olduğu için tarımda verimliliği artırıcı yöntemler kullanılmamakta ve bu konuyla ilgili eğitimi bulunmayan insanlar tarafında yapılmaktadır. Gelişmiş yöntemler yerine geleneksel yöntemler kullanıldığı için bizde verimlilik Avrupa ülkelerine göre daha düşüktür.

Tarım ülkemiz ekonomisi için önemli bir sektördür. Bu önem temel besin maddelerini sağlamasından, sanayinin ham maddelerini üretmesinden, çok sayıda vatandaşımıza istihdam sağlamasından ve ihracattaki payından kaynaklanmaktadır.

Tarımsal istihdamda okuryazar olmayanların oranı diğer sektörlerde oranla hayli yüksektir. İşgücü piyasasının genelinde izlenen arz ve talep uyumsuzluğu, tarımla tarım-dışı arasında daha belirgin hale gelmektedir. Son yıllarda hızla artan okuryazarlık oranına rağmen, tarımda okuryazar olmayanların oranı %18'dir. Aynı oran tarıma en yakın olan inşaat sektöründe %3'ün altındadır. Tarımsal istihdamda %60 paya sahip kadınların ise üçte biri okul yüzü görmemiştir. Bu durum, tarımdan çıkarak kentlerde işgücüne katılacak nüfusun istihdam olanakları açısından ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Kırsal bölgelerde tarımın istihdam payı, özellikle de kadınlar için çok yüksektir. Sektör, kırdaki işgücüne katılan erkeklerin %50,1'ini istihdam ederken, bu durum kadınlar için %83,9'dur. Özellikle kadın istihdamında tarımın önemi yadsınamaz. Örneğin, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin kırsal kesiminde tarımda kadın istihdamının payı %98'dir. Tarımsal istihdamın beşeri sermaye birikiminin en azından diğer sektörlerle karşılaştırılabilir hale gelmesi, tarımda işgücünün verimliliğini ve değişen şartlara uyum kabiliyetini arttıracaktır. Eğitim düzeyinin sınırlı olduğu tarımsal işgücünün niteliğinin eğitimle artırılması, hem tarımda verimliliği, hem de işgücünün kırdaki tarım-dışı sektörlerde ve kentlerde istihdam olanaklarını arttıracaktır. Bu nedenle de geçiş döneminin iyi planlanması ve iyi yönetilmesi gerekmektedir. Ekolojik tarım buna iyi bir örnektir.⁶⁹

---

⁶⁹Türkkan, G. "AB Uyum Sürecinde Kırsal Kesimde İstihdam Sorunu" Toplantısı Konuşması 2006
[www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/1A08A9C1178C634AC225735400312447/\\$FILE/abistihdam.pdf](http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/1A08A9C1178C634AC225735400312447/$FILE/abistihdam.pdf)
(20.09.2008)

Tarım iş kolunda çalışan nüfusun eğitim düzeyi ve okuryazarlık oranı diğer iş kollarına göre oldukça düşüktür. Tarım iş kolunda kadınların yüksek oranda istihdam edilmesi ve kadınların okuryazarlık oranının daha düşük olması da tarım iş kolunda çalışan nüfusun eğitim düzeyinin düşük olmasına neden olmaktadır. Düşük eğitim düzeyine sahip istihdam genelde kayıt dışılık oranı yüksek olan tarım iş kolunda çalışmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe kayıt dışılığı daha düşük olan ve daha hızla büyüyen iş kollarına yönelme görülmektedir.

2.2. Eğitim ve Sanayi İstihdamı İlişkisi

İllere göre okuryazar nüfus oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında yapılan korelasyonda 0,595'lik pozitif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo7). İllere göre okuryazar kadın nüfus oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus arasında yapılan korelasyon sonucunda ise 0,599'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7). Bu sonuçlara bakıldığında sanayi iş kolunda istihdam eden nüfus içinde okuryazar nüfus oranı artış göstermektedir.

İllere göre üniversite bitirenlerin nüfusa oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında yapılan korelasyonda ise okuryazar nüfus oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus arasında yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan değerden daha düşük bir değer bulunduğu görülmüştür. Bu iki değişken arasında 0,458'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7). Üniversite mezunu nüfusun eğitimin daha gerekli olduğu diğer iş kollarına yöneldiği görülmektedir. Bu sonuç tarım iş kolunda çalışan nüfusun eğitim düzeyinin düşük olmasını da desteklemektedir.

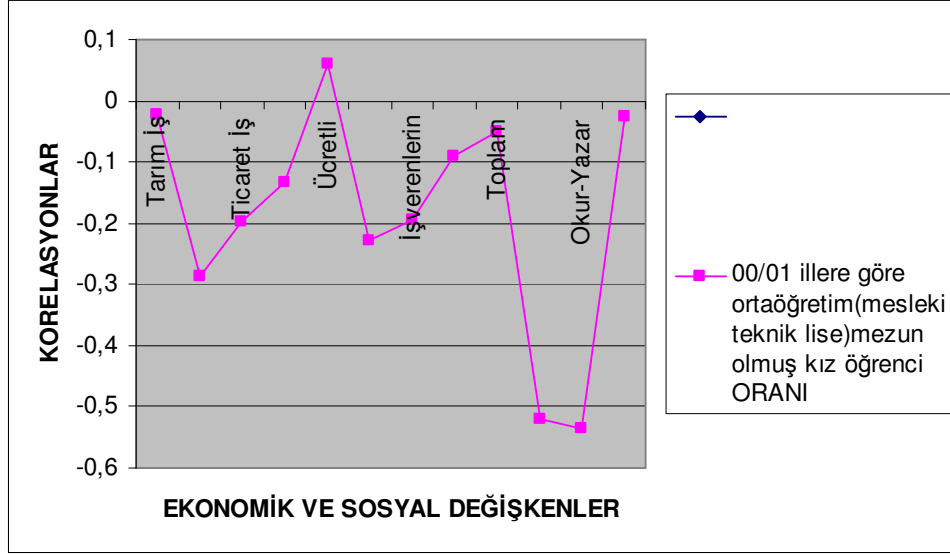
İllere göre ilköğretim okullaşma oranlarıyla sanayi iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında yapılan analizinde ise yine diğer değerleri destekleyici bir sonuç ortaya çıkmıştır. İlköğretim erkek okullaşma oranları ile sanayi iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında 0,561'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Grafik 126'da görüldüğü üzere ilköğretim erkek okullaşma oranına bakıldığında tarıma iş koluna göre sanayi iş kolunu tercih ettikleri görülmüştür. Okullaşma oranı arttıkça, eğitim seviyesi yükseldikçe tarımda çalışan nüfus azalmakta, sanayi ve ticaret alanında çalışan nüfus artış göstermektedir. İlköğretim kız okullaşma oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus arasında ise 0,601'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Kızların erkeklere göre

sanayi iş koluna daha fazla yöneldikleri saptanmıştır. Kızların eğitimlerini yarıda bırakma ve yüksek öğrenim görme oranlarının daha düşük olduğu göz önüne alındığında sanayi iş koluna yönelmelerinin nedeni açıklanabilir.

İllere göre orta öğretim erkek okullaşma ile sanayi iş kolunda çalışanlar arasında yapılan korelasyonda ise 0,505'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim kız okullaşma oranı ile sanayi iş kolunda çalışanların nüfusa oranı arasında yapılan korelasyonda 0,572'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Kız öğrencilerin sanayi iş koluna erkek öğrencilere göre daha fazla yönledikleri ortaöğretim okullaşma oranlarında da yapılan korelasyonda da görülmüştür.

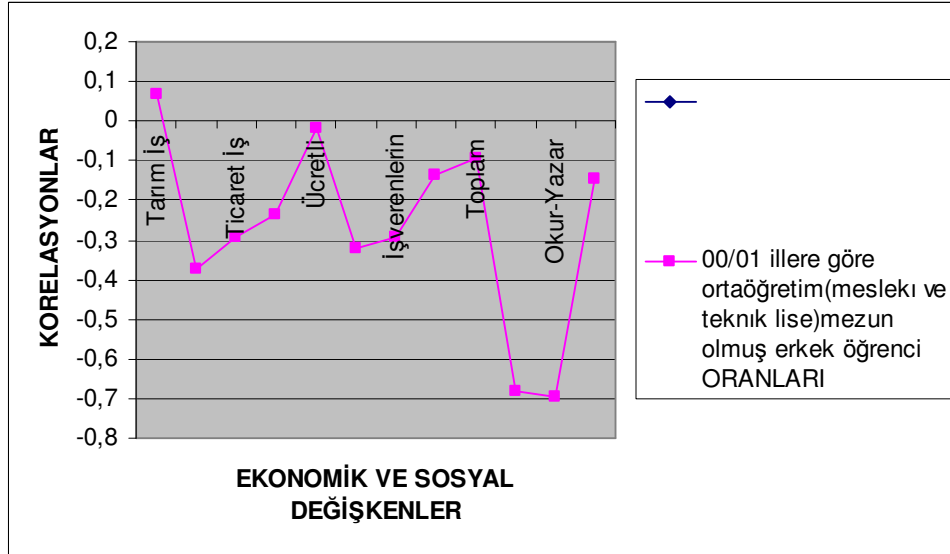
İllere göre ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız öğrenci oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında yapılan korelasyonda 0,509'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim genel liseden mezun olan kız öğrencilerin sanayi iş koluna yöneldikleri saptanmıştır. Sanayi iş kolunda istihdam eden nüfusun oranı arttıkça okuryazarlık durumunun ve eğitim seviyesinin yükselmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi arttıkça kızların tarım iş kolundan ziyade sanayi iş kolunu tercih ettikleri saptanmıştır.

Fakat illere göre ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun olmuş kız öğrenci oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus arasında -0,288'lik negatif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo 7) .Grafik 127'de görüldüğü gibi meslek lisesinden mezun öğrencilerin sanayi iş kolunda istihdam etmesi beklenirken aralarında negatif bir ilişki çıkması ilginçtir. Yine ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun olmuş erkek oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında da -0,375'lik negatif korelasyon bulunmuştur. Meslek lisesinden mezun öğrencilerin diğer iş kollarından ziyade, sanayi iş koluna daha fazla yönelmeleri beklenirken bu iki değişken arasında negatif korelasyon görülmüştür. ($p<0,01$). (Tablo 7). Bu sonuç grafik 128'te de görülmektedir. Ayrıca ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun erkek öğrencilerin ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun kız öğrencilere göre sanayi iş koluna daha fazla yöneldikleri saptanmıştır.

Grafik 128: Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Olmuş Kız Öğrenci Oranları ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi

Kaynak: TÜİK 2000–2001 Verileri

Grafik 129: Mesleki ve Teknik Liseden Mezun Olmuş Erkek Öğrenci Oranları ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi

Kaynak: TÜİK 2000–2001 Verileri

Meslek liselerinden mezun öğrenci oranları ile ekonomik gelişmişlik arasında düşük de olsa pozitif ilişki beklenirken negatif ilişki bulunmuştur. Meslek liseleri dünyada ve Avrupa'da ekonomik gelişmişliğin göstergesi sayılırken, ülkemizde ekonomik

gelişmişliğe olumlu etkisinin olmaması düşündürücüdür. Meslek lisesinden mezun öğrencilerin iş hayatına atıldıklarında sanayi iş kolunu tercih etmemeleri, meslek lisesine isteyerek gitmediklerinin ve toplumun nazarında okumayacak öğrencilerin iş sahibi olması amacıyla gittikleri bir okul olarak görülmesinin etkisi büyüktür.

Türk sanayinin rekabet gücünü artırabilmesi için kalite ve verimlilik düzeyinin daha da iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi için eğitim ön plana çıkmaktadır. Eğitim ile sanayide istihdam edilen çalışanların mevcut teknik bilgi düzeyleri artırılarak güncel gelişmelerden sürekli yararlanması sağlanmalıdır. Bunun için de ülke genelinde meslek liseleri ve meslek yüksek okulları kurulmuştur.

20.Yüzyılda meslek ve istihdam alanları tarım toplumunda sanayi toplumuna geçişe göre şekillenmişti. İşgücü dağılımı tarım kesiminde %80'den %20 hatta %10'lara düşerken sanayi istihdamı %20'den, %50-60'lara, hizmet alanı ise ancak %10-30 civarında gelişim göstermişti. Hâlbuki 21.Yüzyıla girerken gelişmiş toplumlarda tarım ve sanayi istihdamı hızlı düşmüş, hizmet kesimi çeşitlenerek %50-70 civarına ulaşmıştır. İstihdam alanındaki değişim ve gelişme paralel olarak MTE yapısı ve çeşitliliği de artırılmalıdır. Ancak bu çeşitleme ve yeni meslek alanları tanımlanırken okul ve kurum çeşitliliğinde kaçınılmalı, çok amaçlı meslek okullarında iş alanlarına uygun programlar açılarak karşılanmalıdır.⁷⁰ Meslek okullarına ve mesleki eğitime verilen önemin artması ülke ekonomisine kalifiye iş gücü olarak geri dönecek ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacaktır.

2.3. Eğitim ve Ticaret İstihdamı İlişkisi

İllere göre okuryazar nüfus oranı ile ticaret iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında yapılan korelasyonda 0,566'lık pozitif korelasyon saptanmıştır. (p<0,01). (Tablo 7). Kadın okur yazar oranı ile ticaret iş kolunda çalışan yapılan korelasyonda ise 0,573'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. (p<0,01). (Tablo7).Üniversite bitirenlerin oranı ile ticaret iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında ise 0,796'lık pozitif korelasyon görülmüştür. (p<0,01). (Tablo7). İllere göre üniversite bitirenlerin oranı ile tarım iş kolu, sanayi iş kolu ve ticaret iş kolunda çalışan nüfus oranları arasında yapılan korelasyonda en yüksek

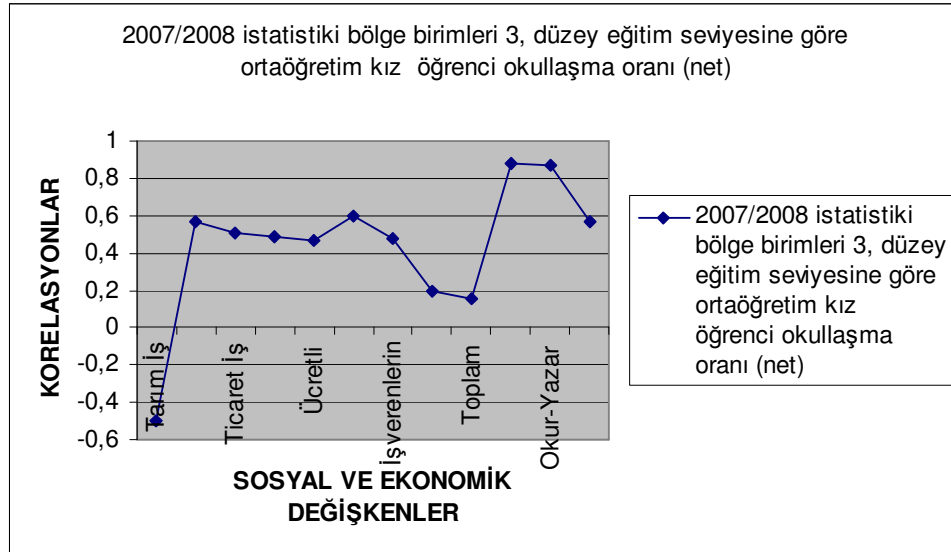
---

⁷⁰Doğan, M., Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme
www. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~dogan/10.html> (15.10.2008).

ilişkilerden birinin ticaret iş kolu olduğu ortaya çıkmıştır. Ticaret iş kolunda istihdam eden nüfus oranında diğer iş kollarına göre eğitim seviyesi ve okuryazarlık oranının arttığı görülmektedir.

İllere göre ilköğretim erkek okullaşma oranı ile ticaret iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında 0,613'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). İlköğretim kız okullaşma oranı ile ticaret iş kolunda çalışanların oranı arasında ise yine 0,613'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7).

İllere göre ortaöğretim kız öğrenci okullaşma oranı ticaret iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında yapılan korelasyonda ise 0,507'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim okullaşma oranına göre okullaşan kadın nüfusun sanayi iş kolundan sonra ticaret iş koluna yöneldikleri saptanmıştır. Ticaret iş kolunda çalışan nüfus ile ortaöğretim erkek okullaşma oranı arasında ise 0,375'lik pozitif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim okullaşma oranlarına bakıldığında okullaşan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ticaret iş kolunu daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. Ticaret iş kolu eğitilmiş kadın nüfusun tercih ettiği istihdam alanlarından biridir. (Grafik130)

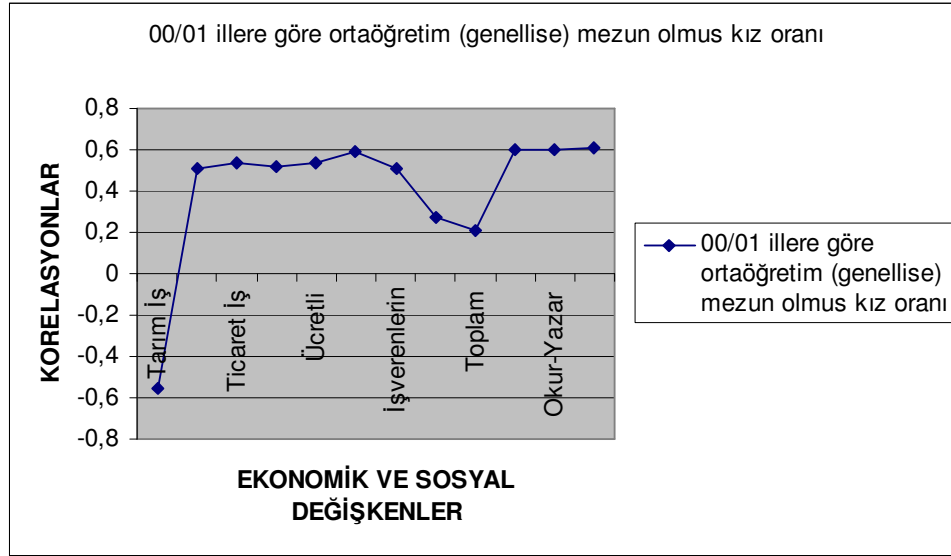

Grafik130: Ortaöğretim Kız okullaşma Oranları ile Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki İlişki

Kaynak: TÜİK 2007–2008 Verileri

İllere göre ortaöğretim genel liseden mezun kız öğrenci oranı ile ticaret iş kolunda çalışan nüfus arasındaki ilişkiye bakıldığında 0,533'lük pozitif korelasyon saptanmıştır. ($p < 0,01$). (Tablo7). Genel liseden mezun olmuş kız öğrencilerin tarım ve sanayi iş koluna göre ticaret iş koluna daha çok yönedikleri görülmektedir. Bu da kadın nüfusun eğitim seviyesinin yükselmesi ile ilgilidir. (Grafik131).

Grafik131: Ortaöğretim (Genel Lise)Mezun Olmuş Kız Öğrenci Oranı ile Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi

Kaynak: TÜİK 2000–2001 Verileri

İllere göre ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun erkek öğrenci oranı ile ticaret iş kolunda çalışan nüfusun oranına bakıldığında ise aralarında -0,292'lik negatif korelasyon saptanmıştır. ($p < 0,01$). (Tablo7). Bu sonuçlara bakıldığında mesleki teknik liseden mezun erkek nüfusun, ticaret iş kolunu sanayi iş koluna göre daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. (Grafik 128).

Ticaret iş kolunda çalışan nüfusun okuryazarlık oranı ve eğitim düzeyi tarım ve sanayi iş kolunda çalışan nüfusun eğitim seviyesine göre oldukça yüksektir. Ticaret iş kolunda çalışan nüfusta diğer iş kollarına göre eğitim seviyesinin daha yüksek olması gerekmektedir.

2.4. Eğitim ve Mali Kurumlar İstihdamı İlişkisi

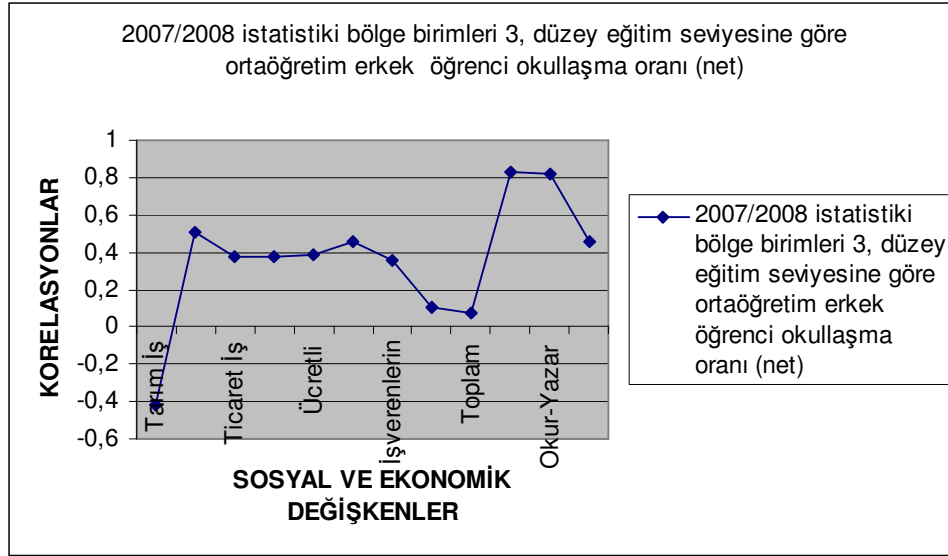
İllere göre okuryazar nüfus ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında 0,524'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). İllere göre okuryazar kadın nüfus oranı ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus arasında ise 0,521'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). Mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranında tarım, sanayi, ticaret iş kollarına göre eğitim seviyesinin oldukça yükseldiği görülmüştür.

İllere göre üniversite bitirenlerin oranı ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında 0,875'lik pozitif korelasyonu bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). Üniversite bitiren nüfusun diğer iş kollarına göre daha fazla olarak mali iş kollarında çalışmaya yöneldiği görülmektedir.

İllere göre ilköğretim erkek okullaşma oranı ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasındaki ilişkiye baktığımızda 0,453'lük pozitif korelasyon görülmüştür. ($p < 0,01$). (Tablo7). Mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranı ile ilköğretim kız okullaşma oranı arasında ise 0,497'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). İlköğretim okullaşma oranlarına bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla mali kurumlar iş kolunu tercih ettikleri saptanmıştır.

İllere göre ortaöğretim kız okullaşma oranı ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında 0,486'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). Bu ilişki grafik 130'da da görülmektedir.

Ortaöğretim erkek okullaşma oranı ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranına bakıldığında ise aralarında 0,380'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). Grafik132'de görüldüğü gibi erkek nüfus sanayi iş kolu, ticaret iş kolu ve ücretli çalışılan istihdam alanlarından sonra öncelikli olarak mali iş kolunu seçmektedir. Ortaöğretim okullaşma oranlarında da yine kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla olarak mali iş koluna yöneldikleri saptanmıştır. Günümüzde hem dışarıda çalışan hem evde çalışan kadınlarımıza mali iş kolunun, sanayi tarım ve ticaret iş kollarından daha uygun olduğu bilinen bir gerçektir.

Grafik 132: Ortaöğretim Erkek Okullaşma Oranı İle Sosyoekonomik Değişkenlerin İlişkisi

Kaynak: TÜİK 2007–2008 Verileri

İllere göre ortaöğretim meslek lisesinden mezun olmuş erkek öğrenci nüfus oranı ile mali iş kurumlarında çalışan nüfus oranı arasında ise -0,234'lük negatif korelasyonu bulunmuştur. ($p < 0,01$). (Tablo7). Mesleki teknik liseden mezun erkek öğrencilerin mali iş kolunda çalışan nüfus oranı ile ilişkisinde sanayi ve ticaret iş kollarına göre daha düşük bir korelasyon bulunmuştur.

İllere göre ortaöğretim genel liseden mezun kız öğrenci oranı ile mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında 0,514'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. Genel liseden mezun kız öğrencilerin ticaret iş kolundan sonra en fazla mali iş kurumlarını daha sonra ise sanayi iş kollarını tercih ettikleri saptanmıştır. Burada eğitim seviyesinin artması ile orantılı olarak iş kolları tercihinin de değiştiği görülmüştür. Hizmet sektöründe eğitim seviyesinin yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Bu sektörde eğitim seviyesinin düşük olması sorunlar yaratacaktır.

2.5. Eğitim ve Ücretli Çalışan Nüfus İlişkisi

İllere göre okur yazar nüfus oranı ile ücretli çalışan nüfus oranı arasında 0,387'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ücretli çalışanların okuryazar kadın nüfus oranı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise 0,360'lık pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ücretli çalışanların toplam istihdama oranında okuryazar oranının, diğer iş kollarında çalışan nüfusun okuryazar oranlarına göre daha düşük oranda olduğu görülmüştür.

İllere göre üniversite bitirenlerin oranı ile ücretli çalışanların toplam istihdama oranına bakıldığında 0,737'lik pozitif korelasyon saptanmıştır. Ücretli çalışanların toplam istihdama oranının, sanayi iş kollarında çalışan nüfusun üniversiteyi bitirme oranına göre yükseldiği görülmüş olup ticaret ve mali iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranına göre ise üniversiteyi bitirme oranının daha düşük olduğu saptanmıştır.

İllere göre ilköğretim kız okullaşma oranı ile ücretli çalışan nüfusun oranı arasında 0,484'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). İllere göre ilköğretim erkek okullaşma oranı ile ücretli çalışan nüfus oranı arasında ise 0,506'lık pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Erkeklerin kız öğrencilere göre ücretli çalışılacak iş kollarına yöneldikleri görülmüştür.

İllere göre ortaöğretim kız okullaşma oranı ile ücretli çalışan nüfusun oranı arasında 0,469 pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim erkek okullaşma ile ücretli nüfus oranı arasında da 0,391 pozitif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo7). Kız öğrencilerin ücretli çalışacakları iş kollarına erkek öğrencilerden daha fazla yöneldikleri görülmüştür.

İllere göre ortaöğretim genel liseden mezun olan kız öğrenci oranı ile ücretli çalışanların oranı arasındaki ilişkiye bakıldığında 0,537'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim genel liseden mezun kız öğrencilerin ücretli çalışan nüfusa oranında tarım, ticaret, sanayi ve mali kurumlar iş kollarına göre daha

yüksek bir korelasyon gösterdiği görülmüştür. Ücretli çalışılacak iş kollarına genel liseden mezun kızların diğer iş kollarına nazaran daha fazla yöneldikleri bulunmuştur.

2.6. Eğitim ve Ücretli Çalışan Kadın Nüfus İlişkisi

İllere göre okuryazar nüfus ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdamı arasındaki ilişkiye bakıldığında 0,599'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. $(p<0,01)$.(Tablo7). Okuryazar kadın nüfus ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdama oranı arasında ise 0,602'lik pozitif korelasyon saptanmıştır. $(p<0,01)$. (Tablo7). Üniversite bitirenlerin oranı ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdama oranı arasında ise 0,796'lık korelasyon bulunmuştur. $(p<0,01)$. (Tablo7). Üniversite bitiren kadın nüfusun ücretli çalışılabilecek iş kolunu diğer iş kollarına göre daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır.

İllere göre ilköğretim erkek okullaşma oranı ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdamı arasında ise 0,592'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. $(p<0,01)$. (Tablo7). İlköğretim kız okullaşma oranları ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdamı arasındaki ilişkiye bakıldığında da 0,618 pozitif korelasyon bulunmuştur. $(p<0,01)$. (Tablo7).

İllere göre ortaöğretim erkek okullaşma oranı ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdama oranı arasında ise 0,461'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. $(p<0,01)$. (Tablo7). Ortaöğretim kız okullaşma oranında da 0,596'lık pozitif korelasyon saptanmıştır. $(p<0,01)$. (Tablo7). İllere göre ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız öğrenci oranı ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdama oranı arasında ise 0,593'lük pozitif korelasyon saptanmıştır. $(p<0,5)$. (Tablo7).

İllere göre ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun olmuş kız öğrenci oranları ile ücretli çalışan kadın nüfusun toplam istihdama oranı arasında ise -0,228'lik negatif korelasyon saptanmıştır $(p<0,5)$.(Tablo 7). Mesleki ve teknik liseden mezun olan kız öğrencilerin ücretli çalışacakları iş kollarına daha az yöneldikleri saptanmıştır. Bu iş kolunu genel liseden mezun kız öğrencilerin daha fazla oranda tercih ettikleri görülmüştür.

2.7. Eğitim ve İşveren Nüfus İlişkisi

İllere göre okur yazar nüfus ile işverenlerin toplam istihdama oranı arasındaki ilişkide 0,567'lik pozitif korelasyon vardır. Okuryazar kadın nüfus oranı ile işverenlerin toplam istihdama oranı arasında ise 0,571'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Üniversite bitirenlerin nüfusa oranı ile işverenlerin toplam istihdama oranı arasında ise 0,746'luk pozitif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo 7).

İllere göre ilköğretim erkek okullaşma oranı ile işveren nüfusun toplam istihdama oranı arasında 0,612'lik pozitif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo 7). İllere göre ilköğretim kız okullaşma oranı ile işverenlerin toplam istihdama oranına bakıldığında aralarında 0,610'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7). İllere göre ortaöğretim erkek okullaşma oranı ile işverenlerin toplam istihdama oranına bakıldığında aralarında 0,352'lik pozitif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo 7).Yine illere göre ortaöğretim kız okullaşma oranı ile işverenlerin toplam istihdama oranı arasında ise 0,473'lük pozitif korelasyon saptanmıştır.

İllere göre ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız öğrenciler ile işveren nüfusun toplam istihdama oranı arasında 0,510'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre işveren olmaya daha fazla yöneldikleri saptanmıştır.

İllere göre ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun olmuş erkek öğrenci oranı ile işverenlerin toplam istihdama oranı arasında -0,295'lik negatif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo7). Ortaöğretim mesleki ve teknik liseden mezun olmuş öğrencilerin işveren olmaya yönelmedikleri görülmüştür.

Erkeklerde işveren nüfus oranında eğitim seviyesi kadınlara göre daha düşüktür. Erkekler eğitim seviyesi düşük olsa bile iş hayatına atılmaktadırlar. Kadınlar ise eğitimleri yoksa daha farklı iş kollarına ya da ev hayatına yönelmektedirler. Bu yüzden genel

itibariyle işveren kadınlar ancak eğitim seviyesi yüksek sayılabilecek kadınlar arasından çıkmaktadır.

2.8. Eğitim ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Pay İlişkisi

İllere göre okuryazar oranı ile gayrisafi milli safi hasıla içindeki pay oranı arasında 0,293'lük pozitif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo7). İllere göre kadın okuryazar oranı ile gayrisafi milli hasıla içindeki pay oranı arasında 293'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). İllere göre üniversite bitirenlerin oranı ile gayrisafi milli hasıla içindeki pay oranı arasında yapılan analizde ise 0,614'lük pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7).

İllere göre ilköğretim okullaşma oranı ile gayri safi yurt içi içindeki pay oranları arasındaki analiz sonucunda kız okullaşmada 0,287'lik pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 7).

İllere göre erkek okullaşma oranı ile gayri safi milli hasıla içindeki pay oranı arasında ise 0,310'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo7). Gayri safi milli hâsıla arttıkça eğitim seviyesinin yükseldiği ve eğitim seviyesi arttıkça gayri safi yurt içi milli hâsıladaki payın da arttığı görülmüştür.

İllere göre genel liseden mezun olmuş kız öğrenci oranı ile gayrisafi hasıla içindeki pay oranlarına bakıldığında 0,269'luk pozitif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,5$). (Tablo 7).

Bazı illerde gayri safi yurt içi hâsıla değerleri yüksektir. Örneğin Keban Barajı'nın ürettiği katma değer ilden bağımsızdır. Bu yüzden gayri safi yurt içi hâsılaya ve illere yansımayaabilir. Gayri safi yurt içi hâsıla tek başına bir gelişmişlik göstergesi değildir.

Ulusal gelirden (Gayri Safi Milli Hasıla) eğitime ayrılan pay bilgi-toplum ilişkisini sağlama ve güçlendirmede ekonomik koşul olarak değerlendirilebilir. Ulusal gelirden eğitime ayrılan pay Danimarka'da %8,3, İsveç'te %8,0, Finlandiya'da %7,6, İrlanda'da %6,5, Fransa'da %5,9 iken, Türkiye için bu pay yalnızca %3,4'tür. Eğitim sorunlarını büyük ölçüde çözmüş olmalarına karşın bu ülkelerin eğitime ayırdıkları payın yüksekliği, eğitimin stratejik öneminin yine bu ülkeler tarafından anlaşıldığı anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin %3,4'lük payı bilgi-toplum ilişkisinde de olumsuz bir ön koşul olarak düşünülebilir.⁷¹

2.9. Eğitim ve Toplam Banka Mevduatı İçindeki Pay İlişkisi

İllere göre okuryazar nüfus oranı ile toplam banka mevduatı içindeki pay arasında 0,223'lük pozitif korelasyon vardır. ($p<0,5$). (Tablo 7).

İllere göre okuryazar kadın nüfusu oranı ile toplam banka mevduatı içindeki pay arasındaki ilişkide ise 0,221'lik pozitif korelasyon olarak bulunmuştur. ($p<0,5$). (Tablo 7).

İllere göre üniversite bitirenlerin oranı ile toplam banka mevduatı içindeki pay arasında 0,576'lık pozitif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo 7). İllere göre toplam banka mevduatı içindeki paylara bakıldığında, toplam banka mevduatının artması ile eğitim seviyesi, eğitim seviyesi arttıkça da toplam banka mevduatı içindeki pay artış göstermektedir.

2.10. Eğitim ve Yeşil Karta Sahip Nüfus Oranı İlişkisi

İllere göre, okuryazar nüfus oranı ile yeşil karta sahip nüfus oranı arasında -0,579'luk negatif korelasyon vardır. ($p<0,01$). (Tablo 8). Yine okur yazar kadın nüfus oranı ile de yeşil karta sahip nüfus oranı arasında -579'luk negatif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo 8). Üniversite bitiren nüfus ile yeşil karta sahip nüfus arasında ise -552'lik negatif korelasyon bulunmuştur. ($p<0,01$). (Tablo 8). Yine ilköğretim okullaşma oranlarına bakıldığında yeşil karta sahip nüfus oranı arasında -278'lik negatif korelasyon bulunmuştur. Meslek liseleri okullaşma oranı ile yeşil karta sahip nüfus oranı arasında ise -518'lik negatif korelasyon saptanmıştır. ($p<0,01$). (Tablo 8). Yeşil kartın verildiği nüfus profili göz önüne alındığında (hiçbir sosyal güvencesi olmayan ve ödeme gücü olmayan vatandaşlar) eğitim seviyesinin düşük olması olasıdır. Eğitim seviyesi arttıkça yeşil karta sahip nüfus oranının azaldığı görülmüştür.

---

⁷¹ Yılmaz,B. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 2002 ! Cilt: 19 l Sayı: 2 s. 101

Tablo:7

Correlations

	Tarým Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	Sanayi Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	Ticaret Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	Mali Kurumlar Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	Ücretli Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	Ücretli Kadynlary Toplam Ysthdama Orany	Üverenlerin Toplam Ysthdama Orany	Gayri Safi Yurt Yçi Yndeiki Pay	Toplam Banka Mevduaty Yndeiki Pay	Okur-Yazar Nüfus Kadyn Nüfusa Orany	Okur-Yazar Kadyn Nüfusa Orany	Üniversite bitirenlerin 22-yas nufusa oran	2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre okullabma orany (net)	2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre okullabma orany (net)	2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre okullabma orany (net)	2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre okullabma orany (net)	00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran
Tarým Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	1																
Sanayi Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	-.769*	1															
Ticaret Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	-.764*	.677*	1														
Mali Kurumlar Yp Kolunda Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	-.807*	.623*	.818*	1													
Ücretli Çalybanlary Toplam Ysthdama Orany	-.991*	.731*	.714*	.772*	1												
Ücretli Kadynlary Toplam Ysthdama Orany	-.825*	.806*	.858*	.860*	.809*	1											
Üverenlerin Toplam Ysthdama Orany	-.776*	.757*	.934*	.859*	.718*	.860*	1										
Gayri Safi Yurt Yçi Yndeiki Pay	-.648*	.565*	.680*	.836*	.617*	.712*	.772*	1									
Toplam Banka Mevduaty Yndeiki Pay	-.584*	.458*	.562*	.817*	.554*	.617*	.675*	.956*	1								
Okur-Yazar Nüfus Kadyn Nüfusa Orany	-.434*	.595*	.566*	.524*	.387*	.599*	.567*	.293*	.223*	1							
Okur-Yazar Kadyn Nüfusa Orany	-.410*	.599*	.573*	.521*	.360*	.602*	.571*	.293*	.221*	.996*	1						
Üniversite bitirenlerin 22-yas nufusa oran	-.756*	.458*	.796*	.875*	.737*	.796*	.746*	.576*	.558*	.545*	.545*	1					
2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre okullabma orany (net)	-.523*	.561*	.613*	.453*	.506*	.592*	.612*	.310*	.210	.446*	.463*	.477*	1				
2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre ilk okullabma orany (net)	-.514*	.601*	.613*	.497*	.484*	.618*	.610*	.287*	.197	.782*	.787*	.526*	.835*	1			
2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre orta okullabma orany (net)	-.415*	.505*	.375*	.380*	.391*	.461*	.352*	.107	.076	.826*	.818*	.456*	.426*	.732*	1		
2007/2008 istatistiki bölge birimle düzey editir seviyesine göre ilköðretim mezun kyz öðrenci oran	-.497*	.572*	.507*	.486*	.469*	.596*	.473*	.200	.152	.879*	.873*	.567*	.497*	.793*	.952*	1	
00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran	-.127	.176	.175	.189	.101	.189	.178	.032	.032	.427*	.431*	.181	.165	.362*	.438*	.491*	1
00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran	-.044	.074	.054	.075	.025	.046	.060	-.029	-.018	.230*	.233*	.053	.079	.210	.261*	.286*	.952*
00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran	-.554*	.509*	.533*	.514*	.537*	.593*	.510*	.269*	.211	.596*	.596*	.611*	.564*	.680*	.603*	.709*	.379*
00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran	-.202	-.043	.056	.113	.218	.031	.065	.034	-.044	-.071	-.085	.250*	.145	.108	.010	.027	.128
00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran	-.022	-.288*	-.199	-.134	.062	-.228*	-.193	-.089	-.050	-.519*	-.535*	-.027	-.083	-.263*	-.358*	-.376*	-.107
00/01 illere göre öðrenci sayysнын mezun kyz öðrenci sayysнын erkek öðrenci oran	.066	-.375*	-.292*	-.234*	-.020	-.321*	-.295*	-.138	-.092	-.682*	-.696*	-.148	-.173	-.408*	-.495*	-.527*	-.206

*.Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*.Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo:8

Correlations

	Okur-Yazar Nüfus Oranı	Okur-Yazar Kadın Nüfus Oranı	Üniversite Bitirenlerin 22+ Yapı Nüfus Oranı	Yüköğretim Okullaşma Oranı	Liseler Okullaşma Oranı	Mesleki ve Teknik Lise Okullaşma Oranı	Küçük Sanayi Siteleri İşyeri Sayısı	Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye Çindeki Payı	Fert Babına Genel Bütçe Gelirleri	Fert Babına Kamu Yatırımları Miktarı	Fert Babına Tevvik Belgelendirme Tutarı	Fert Babına Yırcat Miktarı	Fert Babına İthalat Miktarı	Yeşil Karta Sahip Nüfus Oranı
Okur-Yazar Nüfus C Pearson Correla Sig. (2-tailed) N	1	,996*	,558*	,158	,635*	,709**	,334*	,292*	,293*	,222*	,394**	,319*	,238*	-,579*
Okur-Yazar Kadın Nüfusun Toplam Kadın Nüfus Oranı	,996*	1	,545*	,156	,635**	,701**	,349**	,313*	,286**	,235*	,395**	,318*	,241*	-,572**
Üniversite Bitirenleri 22+ Yapı Nüfus Oranı	,558*	,545*	1	,343*	,688*	,370**	,422*	,396*	,430**	,293**	,219*	,369*	,215	-,552**
Yüköğretim Okullaşma Oranı	,158	,156	,343*	1	,554*	,343*	,141	,121	,318*	,018	,307**	,349*	,168	-,278*
Liseler Okullaşma Oranı	,635*	,635*	,688*	,554*	1	,439**	,305*	,265*	,275*	,184	,282*	,310*	,321**	-,518**
Mesleki ve Teknik Lise Okullaşma Oranı	,709**	,701**	,370**	,343*	,439**	1	,054	,048	,302**	,168	,488**	,319*	,174	-,518**
Küçük Sanayi Siteleri İşyeri Sayısı	,334*	,349**	,422*	,141	,305**	,054	1	,797**	,230*	,196	,192	,374**	,151	-,343**
Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye Çindeki Payı	,292*	,313*	,396*	,121	,265*	,048	,797**	1	,105	,245*	,119	,265*	,249*	-,367**
Fert Babına Genel Bütçe Gelirleri	,293*	,286**	,430**	,318*	,275*	,302**	,230*	,105	1	,304**	,214	,527**	,081	-,375**
Fert Babına Kamu Yatırımları Miktarı	,222*	,235*	,293**	,018	,184	,168	,196	,245*	,304**	1	,201	,143	,109	-,231**
Fert Babına Tevvik Belgelendirme Tutarı	,394**	,395**	,219*	,307**	,282*	,488**	,192	,119	,214	,201	1	,394**	,109	-,461**
Fert Babına Yırcat Miktarı	,319*	,318*	,369*	,349**	,310*	,319**	,374**	,265*	,527**	,143	,394**	1	,273*	-,428**
Fert Babına İthalat Miktarı	,238*	,241*	,215	,168	,321**	,174	,151	,249*	,081	,109	,109	,273*	1	-,273*
Yeşil Karta Sahip Nüfus Oranı	-,579*	-,572**	-,552**	-,278*	-,518**	-,518**	-,343**	-,367**	-,375**	-,231**	-,461**	-,428**	-,273*	1

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

SONUÇ

Bir ülkenin kalkınmasının o ülkenin insanların kişisel ve toplumsal olarak gelişmesine bağlı olduğu görülmektedir. Eğitim ve sosyoekonomik kalkınma arasında güçlü bir ilişki vardır. Eğitimi geliştirerek, ekonomik ve sosyal gelişmeye önemli katkılarda bulunulabilir. Bunun bilincine varılıp insana yatırım konusunda daha duyarlı olunmaya başlanmalıdır.

Ülkemizde de özellikle okullaşmaya yönelik kampanyalarda artış vardır. İnsani kalkınma işgücü verimliliğini arttırmakta, ekonomik büyümeyi hızlandırmakta, ekonomik büyüme de gelir artışı yoluyla sağlık, eğitim, sosyal harcamaları artırarak insani kalkınmayı yüksek düzeylere taşıdığı görüşü önem kazanmıştır. Bu iki kavram birbirini beslemektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir; İller genelinde TÜİK ve DPT tarafından yapılmış araştırma verilerine dayanılarak; okuryazar nüfus ile tarım iş kolunda çalışan nüfusun toplam istihdama oranı arasında negatif korelasyon saptanmıştır. Tarımla uğraşan nüfusun diğer iş kollarında çalışan nüfusa göre okuryazarlık oranının düşük olduğu görülmektedir. Üniversite bitirenlerin oranının tarım iş kolunda çalışan nüfusa oranı arasında ise negatif korelasyon olduğu bulunmuştur. Ortaöğretim okullaşma oranlarında kız nüfusun erkek nüfusa göre tarım iş koluna daha fazla yöneldikleri belirlenmiştir. Erkek nüfusun okullaşma oranı kız okullaşma oranına göre daha yüksektir. Nüfusun eğitim düzeyi arttıkça, tarım iş kolu dışındaki diğer iş kollarına yönelme görülmektedir. Kız nüfusun ortaöğretimi yarıda bırakma durumu erkek nüfusa göre daha fazladır. Bu durum göz önüne alındığında, ortaöğretim okullaşma oranlarında tarım iş koluna yönelme oranının kız nüfusta daha fazla olması beklenen bir sonuçtur.

Tarım iş kolunda çalışan nüfusun eğitim seviyesinin düşük olduğu saptanmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça tarım iş kolunda çalışan nüfusta azalma olduğu görülmektedir. Tarım iş kolunda çalışan nüfusta eğitim seviyesi düşük olduğundan eğitim gerektiren modern yöntemler yerine geleneksel yöntemler kullanılmakta bu ise tarımda verimliliğin artmasını engellemektedir.

İllere göre okuryazar nüfus oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında yapılan korelasyonda pozitif korelasyon saptanmıştır. Bu sonuçlara göre sanayi iş kolunda istihdam eden nüfus içinde okuryazar nüfus oranı artış göstermektedir. Üniversite bitirenlerin nüfusa oranı ile sanayi iş kolunda çalışan nüfusun oranı arasında ise yine pozitif fakat daha düşük bir korelasyon bulunmuştur. Eğitim seviyesi arttıkça nüfusun eğitilmiş iş gücüne gereksinimi olan diğer iş kollarına yöneldiklerini göstermektedir.

Yaptığımız analiz sonucunda kız nüfusun sanayi iş kolunu erkek nüfustan daha fazla tercih ettiği saptanmıştır. Kızların öğrenimlerini yarıda bırakma oranının fazla olması ve yüksek öğrenim görme oranlarının erkeklere göre daha az olması bu sonuçta etkilidir.

Meslek liselerinden mezun öğrenci oranları ile sanayi iş kolunda çalışan nüfus oranı arasında düşük de olsa pozitif korelasyon beklenirken negatif bir korelasyon bulunmuştur. Bu sonuç, eğitim sisteminde zayıf olan öğrencilerin iş sahibi olmaları amacıyla meslek liselerine yönlendirilmesi ve bu kişilerin büyük bir kısmının bu sektörde istihdam edilmemelerinin sonucu olabilir. Meslek liselerine değer kazandırılmalı ve öğrencilerin tercih etmeleri sağlanmalıdır. (Meslek liseleri özellikle Avrupa'da ekonomik gelişmişliğin göstergesi sayılırken, ülkemizde sanayi iş kolunda dolayısıyla ekonomik gelişmişliğe olumlu etkisinin olmaması beklenen bir sonuç değildir.). Meslek liseleri ile sanayi kuruluşları arasında sıkı bağlar kurulmalı, öğrencilere daha okul sıralarındayken cazip iş imkânları sunulmalıdır. İşverenler özellikle işçi alırken meslek lisesi mezunlarına öncelik tanımalıdır. Toplumdaki meslek lisesi mezunlarına yönelik ön yargılar eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır. Üniversite sınavları farklı yeteneklere sahip öğrencileri birkaç dalda sınamakta ve öğrencilerin kabiliyetlerini göz ardı etmektedir. Üniversite sınavlarında yeterli puanı alan öğrenciler başarılı, alamayanlar ise başarısız olarak sınıflandırılmaktadır. Bu da her ne sebeple olursa olsun meslek lisesine giden öğrencilerin ilgi ve isteğini düşürmektedir. Bu yüzden meslek liselerine giden öğrencilerin birçoğu mezun oldukları dalda çalışmayıp başka iş kollarına yönelmekte ve sanayi iş kolunda istihdam etmemektedir. Bu da ülkedeki sosyoekonomik kalkınmayı olumsuz etkilemektedir.

Kalifiye iş gücü sağlanması açısından da meslek liselerine verilen önemin artması sağlanmalıdır. Meslek okullarına ve mesleki eğitime verilen önemin artması ülke ekonomisine kalifiye iş gücü olarak geri dönecek ve ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Ticaret iş kolunda istihdam eden nüfus oranında, tarım ve sanayi iş kollarına nazaran eğitim seviyesi ve okuryazarlık oranının arttığı görülmüştür. Ortaöğretim okullaşma oranlarına ise okullaşan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ticaret iş kolunu daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. Ticaret iş kolu eğitilmiş kadın nüfusun tercih ettiği istihdam alanlarından biridir. Ticaret iş kolunda çalışan nüfusun okuryazarlık oranı ve eğitim düzeyinin tarım ve sanayi iş kolunda çalışan nüfusun eğitim seviyesine göre oldukça yüksek olduğu saptanmıştır.

Mali kurumlar iş kolunda çalışan nüfus oranında tarım, sanayi, ticaret iş kollarına göre eğitim seviyesinin oldukça yükseldiği görülmüştür. Eğitim seviyesinin artması ile iş kolları tercihinin de değiştiği görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla olarak mali iş koluna yöneldikleri de saptanmıştır. Hizmet sektöründe eğitim seviyesi diğer iş kollarına göre daha yüksektir. Mali kurumlar iş kolu, kız öğrenciler tarafından tarım, sanayi ve ticaret iş kollarına göre uygunluğu açısından da tercih edilmektedir.

Ücretli çalışanların toplam istihdama oranının, sanayi iş kollarında çalışan nüfusun üniversiteyi bitirme oranına göre yükseldiği görülmüştür. Ticaret ve mali iş kolunda çalışanların ise toplam istihdama oranına göre üniversiteyi bitirme oranının daha düşük olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin ücretli çalışacakları iş kollarına erkek öğrencilerden daha fazla yöneldikleri görülmüştür.

Üniversite bitiren kadın nüfusun ücretli çalışılabilecek iş kolunu, mali iş kolu dışındaki diğer iş kollarına göre daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır. Mesleki ve teknik liseden mezun olan kız öğrencilerin ücretli çalışacakları iş kollarına daha az yöneldikleri görülmüştür.

Ortaöğretim genel liseden mezun olmuş kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre işveren olmaya erkek öğrencilerden daha fazla yöneldikleri görülmektedir. Kadın nüfusun eğitim seviyesi arttıkça farklı iş kollarına kaymakta olduğu görülmektedir. Erkeklerde işveren nüfus oranında eğitim seviyesi kadınlara göre daha düşüktür. Erkek nüfus eğitilmiş olmasa bile işverenliğe yönelmektedir. Kadınlarda bu durum farklıdır. Genel olarak işveren nüfus içindeki kadınlar eğitilidir.

Gayri safi milli hâsıla arttıkça eğitim seviyesinin yükseldiği ve eğitim seviyesi arttıkça gayri safi yurt içi milli hâsıladaki payın da arttığı görülmüştür. İllere göre toplam banka mevduatı içindeki paylara bakıldığında da, toplam banka mevduatının artması ile eğitim seviyesi, eğitim seviyesinin artması ile de toplam banka mevduatı içindeki paylar artış göstermiştir. Eğitim seviyesi arttıkça daha fazla gelir elde edilen işlerde çalışılmaktadır. Yeşil kartın hiçbir sosyal güvencesi olmayan vatandaşlara verildiğini göz önüne aldığımızda eğitim seviyesinin düşük olması beklenen bir sonuçtur. Eğitim seviyesi arttıkça yeşil karta sahip nüfus oranının azaldığı görülmüştür. Eğitimli nüfus sosyal güvencesi olan işlerde çalışmaktadır.

Eğitime yapılan yatırım insandaki bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilip bunlardan en üst düzeyde faydalanmayı sağlar. Nitelikli işgücü ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin de vazgeçilmez bir unsurdur. Ekonomideki insan gücünün yeni ve ileri teknolojilere dayalı üretim süreçlerinde başarılı olabilmesi için hizmet öncesinde nitelikli bir eğitim alması gerekmektedir. İş hayatında ise sürekli olarak önceki eğitimine ilave eğitim görmesi gerekmektedir. Hizmet içi seminerler bunda faydalı olmaktadır.

Ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri, milli gelir miktarı yanında; eğitim, sosyal, kültürel ve politik durumları ile de ölçülmektedir. Ekonomik gelişme, kişi başına düşen mal ve hizmet ile ifade edilebildiği gibi, kişi başına düşen eğitim ve sağlık harcamaları da gelişmişliğin önemli ölçüleri arasındadır. Bununla beraber okuryazarlık ve okullaşma oranı gibi değerler de bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir.

Eğitimli insanlar daha verimli bir hale gelmektedirler. Beşeri sermayenin bütün üretim faktörlerinden daha önemli olduğu son yıllarda daha fazla vurgulanmaktadır. Eğitimin ekonomiye yapacağı katkı oldukça büyüktür. Küreselleşme sürecinde, teknolojinin hızla gelişmesi ve uluslararası rekabetin çok daha fazla hissedilmesi, gelişmiş ülkelerle, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkların ancak nitelikli insan gücü ile kapatılabileceğini göstermiştir. Sonuç olarak eğitim ve ekonomik kalkınma arasında pozitif bir ilişki vardır.

KAYNAKÇA

Arslanoğlu, İ., Türk Eğitim Sistemi, Ankara,1997.

Baloğlu, Z., Türkiye’de Eğitim, Tüsiad, İstanbul, 1990.

Basın Yayın Ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, İşte Türkiye, Eğitim ve Bilim,
www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/kitaplar/isteturkiye/turkce/egitim359.htm (17.06.2008).

Başaran, İ., E., Eğitime Giriş , Ankara, 1987.

Başaran, İ., E., Türkiye Eğitim Sistemi ,Ankara,1993.

Başaran, İ.E., Eğitime Giriş, Ankara, 1984.

BM 2007 İnsani Gelişmişlik Raporu,Türkiye Kamu-sen Araştırma Geliştirme Merkezi
<http://www.kamusen.org.tr/imag/duyuru/duy77r2.doc>(12.12.2008).

Bulurman, B., ‘‘Enformasyon Toplumu Ve Eğitim’’, İş, güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2002, Cilt 4, sayı 1.

Çanakçı,D.,Tutar,F., Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı.
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=629 (15.08.2008).

Devlet İstatistik Enstitüsü, *Yaşam Memnuniyeti Araştırması.*, 2004.

Dış Ticaret Müsteşarlığı, “Eğitim, Haberleşme ve Ticari Serbestliğin Ekonomik Büyümeye Katkısı”, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/KonjokturIzlemeDb/egitim.doc> (29.08.2008).

Dinçer, B., Özaslan M, Kavasoğlu, T, İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, DPT, 2003.

Doğan, M., Büyük Türkçe Sözlük, 1996.

Durgun, Ö., Küreselleşen Dünyada kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2002.

Duygulu, E., “Eğitimin Çalışma Yaşamındaki ve Kariyer Üzerindeki Rolü”, İş, Güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2003, Cilt 6, sayı:1.
www.isgucdergi.org/?p=arc_view&ex=181&inc=arc&cilt=5&sayi=1&year=2003
(07.07.2008).

Eğitim Kavramı Üzerine-1, http://tebesirtozu.blogcu.com/egitim-kavrami-uzerine-1_2007564.html (18.08.2008).

Eğitim, Formasyon ve Kültür Konularında Değerlendirme Raporu, M.E. B Yayınları, Ankara, 1990.

Ekonomik Kalkınmanın Temel Analizi, <http://www.msxlab.org/forum/ekonomi/96324-ekonomik-kalkinmanin-genel-analizi-2.html> (13.07.2008).

Elvan, L., “Türkiye’de Bölgeler Arası İktisadi Gelişmişlik Farklarının GSYİH (İller Endeksi) Esas Alınarak Karşılaştırılması”, Planlama Dergisi, DPT, Özel Sayı, 2002.

Emin, M., Eğitim ile Kalkınmanın İlişkisi ve Türkiye Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi, İstanbul, 1994.

Eren, A., Eğitim Sürecinde Öğrenci ; Bilim ve Teknik, İstanbul, Ekim 2002.

Ertürk, S., Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, 1972.

Gedikoğlu, T., Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi:Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, Cilt:1, Sayı:1, Haziran 2005.

Han, E., Kaya, A., Kalkınma Ekonomisi; Teori ve Politika , Eskişehir, 2002.

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=629 (15.08.2008).

İşgüden, T., ve diğerleri, Gelişme İktisadı: Kuram, Eleştiri, Yorum, İstanbul, 1995.

Karaca, O., “Enflasyonda Son Fırsat”, Capital, 2003.

http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=783 (22.082008).

Karayığıt, A. , “2005 Yılı İnsani Kalkınma Raporu Yaymlandı”, İzmir Ticaret Odası , AR&GE Bülten, Eylül, 2006. http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/5202/ahmet_UndpinsaniKalk%C4%B1nma.pdf (10.11.2008).

Kırklareli’nde İdari Yapı,Eğitim Ve Kùltür, 2008. http://nuriayn.blogcu.com/kirklareli-nde-idari-yapi-egitim-ve-kultur_10602741.html., (29/01/2008).

Kodamanoğlu, M, N., Türkiye’de Eğitim (1923-1960) , Ankara, 1964.

MEB, Okuma Yazma Çalışmaları,Halk Eğitimi, 2006.

<http://cygm.meb.gov.tr/halkegitim/okumayazmakurslr.html> (15.07.2008).

MEB, Türk Milli Eğitim Sistemi, Duyurular, 2006.

www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html (05.05.2008).

Memişoğlu, S., “Eğitim, Nùfus ve Kalkınma”, Cumhuriyet Döneminde Eğitim 2, Ankara, 1999.

Mıhçı, H., Mıhçı,S. , “Türkiye’nin Yakın Dönemdeki İnsani Gelişme Eğilimleri”,

Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt no: 21, Sayı:2, 2003.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı., Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Ankara, 1999.

Oğuzhan, F., Eğitimin Terimleri Sözlüğü, Ankara,1974..

Özsoy, C., Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2007.

Sarıçay, N., Türkiye’de Eğitim Sektörünün Sorunları, Eğitimin Ekonomik Boyutları ve Çözümleri, Ar&Ge Bülten, İzmir Ticaret Odası, Kasım, 2007.

www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/5399/nesrin_egitim.pdf (15.06.2008).

Şahin, H. , “Büyüme, Kalkınma,Gelişme Hakkında Bilgiler”

http://www.ekodialog.com/Konular/buy_gel_kalk.html (21.06.2008).

Taş,U., Türkiye’de Kalkınma Planları Işığında Eğitimin Kalkınmadaki Rolü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2007.

Türk Eğitim-Sen, 21’inci Yüzyılda Türk Milli Eğitimi, Ankara, 2001.

Türkiye İstatistik Enstitüsü, Bölgesel Göstergeler, 2006.

Türkmen , F., Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması, DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara, 2003.

Türkmen, F., Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması, DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara, 2002.

Türktan, G. “AB Uyum Sürecinde Kırsal Kesimde İstihdam Sorunu” Toplantısı Konuşması
2006 [www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/1A08A9C1178C634AC225735400312447/\\$FILE/abistihdam.pdf](http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/1A08A9C1178C634AC225735400312447/$FILE/abistihdam.pdf) (20.09.2008)

Varış, F., “Eğitim Biliminde Çağdaş Gelişmeler”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.44,
Eskişehir,1991, www.isgucdergi.org/?p=arc_view&ex=124&inc=arc&cilt=4&sayi=1&year=2002 (10.11.2007)

Yavilioğlu, C., “Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri”, Cumhuriyet
Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt no: 3, Sayı no: 1, 2000.

Yayla, A., “Eğitim Kavramının Etik Açısından Analizi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik
Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı:1,
http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_II/A_yayla.doc (27.08.2008).

Yılmaz, B., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 2002, Cilt: 19, Sayı: 2.

Yılmaz, M., Güloğlu, “B.,Ekonomik Büyüme Ve İnsani Kalkınma:Paralel Veriler
Ekonometrisi Neler Getiriyor?” www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=177
(10.10.2008).

Ek:1

İller	Okur-Yazar Nüfus Oranı	ulusun Topla	üniversite bitirenlerin 22-yas nüfusa oranı	2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3 düzey eğitim seviyesine göre ilköğretim öğrenci okullaşma oranı (net)	2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3 düzey eğitim seviyesine göre ilköğretim öğrenci okullaşma oranı (net)	2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3, düzey eğitim seviyesine göre ortaöğretim öğrenci okullaşma oranı (net)	2007/2008 istatistikî bölge birimleri 3, düzey eğitim seviyesine göre ortaöğretim öğrenci okullaşma oranı (net)	00/01 illere göre ilköğretim mezun kız öğrenci sayısı	00/01 illere göre ilköğretim den mezun erkek öğrenci oranı	00/01 illere göre ortaöğretim (genel) mezun kız öğrenci oranı	00/01 illere göre ortaöğretim (genel) mezun kız öğrenci oranı	00/01 illere göre ortaöğretim (meslekî) mezun kız öğrenci oranı	00/01 illere göre ortaöğretim (meslekî) mezun kız öğrenci oranı	00/01 illere göre ortaöğretim (meslekî) mezun kız öğrenci oranı	00/01 illere göre ortaöğretim (meslekî) mezun kız öğrenci oranı
ADANA	86,86	80,26	7,87	99,17	97,46	60,62	59,03	0,79	0,99	0,31	0,31	0,39	0,44		
ADYAMAN	79,83	70,57	5,27	98,30	96,51	53,15	44,18	0,63	1,02	0,17	0,36	0,51	0,64		
AFYON	89,26	81,47	5,43	94,56	94,02	59,77	48,98	0,66	0,84	0,11	0,14	0,17	0,19		
AĞRI	67,95	52,24	3,84	91,30	80,95	22,30	14,95	0,15	0,44	0,05	0,17	0,33	0,48		
AMASYA	87,39	80,68	6,32	98,94	98,76	72,72	65,49	0,81	0,95	0,19	0,24	0,30	0,34		
ANKARA	93,26	89,32	16,85	100,00	100,00	77,23	76,79	0,87	0,97	0,32	0,3	0,34	0,36		
ANTALYA	91,86	87,35	11,72	100,00	99,44	65,57	64,79	0,66	0,77	0,15	0,2	0,23	0,25		
ARTVİN	86,8	79,21	5,31	98,16	98,17	77,30	70,66	1,74	1,89	0,15	0,18	0,23	0,26		
AYDIN	87,44	81,05	7,21	100,00	99,87	64,71	64,05	0,70	0,84	0,22	0,2	0,25	0,28		
BALIKESİR	88,34	82,9	7,07	99,31	98,71	73,87	70,78	0,73	0,81	0,22	0,21	0,25	0,29		
BİLEÇİK	91,55	85,8	5,79	99,02	97,34	65,76	62,12	0,82	0,95	0,17	0,17	0,20	0,21		
BİNGÖL	73,61	60,37	4,99	97,25	87,29	40,81	28,56	0,37	0,73	0,09	0,25	0,41	0,58		
BİTLİS	72,37	58,09	5,19	90,12	79,63	33,96	18,50	0,19	0,56	0,04	0,19	0,33	0,45		
BOLU	89,63	84,03	6,82	95,89	95,65	89,79	76,01	0,85	0,74	0,19	0,16	0,19	0,21		
BURDUR	89,67	83,72	6,64	93,78	94,05	70,27	72,02	0,77	0,85	0,20	0,23	0,27	0,31		
BURSA	91,72	87,27	7,72	100,00	99,88	72,57	68,19	0,50	0,50	0,19	0,18	0,21	0,22		
ÇANKAYA	89,61	84,53	7,07	97,45	96,52	75,53	72,66	0,72	0,82	0,18	0,19	0,22	0,25		
Çarşak	88,16	81,99	5,41	93,29	92,33	66,62	55,04	0,54	0,65	0,09	0,09	0,11	0,12		
Çorum	83,11	76,4	4,83	94,41	94,76	66,95	52,59	0,84	1,04	0,18	0,24	0,31	0,38		
DENİZLİ	89,57	83,42	7,13	97,89	97,04	65,12	65,06	0,81	0,89	0,19	0,2	0,24	0,27		
DIYARBAKIR	85,57	55,37	5,5	99,74	99,78	39,56	27,63	0,38	0,89	0,17	0,3	0,54	0,78		
EDİRNE	88,89	83,54	8,61	99,88	97,61	78,37	72,15	0,70	0,77	0,22	0,19	0,23	0,26		
ELAZIĞ	82,31	72,52	7,57	99,84	97,46	75,24	66,22	0,61	0,90	0,27	0,46	0,63	0,77		
ERZİNCAN	87,16	79,66	6,74	96,10	95,50	82,01	64,70	0,52	0,65	0,14	0,19	0,24	0,27		
ERZURUM	83,64	74,57	5,89	95,14	90,92	51,48	35,06	0,45	0,82	0,11	0,22	0,30	0,35		
ESKİŞEHİR	92,94	89,1	9,39	100,00	99,84	83,98	77,38	0,81	0,89	0,30	0,26	0,29	0,31		
SARAYCI	83,78	74,99	5,21	99,94	99,24	49,06	40,76	0,55	0,94	0,16	0,29	0,35	0,41		
SİĞIR	83,35	73,45	5,66	94,23	93,52	73,86	64,42	0,70	0,83	0,15	0,17	0,23	0,28		
UMUŞAN	86,4	78,72	5,11	82,46	82,49	61,90	48,52	0,55	0,78	0,07	0,19	0,24	0,28		
HAKKARİ	70,69	52,1	5,98	89,50	85,92	53,18	33,84	0,27	0,61	0,06	0,28	0,54	0,76		
HATAY	86,02	78,69	6,01	98,31	97,30	59,64	53,75	0,82	1,06	0,27	0,32	0,41	0,47		
ISPARTA	92,01	87,05	8,37	96,33	95,92	79,28	76,64	0,79	0,89	0,20	0,25	0,29	0,31		
MERSİN	88,16	83,88	8,21	100,00	99,12	65,80	62,14	0,75	0,80	0,26	0,27	0,32	0,36		
ISTANBUL	93,39	89,49	11,92	100,00	99,12	83,22	81,64	0,73	0,83	0,23	0,22	0,25	0,28		
İZMİR	91,86	87,41	11,47	100,00	100,00	67,91	72,20	0,75	0,84	0,27	0,24	0,27	0,30		
KARS	82,94	72,69	5,64	96,27	94,20	34,39	28,12	0,53	0,81	0,14	0,21	0,29	0,35		
ASTAMON	80,8	72,33	4,62	98,66	97,90	67,66	56,11	0,75	0,92	0,13	0,14	0,19	0,24		
KAYSERİ	89,89	82,42	7,49	99,99	99,13	70,74	65,41	0,86	1,03	0,26	0,31	0,38	0,42		
KIRKLARELİ	82,88	80,05	7,17	98,29	97,46	83,42	79,14	0,69	0,77	0,38	0,27	0,30	0,33		
KIRSEHİR	87,52	80,95	6,16	93,78	93,29	73,30	70,28	0,60	0,92	0,26	0,33	0,41	0,47		
KOCAELİ	92,04	87,13	7,6	100,00	100,00	74,40	67,38	0,82	1,00	0,18	0,19	0,22	0,24		
KONYA	90,07	84,74	5,39	97,43	96,24	56,01	49,60	0,69	0,91	0,14	0,2	0,24	0,26		
kütahya	89,09	83,49	5,08	97,44	96,40	75,27	59,87	0,81	0,88	0,11	0,16	0,19	0,22		
MALATYA	85,35	77,86	7,96	99,29	98,18	70,46	61,50	0,63	0,81	0,30	0,39	0,50	0,59		
MANİSA	88,27	79,25	4,95	97,56	97,03	63,24	61,98	0,81	0,93	0,17	0,17	0,21	0,25		
İRAMANAN	83,42	74,85	5,84	95,44	94,23	55,28	45,27	0,68	1,07	0,20	0,25	0,33	0,40		
MARDİN	71,2	56,79	4,4	93,17	87,97	40,22	23,67	0,30	0,78	0,06	0,25	0,44	0,62		
MUĞLA	92,72	88,29	10,08	99,37	99,41	66,88	68,82	0,73	0,77	0,20	0,18	0,20	0,22		
MUS	69,44	53,69	3,65	92,32	83,00	28,92	13,59	0,19	0,53	0,05	0,15	0,28	0,40		
NEŞEHİR	88,41	81,81	6,03	96,39	95,54	62,24	59,06	0,72	0,84	0,18	0,2	0,24	0,28		
NİĞDE	86,23	79,35	6,01	96,76	95,37	53,19	47,90	0,60	0,93	0,13	0,19	0,24	0,28		
ORDU	83,1	74,6	4,69	94,73	94,42	60,76	54,99	0,70	0,89	0,13	0,14	0,19	0,23		
RİZE	87,66	79,22	5,8	98,57	97,50	79,40	72,31	0,82	0,96	0,18	0,22	0,28	0,32		
SAKARYA	90,85	85,28	5,75	99,30	97,90	73,21	61,21	0,74	0,94	0,14	0,15	0,18	0,19		
SAMSUN	86,21	79,52	6,51	98,59	98,06	62,14	57,34	0,84	1,02	0,21	0,22	0,28	0,32		
SİİRT	68,66	52,15	5,16	93,84	87,18	42,81	21,24	0,25	0,77	0,06	0,32	0,61	0,89		
SİNOP	82,72	75,75	5,41	97,63	95,96	63,69	60,50	0,67	1,04	0,14	0,12	0,16	0,19		
Sivas	85,4	77,52	6,06	96,14	95,06	62,83	53,31	0,77	0,96	0,14	0,21	0,27	0,32		
TEKİRDAĞ	93,01	89,3	7,42	100,00	100,00	77,15	73,71	0,76	0,89	0,17	0,15	0,17	0,18		
TOKAT	85,67	79,2	5,18	93,52	92,85	62,38	50,26	0,60	0,81	0,12	0,15	0,19	0,22		
TRABZON	89,49	81,14	8,24	96,44	95,92	74,75	70,92	0,68	0,84	0,19	0,23	0,28	0,32		
TUNCELİ	82,89	69,88	7,37	95,20	96,26	69,41	66,22	0,71	0,87	0,27	0,37	0,53	0,64		
SANLIURF	87,67	82,15	4,43	97,09	98,24	31,09	12,29	0,22	0,64	0,05	0,14	0,27	0,40		
UŞAK	87,54	80,74	5,72	96,41	95,35	70,33	70,88	0,87	0,94	0,21	0,2	0,25	0,28		
VAN	68,05	52,02	4,94	94,27	83,35	33,53	19,29	0,24	0,72	0,05	0,18	0,35	0,51		
YOZGAT	86,17	79,45	4,71	90,51	89,82	54,20	41,91	0,57	0,86	0,09	0,18	0,23	0,26		
ONGULDA	87,81	80,94	6,15	98,43	97,65	73,80	63,23	0,13	0,80	0,31	0,27	0,33	0,38		
AKSARAY	86,34	78,9	5,18	94,72	93,31	49,49	42,47	0,71	0,91	0,13	0,21	0,27	0,31		
BAYBURT	85,49	78,78	5,09	97,50	96,91	67,13	42,44	0,51	0,91	0,07	0,24	0,30	0,35		
KARAMAN	89,72	84,95	5,84	96,44	96,16	59,53	56,55	0,86	1,00	0,15	0,22	0,26	0,29		
KIRIKKALE	89,12	82,85	6,05	96,74	97,45	77,39	68,48	0,67	0,84	0,22	0,29	0,35	0,39		
BATMAN	70,96	57,44	4,67	97,37	93,45	43,81	29,91	0,33	0,74	0,14	0,34	0,59	0,83		
SİRİNAK	85,75	44,85	4,73	93,87	87,31	31,86	17,68	0,18	0,73	0,03	0,18	0,40	0,61		
Bitin	84,03	77,17	4,76	99,30	98,73	68,65	57,46	0,65	1,09	0,11	0,13	0,17	0,20		
ARDAHAN	84,6	76,05	4,42	99,83	99,83	94,10	47,44	0,80	0,92	0,61	0,13	0,27	0,36		
İSİR	75,46	62,26	5,51	93,96	89,48	42,81	37,66	0,55	0,75	0,18	0,29	0,47	0,62		
YALOVA	82,93	88,67	8,87	100,00	100,00	76,24	73,57	1,44	1,66	0,32	0,32	0,36	0,39		
KARABÜK	86,92	80,19	6,8	99,18	98,29	80,30	75,31	0,82	0,93	0,26	0,21	0,26	0,30		
KİLİS	80,41	71,08	5,26	96,52	95,68	53,82	49,49	0,63	0,96	0,19	0,18	0,25	0,31		
OSMANIYE	86,02	79,03	6,73	94,56	93,21	67,81	61,94	0,78	0,99	0,26	0,38	0,48	0,56		
düzce	89,44	83,13	5,23	98,01	97,69	72,46	61,99	0,79	0,88	0,09	0,1	0,12	0,13		

Ek:2

İller	İstihdam Göstergeleri	Tarım İşi Kolunda Çalışanların Toplam İstihdamına Oranı	Sanayi İş Kolunda Çalışanların Toplam İstihdamına Oranı	Ticaret İş Kolunda Çalışanların Toplam İstihdamına Oranı	Matîi Kurumlar İş Kolunda Çalışanların Toplam İstihdamına Oranı	Ücretli Çalışanların Toplam İstihdamına Oranı	Ücretli Çalışan Kadınların Toplam İstihdamına Oranı	İşverenlerin Toplam İstihdamına Oranı	Gayri-Safi Yurt İçi Hattında İstihdam Payı	Toplam Banka Mevduatı İstihdam Payı
ADANA	43,09	14,41	11,90	3,16	48,53	10,16	2,71	3,03	1,74	
ADYAMAN	73,64	4,80	4,23	1,01	23,17	4,31	1,07	0,39	0,99	
AFYON	70,11	6,41	5,13	1,25	24,39	3,21	1,28	0,71	0,37	
AGRI	73,44	1,46	3,48	0,52	22,75	1,47	0,70	0,22	0,04	
AMASYA	61,47	5,80	3,64	1,37	33,00	4,50	1,01	0,38	0,13	
ANKARA	16,21	13,41	13,81	8,79	72,06	16,86	3,93	8,33	20,77	
ANTALYA	49,66	5,50	18,05	3,24	41,37	9,67	3,17	2,50	1,71	
ARTVIN	60,85	5,39	4,82	1,66	34,03	4,22	1,03	0,27	0,09	
AYDIN	61,95	7,34	9,16	1,92	38,15	10,71	2,33	1,40	0,74	
BALIKESİR	46,75	8,63	8,93	2,13	35,82	6,63	2,19	1,52	0,91	
BİLECİK	51	19,29	5,89	1,67	47,85	7,18	1,26	0,34	0,09	
BİNGÖL	69,94	1,40	2,84	0,62	26,96	1,63	0,85	0,14	0,04	
BİTLİS	69,84	2,28	3,37	0,93	25,78	2,05	0,78	0,17	0,03	
BOLU	56,57	11,11	7,32	1,84	37,49	6,07	1,67	0,78	0,24	
BURDUR	60,13	8,31	6,11	1,84	31,34	4,82	1,34	0,35	0,16	
BURSA	33,56	28,17	11,82	2,90	55,60	13,71	3,33	3,68	2,33	
CANAKKALE	56,01	2,19	7,15	1,73	37,56	6,68	1,59	0,81	0,31	
CANKIRI	66,09	5,23	4,12	1,63	28,65	3,45	1,09	0,22	0,07	
CORUM	67,61	7,35	5,69	1,38	26,27	3,49	1,37	0,69	0,25	
DENİZLİ	53,54	18,98	7,71	1,97	39,19	11,22	2,23	1,19	0,86	
DİYARBAKIR	63,86	3,82	5,76	1,16	32,21	4,45	1,30	1,13	0,22	
EDİRNE	49,60	9,01	8,42	2,07	43,29	7,61	1,69	0,73	0,31	
ELAZIĞ	58,60	6,01	5,88	1,52	35,57	3,77	1,70	0,63	0,24	
ERZİNCAN	62,03	4,17	4,79	1,29	33,06	2,91	1,00	0,24	0,10	
ERZURUM	62,30	3,71	6,06	1,36	31,65	3,11	1,58	0,69	0,19	
ESKİŞEHİR	35,31	18,93	10,50	2,97	56,63	11,62	2,59	1,20	0,70	
GAZİANTEP	39,13	21,28	11,43	2,14	49,35	5,56	3,33	1,36	0,54	
GİRESUN	70,31	5,07	5,71	1,40	22,29	4,36	1,26	0,49	0,27	
GÜMÜŞHANE	76,54	2,60	2,91	1,08	19,35	2,14	0,59	0,14	0,04	
HAKKARİ	52,44	1,35	2,51	0,55	44,39	1,60	0,56	0,13	0,02	
HATAY	61,63	8,41	6,70	1,39	32,47	5,00	1,69	1,52	0,90	
İSPARTA	56,90	8,34	5,73	1,52	37,19	5,54	1,52	0,54	0,31	
MERSİN	57,64	7,93	9,33	2,36	35,70	7,93	2,29	2,75	1,36	
İSTANBUL	8,13	32,15	18,73	8,16	75,95	19,39	5,97	23,11	44,80	
İZMİR	28,54	20,58	14,54	4,59	61,98	16,28	3,99	7,30	5,92	
KARS	68,14	2,17	3,63	0,83	27,75	2,47	1,05	0,19	0,07	
KASTAMONU	71,14	6,32	4,59	1,16	23,32	3,52	1,36	0,46	0,18	
KAYSERİ	46,98	16,42	8,53	2,15	44,09	5,69	2,96	1,22	0,82	
KIRKLARELİ	48,20	17,81	7,46	1,64	44,31	9,18	1,78	0,72	0,30	
KIRSEHIR	65,08	5,93	5,84	1,55	28,67	3,70	1,38	0,25	0,14	
KOCAELİ	39,04	20,32	9,21	2,71	52,84	8,53	2,16	4,55	2,03	
KONYA	62,42	9,05	6,87	1,90	29,65	3,48	2,22	2,49	0,86	
KÜTAHYA	66,90	9,89	4,81	1,08	27,99	2,89	1,30	0,74	0,25	
MALATYA	63,93	6,24	6,25	1,69	29,63	4,41	1,43	0,80	0,29	
MANİSA	61,54	11,90	7,06	1,47	35,91	8,39	1,56	2,09	0,67	
K.MARAS	65,63	9,84	5,35	1,07	29,42	3,76	1,28	0,98	0,22	
MARDİN	69,92	2,37	4,05	0,73	24,81	2,23	0,73	0,41	0,06	
MİĞLA	55,02	5,95	13,73	2,40	36,67	7,35	2,82	1,53	0,77	
MÜS	83,44	1,54	1,86	0,39	14,37	1,33	0,48	0,16	0,04	
NEVSEHIR	70,25	4,97	6,77	1,39	27,60	5,60	1,60	0,45	0,17	
NİĞDE	73,49	5,27	4,99	0,97	23,15	4,45	1,11	0,44	0,12	
ORDU	73,55	4,22	5,26	1,20	20,42	3,81	1,23	0,61	0,26	
RİZE	64,34	9,44	6,03	1,56	28,90	4,07	1,66	0,45	0,17	
SAKARYA	51,93	12,89	9,06	1,88	38,72	5,92	2,65	1,11	0,49	
SAMSUN	63,37	6,86	7,87	1,57	28,94	5,50	1,98	1,41	0,68	
ŞİRT	56,87	2,58	4,04	0,68	39,33	2,52	0,62	0,19	0,02	
SİNOP	71,05	5,33	4,58	1,09	23,59	4,37	1,16	0,22	0,12	
SİVAS	66,46	5,43	5,09	1,27	28,46	3,31	1,31	0,67	0,33	
TEKİRDAĞ	38,77	26,22	8,57	2,12	52,76	12,39	2,09	1,07	0,51	
TOKAT	74,03	4,91	4,38	1,03	20,52	2,62	0,95	0,74	0,17	
TRABZON	64,31	5,33	7,10	1,77	27,64	4,81	1,97	0,95	0,58	
TUNCELİ	42,30	1,81	2,44	1,54	54,83	3,59	0,43	0,10	0,06	
SANLIURFA	72,80	3,47	5,24	0,93	24,30	2,75	1,08	0,93	0,15	
USAK	60,15	14,91	6,39	1,61	31,67	5,39	2,24	0,33	0,37	
VAN	67,17	2,46	4,34	0,77	27,85	2,14	0,89	0,49	0,09	
YOZGAT	77,31	3,70	3,81	1,12	19,75	2,54	0,81	0,43	0,16	
ZONGULDAK	59,05	15,36	6,08	1,44	35,03	5,49	1,25	1,18	0,60	
AKSARAY	69,97	5,67	6,21	1,21	23,61	2,89	1,75	0,29	0,22	
BAYBURT	74,68	2,27	3,37	0,97	20,70	1,50	1,48	0,06	0,02	
KARAMAN	65,01	11,14	5,39	1,43	28,76	5,24	1,45	0,34	0,10	
KIRIKKALE	51,22	10,41	7,16	2,05	41,84	4,09	1,58	0,66	0,10	
BATMAN	63,48	5,97	5,46	0,91	31,07	3,03	1,38	0,35	0,05	
SIRNAK	46,36	1,85	3,71	0,57	48,36	1,88	0,73	0,15	0,03	
BARTIN	71,27	7,80	4,63	1,06	23,70	3,79	1,13	0,13	0,14	
ARDAHAN	77,79	1,05	2,48	0,64	19,40	1,93	0,66	0,07	0,03	
İĞDIR	68,37	2,20	4,61	0,95	26,42	2,97	1,28	0,10	0,05	
YALOVA	38,50	13,71	10,81	3,31	51,27	10,28	2,73	0,39	0,19	
KARABÜK	41,85	18,71	8,03	2,15	49,98	7,32	1,95	0,25	0,13	
KHİS	54,72	7,49	7,07	1,11	37,54	3,71	1,55	0,13	0,03	
OSMANIYE	59,99	6,86	6,96	1,36	32,59	4,40	1,41	0,36	0,09	
DÜZCE	57,38	12,28	7,17	1,85	35,34	6,41	1,92	0,26	0,16	

ÖZ GEÇMİŞ

8 Nisan 1979 tarihinde İstanbul'da doğdum. İlk ve ortaöğrenimimi İstanbul'un Bakırköy ilçesinde tamamladıktan sonra, 1999 yılında Trakya Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2003 yılında mezun oldum.2003 yılında Siirt'in Kurtalan ilçesinde sınıf öğretmeni olarak göreve başladım. “Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı”nda yüksek lisan eğitimine başlamam nedeniyle 2006 yılında İstanbul ili Zeytinburnu ilçesine atandım.2006 yılından beri buradaki görevimi sürdürmekteyim.

Yabancı dilim İngilizcedir.

Gizem Ezgi KAYA